

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ВАДИМА ГЕТЬМАНА

А. В. Нікітін

**Ситуаційне
МОДЕЛЮВАННЯ
БАНКІВСЬКОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ**

Навчальний посібник

Видання друге, перероблене та доповнене

*Рекомендовано
Міністерством освіти і науки України*

ББК 65.262.1В6
Н 62

Рецензенти:

В. В. Корнєв, д-р екон. наук, проф.
(Інститут економіки та прогнозування НАН України)
С. В. Онишко, д-р екон. наук, проф.
(Національна академія Державної податкової служби України)
Н. П. Шульга, канд. екон. наук, проф.
(Київський національний торговельно-економічний університет)

Редакційна колегія факультету банківської справи

Голова редакційної колегії М. І. Діба, д-р екон. наук, проф.
Відповідальний секретар І. Б. Івасів, канд. екон. наук, доц.
Члени редакційної колегії: В. Х. Арутюнов, канд. філос. наук, проф.; А. М. Герасимович, д-р екон. наук, проф.; Т. В. Майорова, канд. екон. наук, доц.; А. М. Мороз, д-р екон. наук, проф.; А. А. Пересада, д-р екон. наук, проф.; М. І. Савлук, д-р екон. наук, проф.; В. М. Свінціцький, д-р філос. наук, проф.; І. В. Шамова, канд. екон. наук, доц.

Гриф надано Міністерством освіти і науки України
Лист № 14/18.2-2716 від 02.12.05

Нікітін А. В.

Н 62 Ситуаційне моделювання банківської діяльності: Навч. посіб. — Вид. 2-ге, перероб. та доп. — К.: КНЕУ, 2006. — 152 с.
ISBN 966-574-827-0

Навчальний посібник є другим, переробленим та доповненим, виданням, підготовленим відповідно до навчальної програми курсу «Ситуаційне моделювання банківської діяльності». За час, що минув з моменту першого видання 2003 р., навчальний курс трансформовано в дисципліну, що вивчається бакалаврами, у зв'язку з чим кардинально перероблено блок, що відповідає за самопідготовку студентів та виконання індивідуальних завдань. Посібник містить основний текст, де викладено теоретичні засади курсу, питання для самоконтролю, практичні завдання та блок матеріалів для проведення ділової гри (комплексного тренінгу) з управління банком. Значну увагу приділено методології проведення ділової гри (комплексного тренінгу); наведено докладний приклад для студентів, що навчаються без відриву від виробництва. Розкрито особливості проведення ділової гри (комплексного тренінгу) окремо для студентів стаціонару та заочної форми з описом змісту завдання та форм контролю знань.

Для студентів економічних вузів, аспірантів, викладачів, практичних працівників банківської сфери, а також усіх, хто цікавиться питаннями ситуаційного моделювання банківської діяльності.

ББК 65.262.1В6

*Розповсюджувати та тиражувати
без офіційного дозволу КНЕУ заборонено*

ISBN 966-574-827-0

© А.В. Нікітін, 2003
© КНЕУ, 2003
© А.В. Нікітін, зі змінами, 2006
© КНЕУ, зі змінами, 2006

Навчальне видання

НІКІТІН Андрій Валерійович

СИТУАЦІЙНЕ МОДЕЛЮВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Навчальний посібник

Видання друге, перероблене та доповнене

Редактор *Л. Денисенко*
Художник обкладинки *Т. Зябліцева*
Коректор *Л. Денисенко*
Верстка *І. Андрієнко*

Підп. до друку 13.02.06. Формат 60×84/16. Папір офсет. № 1.
Гарнітура Тип Таймс. Друк офсет. Ум. друк. арк. 8,83.
Обл.-вид. арк. 10,05. Наклад 700 пр. Зам. № 05-3016.

Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана
03680, м. Київ, проспект Перемоги, 54/1

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи (серія ДК, № 235 від 07.11.2000)

Тел./факс (044) 537-61-41; тел. (044) 537-61-44

E-mail: publish@kneu.kiev.ua

Вступ

Дальший розвиток ринкових взаємовідносин в Україні, фактична стабілізація відносин у кредитно-фінансовій та банківській сфері нашої держави сприяють прямому виходу банків на світові ринки, участі вітчизняних фахівців у банківських операціях, які потребують знань як ситуації на світових ринках, так і розуміння менеджерами специфіки функціонування банківських систем розвинених країн, передусім США.

В умовах приєднання України до Болонського процесу, поглиблення вимог до академічних знань студентів, які навчаються за спеціальністю «Банківська справа», неодмінною складовою закріплення таких знань є практичний досвід. На жаль, під час академічного вивчення нормативних та вибіркового дисциплінарності студенти, як правило, не мають можливості ознайомитися з реальним досвідом управління в національній та інших банківських системах. Більше того, деякі аспекти академічних знань неможливо повноцінно засвоїти, не обіймаючи в банку відповідної керівної посади, не приймаючи низки стратегічних рішень, без того, щоб не бачити наслідки таких рішень, зв'язуючись із базовими практичними навичками. На допомогу тут приходять тренінгові методики, на яких, зокрема, базується курс «Ситуаційне моделювання банківської діяльності».

Метою курсу «Ситуаційне моделювання банківської діяльності» є навчання студентів принципів функціонування комерційного банку США на основі роботи з комп'ютерною моделлю банківської спільноти. Завдання курсу — освоєння стандартних для банків США форм банківських звітів, їх читання та аналіз. Студент після вивчення курсу повинен уміти оцінювати ситуацію на ринку та приймати рішення з управління комерційним банком, впливаючи на фінансові результати його діяльності. Такий досвід допоможе надалі приймати кваліфіковані рішення, аналізувати діяльність вітчизняних комерційних банків.

Головний метод, який застосовується в процесі освоєння даного курсу, — ділова гра. Студенти засвоюють базові правила гри,

викладені в цьому посібнику, та приймають рішення згідно з набутими знаннями. Найціннішою є можливість, по-перше, продемонструвати вміння приймати рішення на рівні стратегічного менеджера банку та, що не менш важливо, оформити таке рішення згідно з низкою наведених вимог. Уся інформація, необхідна для повноцінної участі в діловій грі (комплексному тренінгу), включаючи опис ситуації, стратегію вибору рішення, зразки виконаних завдань, міститься в даному посібнику.

Інформація, наведена в даному посібнику, відповідає стану науки про управління банками в США; програмною базою для проведення ділової гри є BankExec 1.0 — оригінальна програма, розроблена американськими фахівцями та передана безкоштовно 1995 р. Київському національному економічному університету з метою сприяння поглибленому навчанню в галузі банківської справи.

Зазначимо, що лише окремі працівники банку мають можливість доступу до тієї низки операційних рішень, що наведена в правилах *ділової гри*. Як учасник ділової гри, студент стає членом команди менеджменту, що відповідає за операції комерційного банку. Необхідно розробити та запровадити стратегії щодо позичок, вкладу цінних паперів, депозитів, джерел фінансування та капіталу. При цьому виникає конкуренція з іншими фінансовими інститутами, що працюють у тій самій спільноті в умовах зміни економічної ситуації. Отже, головною метою тренування є вироблення в учасників уміння управління банками в умовах динамічної економіки та усвідомлення необхідності вживання інтегрованих, послідовних засобів для підтримки зростання, прибутковості та виживання банківської установи.

Варто наголосити, що частина матеріалів відповідає стану економіки США на 1995 рік через необхідність коментування наявної версії програми. Також автор вважає за недоцільне докладний аналіз ситуації останніх десяти років у США та змін наявних даних порівняно з початковою ситуацією, наведеною в даному посібнику, у зв'язку з несуттєвістю більшості таких змін для навчальної ситуації. Річ у тім, що хоч економічні ситуації та взаємодії конкурентів є реалістичним відображенням фактичного банківського сценарію, не слід чекати, що ситуація дзеркально відповідатиме реальній. Участь у діловій грі доповнює, але не замінює актуальних знань, які студент здобуває, вивчаючи інші курси фахової підготовки. Деякі терміни, з метою глибшого засвоєння, продубльовані мовою оригіналу.

З огляду на те що КНЕУ не має дозволу правовласників на розповсюдження програми BankExec, повноцінне використання

даного посібника в навчальному процесі можливе тільки під час навчання студентів у підрозділах КНЕУ. За отриманням індивідуальних ліцензій на використання BankExec у дисципліні «Ситуаційне моделювання банківської діяльності» слід звертатись до власників програми. Однак методологічні підходи до ситуаційного моделювання банківської діяльності, на яких базується текст посібника, будуть корисні і викладачам та студентам інших вищих навчальних закладів, які можуть обговорювати ситуацію та виконувати початкові завдання без використання оригінальної програми.

Розділ 1

ПРИНЦИПИ УПРАВЛІННЯ МОДЕЛЛЮ КОМЕ- РЦІЙНОГО БАНКУ В ПРОГРАМІ BankExec

Вивчення цього розділу дасть читачам можливість:

- сформулювати предмет дисципліни «Ситуаційне моделювання банківської діяльності» та її завдання;
- з'ясувати зміст і роль економічних індикаторів для визначення банківської стратегії;
- дати загальну характеристику моделі банківської спільноти у програмі BankExec та порівняти її з аналогічними моделями;
- з'ясувати основні способи управління моделлю, стратегії прийняття рішення та головні правила й регламентацію проведення ділової гри.

1.1. Зміст ситуаційного моделювання банківської діяльності та його завдання. Програма BankExec

Складність економічних процесів, практично брак так званого *статистичного надлишку* подій у економіці призводять до того, що навіть знаючи окремі формули, які описують ідеальні економічні процеси, прогнозувати результат управлінських рішень у відкритій системі на відносно довгий період часу майже неможливо. Існує досить багато економічних моделей, які розв'язують таке завдання частково. Стрімкий розвиток комп'ютеризації як самого виробництва, так і управління ним неможливий без застосування ефективних наукових методів аналізу та оптимізації складних економіко-організаційних систем. До таких методів належить машинна імітація як особлива форма провадження експериментів на комп'ютері з тими математичними моделями, що з певною мірою достовірності описують закономірності функціонування реальних систем і об'єктів. Тобто імітаційне моделювання в широкому розумінні є процес конструювання моделі реальної системи та експериментування на цій моделі з метою визначення поведінки системи або оцінки (у рамках обмежень, обумовлених деяким критерієм чи сукупністю критеріїв) різних стратегій, що забезпечують

функціонування даної системи. Зрозуміло, що фахівець із питань банківської справи не зобов'язаний мати навичок імітаційного моделювання, але, як бачимо з визначення, оцінка поведінки моделі, яка створена для реалізації певних стратегій, була б для нього корисною.

Отже, ми доходимо до розуміння того, що **імітаційне моделювання** — це метод дослідження, за допомогою якого фахівець на прикладі експериментування над певною моделлю може досліджувати реальні процеси. Водночас **ситуаційне моделювання** — метод навчання. Тобто ми можемо мати справу з тією самою моделлю, але в разі імітаційного моделювання розв'язуємо першою чергою завдання **створення** моделі; у разі ситуаційного моделювання — завдання **управління** моделлю, створення певної ситуації в моделі.

Завдання, яке покладає ситуаційне моделювання банківської діяльності на студентів, складається з таких основних елементів:

- оволодіння правилами гри;
- засвоєння теоретичних понять, на яких ґрунтується гра;
- самооцінка вміння пристосуватися до гри за допомогою прийняття найбільш раціональних рішень (як індивідуально, так і в групі);
- набуття вміння об'єктивно проаналізувати результати гри і відповідно до поставленої мети інтерпретувати ці результати.

Основними науковими методами, які застосовуються під час вивчення курсу, є логічний аналіз, групові дискусії. Для остаточного аналізу використовується інструментарій комп'ютерних технологій, зокрема можливостей пакета Microsoft Excel або аналогічного табличного процесора.

Зрозуміло, що в разі розгляду ситуації необхідно мати готову модель. Під моделлю ми розуміємо «копію» (від фр. *modeller* — копія) певного життєвого явища чи ситуації. Усі моделі можна поділити на статичні та динамічні. Статична модель не враховує змін об'єкта, що моделюється, у часі. Скажімо, фотографія краєвиду — це його статична модель, з якої можна оцінити вигляд сфотографованого об'єкта в певний момент часу, можливо, єдиний у своєму роді. Тому навіть статичні моделі можуть бути побудовані коректно або ні, адже фотографія дощу в пустелі, наприклад, буде нетиповою, тому що з неї важко уявити собі реальну пустелю. Якщо брати статичну модель для економічної ситуації, типовим прикладом такої моделі стане бухгалтерський баланс. У даних балансу ми бачимо взаємозв'язки між певними частинами коштів чи

вкладень підприємства (банку) і можемо зробити певні висновки про надійність чи платоспроможність банку.

Динамічні моделі складніші за статичні та враховують фактор часу. Але складність сама по собі також не гарантує більшої відповідності моделі оригіналу. Можна зробити сотню фотознімків пустелі під час дощу, а можна одержати ту саму кількість знімків рівномірно протягом календарного року або навіть кількох років, і тільки остання серія знімків дозволить обґрунтувати певні наукові дослідження. Стосовно моделі банку, то динамічною її зроблять баланси за відповідну кількість звітних періодів. Можна собі уявити ситуацію, коли за даними балансу та низки типових операцій складається новий баланс. Можлива наявність закритої моделі, коли заздалегідь задані всі обсяги банківських операцій, а також відкритої моделі, якщо крім дій банкірів існують інші чинники, зміна яких прогнозується з певною ймовірністю (процентні ставки на ринку, дії конкурентів тощо). Відкрита модель може ускладнюватися до рівня, коли вплив розрахунків власне банківських операцій на розмір балансу буде відносно незначним. Тоді модель стане некерованою, втратить своє значення. Складність моделювання реальної динамічної ситуації і полягає в дилемі між визначеністю результатів дій учасників банківських рішень та невизначеністю результатів впливу зовнішніх факторів. Під час роботи в збалансованій моделі учасник, по-перше, точно оцінює результати власних дій, по-друге, з великою мірою ймовірності оцінює вплив зовнішніх факторів. Ці зовнішні фактори мають працювати згідно з чинними правилами або законами. У даному разі йдеться про економічні закони.

Динамічні моделі економічного середовища щодо часу можна поділити на дві групи: у першій зміні часу відбуваються в реальному режимі, у другій — в умовному. Напрацювання навичок роботи в реальному режимі часу характерно скоріше для льотчиків, аніж для банкірів, тому умовний режим часу в більшості випадків моделювання банківської ситуації є прийнятним. Умовний режим часу означає, що час, який проходить у ситуації (проміжок між формуванням балансів на відповідну звітну дату), не відповідає часу, який відводиться на прийняття рішення. При цьому відхилення можливе як у бік зменшення реального часу (між блоками рішень проходить тиждень, а у грі — три місяці), так і в бік збільшення реального часу (миттєві коливання процентної ставки на ринку обговорюються за тиждень).

В умовах, коли учасники не беруть участі у створенні моделі, велика відповідальність лежить на авторі запропонованої ситуації. Ситуаційні моделі економічного середовища створюються відомими навчальними закладами розвинутих країн та з успіхом апробовуються під час навчання студентів закономірностей розвитку подій в економічній ситуації. Стосовно банківської діяльності досить відомими є «Гра з управління банком розвитку» Інституту економічного розвитку Світового банку, TOPSIM-banking (Фірми UNICON MS GmbH, Німеччина) та BankExec Американської асоціації банкірів. Кожна з цих ігор має оригінальні правила та вимоги, за якими оцінюються дії учасників, але є в них і спільні риси. Це — дидактична спрямованість даних ігор та необхідність створення конкурентних груп учасників, які працюють із вхідними документами та конкурують між собою за результати. Даний посібник присвячений банківській грі BankExec, а також опису середовища, для якого створена гра, — банківської системи США та особливостям функціонування банків і банківських операцій у цій системі.

BankExec розроблено з метою допомоги банкірам та студентам університетів у розумінні питань банківського фінансового менеджменту. Ділова гра розроблена на основі економічної моделі у вигляді комп'ютерної програми. Для участі у вправах учасники повинні розуміти лише той факт, що комп'ютери використовуються під час планування та аналізу.

Для дальшого розуміння учасник гри має знати, що дана модель визначає умовну економічну ситуацію. Так само, як банкіри з Токіо виявлять, що банківська справа в Лос-Анджелесі відрізняється від японської банківської справи, учасники знайдуть, що стан банківської справи, описаний у посібнику, відрізняється від їхнього досвіду в цій сфері. Успішність менеджменту в даній ситуації потребує розуміння банківської справи та її економічних засад. Корисним буде також знання сучасних умов і тенденцій розвитку банківського бізнесу.

Модель формується на підставі щоквартальних рішень та звітів. Учасники гри одержать звіти на кінець кожного кварталу умовного року з описом фінансових операцій умовного банку й економічної ситуації. За допомогою цієї інформації та будь-якої іншої, одержаної зі щотижневих видань або від викладача, приймається низка рішень, що діятимуть протягом одного кварталу календарного року. Рішення заносяться у бланки і набувають чинності з першого дня наступного кварталу. Наприклад, якщо найближчий квартал закінчився 31 березня 2005 р., то прийма-

ється рішення, яке почне діяти з 1 квітня 2005 р. Перший квартал 2005 р. починається 1 січня 2005 р. і закінчується 31 березня 2005 р.; другий квартал починається 1 квітня 2005 р. і так далі. Інформація в цих звітах позначається часто як квартали та роки. Наприклад, 2/05 означає другий квартал 2005 р. У більшості випадків, якщо учасники не змінюють стратегію або рішення, то вони лишаються чинними на наступний квартал. У разі, якщо учасники не виконують ніяких дій, це означає рішення «без зміни». Винятки чітко зазначені в посібнику у відповідному розділі, де вказується, які саме специфічні рішення учасники можуть приймати.

Звіти (їх — 21) розташовані відповідно до теми у цифровій послідовності, мають двозначну нумерацію. Перша цифра номера означає номер серії звітів, друга — порядковий номер конкретного звіту в серії (табл. 1.1).

Хоч теоретично звітів може бути 99, наявних 21 звіту цілком достатньо для повної оцінки ситуації у вибраному банку і спільноті та для прийняття рішення.

Надалі, характеризуючи той чи інший показник BankExes, ми відсилатимемо читача до відповідного звіту, повний зміст якого наведено в дод. 1. Для зручності розуміння основних показників BankExes та з метою полегшення виконання завдань з управління банком усі цифри дод. 1 цілком відповідають даним початкового завдання, яке отримують студенти під час першого циклу гри.

Таблиця 1.1

НУМЕРАЦІЯ ЗВІТІВ BankExes

Номер серії	Стисла характеристика серії
Серія 00	Загальні фінансові звіти (наприклад, B01 — це балансовий звіт банку)
Серія 10	Звіти про інвестиції в цінні папери (наприклад, B10 — це портфель інвестицій)
Серія 20	Звіти про кредити (наприклад, B24 відображає рішення про позички)
Серія 40	Звіти про депозитну діяльність (наприклад, B44 відображає рішення про депозити)
Серія 60	Звіти про придбані цінні папери та капітал (наприклад, B64 позначає рішення у цій сфері)
Серія 90	Звіти спільноти банків (наприклад, B91 відображає баланс для всіх банків спільноти після закінчення поточного кварталу)

1.2. Економічні індикатори, їх підбір та роль у визначенні банківських стратегій

Посилення інтеграційних процесів на світовому ринку, процесів глобалізації у всіх сферах, безумовно, зачепили і банківську справу. Під час прийняття стратегічних і тактичних рішень банкір зобов'язаний ураховувати умови не тільки локальних кредитних та фінансових ринків, а й глобальних фінансових і навіть нефінансових ринків¹. Ілюстрацією для прийняття відповідних рішень у BankExec можуть слугувати такі основні групи індикаторів, які мають вплив на стратегію банку в США (табл. 1.2).

1.MONEY, RATES & FOREIGN EXCHANGE. Гроші, процентні ставки та обмінні курси.

Federal Fund Rate — ставка нічного міжбанківського кредиту без застави, із зобов'язанням віддати зранку. Ці назви часто плутають, помилково називають ставкою Федерального банку.

Prime Rate — основна кредитна ставка компаніям (таким як AT&T IBM тощо). Інші сплачують більше на 1—2%.

T-bill — векселі казначейства. 2 трильйони доларів у 1994 р. 10% покриття дефіциту державного бюджету, 90% — сплата попередніх боргів. Кожного понеділку емітуються на суму приблизно 50 білйонів доларів. Мінімальна сума — 10 000 доларів (випускаються 90 днів).

30 Year Mortgage Rate (month ending) — процентна ставка на 30-річні кредити під заставу майна фізичних осіб.

2.PRODUCTION & BUSINESS ACTIVITY. Виробнича та ділова активність.

Industrial Production Index (1987 = 100) — індекс промислового виробництва.

U.S. Unemployment Rate-% — рівень безробіття.

Retail Sales, billions-\$ (monthly average) — обсяги роздрібної торгівлі.

Housing Starts, millions-units — початок будівництва приватних будинків.

Average Gross Hourly Earnings (Manufacturing)-\$ — середня погодинна зарплата в промисловості.

¹ Докладно див.: Міжнародні розрахунки та валютні операції: Навч. посіб. / За заг. ред. М. І. Савлука. — К.: КНЕУ, 2002. — 303 с.

Таблиця 1.2

ДЕЯКІ ЕКОНОМІЧНІ ІНДИКАТОРИ (SELECTED ECONOMIC INDICATORS)*

	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	
1	<i>COMPOSITE LEADING INDEX (1987 = 100)</i>											
	94,2	96,4	99,2	99,6	100,6	99,4	96,5	97,2	99,2	100,1	102,6	
MONEY, RATES & FOREIGN EXCHANGE												
2	Federal Fund Rate — % (month ending)	8,50	8,27	5,80	7,00	8,87	8,55	7,65	4,62	3,08	3,00	6,00
3	Prime Rate — % (month ending)	10,50	9,50	7,50	8,75	10,50	10,50	10,00	6,50	6,00	6,00	8,50
4	3-Month Treasury Bill — % (new issue)	9,58	7,48	5,98	5,96	8,22	7,77	6,52	3,91	3,22	3,06	5,56
5	30 Year Mortgage Rate (month ending) ¹	12,38	10,13	9,04	10,28	10,74	9,75	9,64	7,90	7,89	7,06	9,25
6	Japan (Yen) per U.S. \$1 (month ending)	251,4	200,2	158,0	121,0	124,9	143,8	135,8	124,8	124,7	111,8	99,6
7	Germany (Mark) per U.S. \$1 (month ending)	3,15	2,45	1,92	1,57	1,77	1,69	1,49	1,52	1,62	1,74	1,55
8	London Interbank Offered Rate — % (month ending) ²	8,75	8,06	6,31	7,92	9,31	8,38	7,56	5,25	3,44	3,37	6,50
9	M1-Money Supply, billions-\$ (seasonally adjusted)	552	620	725	751	787	794	825	898	1024	1131	1147

10	M2-Money Supply, billions-\$ (seasonally adjusted)	23 64	25 63	28 08	290 1	30 67	32 23	33 28	34 42	35 01	35 57	36 00

PRODUCTION & BUSINESS ACTIVITY

11	Industrial Production Index (1987 = 100)	92, 8	94, 4	95, 3	102 ,8	10 6,3	10 6,1	10 4,5	10 4,6	10 9,0	11 3,9	12 1,4
12	U.S. Unemployment Rate — % ³	7,4	7,1	6,9	6,1	5,4	5,3	6,0	7,1	7,3	6,4	5,4
13	Retail Sales, billions-\$ (monthly average)	10 7,3	11 4,6	12 0,9	128 ,6	13 7,5	14 5,8	14 9,6	15 2,7	16 6,9	18 1,9	19 1,9
14	Housing Starts, millions-units	1,7 49	1,7 42	1,8 05	1,6 20	1,4 88	1,4 88	0,9 87	1,1 06	1,2 85	1,5 71	1,5 29
15	Average Gross Hourly Earnings (Manufacturing) — \$	9,1 9	9,5 4	9,7 3	9,9 1	10, 19	10, 68	11, 07	11, 37	11, 63	12, 01	12, 28

PRICES & FINANCIAL INDICATORS

16	Gold Price — \$ (month ending) ⁴	30 5,9	34 5,5	39 6,0	483 ,9	41 2,0	40 3,5	38 4,6	35 4,5	33 4,1	39 3,1	38 3,8
17	Silver Price — \$ (month ending) ⁴	6,5 7	6,1 4	5,3 7	6,9 3	6,0 2	5,2 1	4,2 0	3,9 1	3,6 7	5,0 8	4,8 7
18	Oil Price — \$ (month ending) ^{5**}	28, 00	27, 85	14, 11	16, 20	13, 00	18, 50	25, 55	15, 45	15, 85	11, 00	15, 05
19	Consumer Price Index (CPI-U) (1982 - 84 = 100)	10 3,9	10 7,6	10 9,6	113 ,6	11 8,3	12 6,1	13 3,8	13 7,9	14 1,9	14 5,8	14 9,7
20	Producer Price Index (Finished Goods) (1982 =	10 3,7	10 4,7	10 3,2	105 ,4	10 8,0	11 3,0	12 1,9	12 1,9	12 3,8	12 4,4	12 6,2

	100)											
21	Stock Price Average (month ending)	1178	1547	1896	1907	2169	2754	2634	3169	3321	3754	3834

OTHER MONTHLY INDICATORS

22	Composite Coincident Index (1987 = 100)	93,8	96,1	98,5	102,0	105,3	106,3	105,9	105,3	109,5	111,1	116,3

NOTES

* © D. J. Seigfreid, Ph. D. Lafayette College, 102, Simon Center Department of Economics and Buisness, Easton, Pennsylvania.

** 1972 — \$ 2.

¹ Fannie Mae posted yield on 30 year mortgages.

² 3-Month Libor rate of Eurodollar deposit at 5 major London banks.

³ Unemployment rate for all workers, including resident Armed Forces.

⁴ Englehard Industrial Bullion.

⁵ Arab Light E Grade.

3.PRICES & FINANCIAL INDICATORS. Ціни та фінансові індикатори.

Gold Price — \$ (month ending) — ціна золота.

Silver Price — \$ (month ending) — ціна срібла.

Oil Price — \$ (month ending) — ціна нафти.

Consumer Price Index (CPI-U) (1982 – 84 = 100) — індекс споживчих цін.

Producer Price Index (Finished Goods) (1982 = 100) — індекс цін виробника.

Stock Price Average (month ending) — середня ціна акцій.

4.OTHER MONTHLY INDICATORS — інші помісячні індикатори.

Composite Coincident Index (1987 = 100) — загальний сукупний індекс.

Як бачимо, застосовуються різні показники. Частина з них прямо пов'язана із ситуацією в банківській справі, частина — не пов'язана. Деякі показники (такі як Prime Rate) впливають на рішення банку найнезначнішими коливаннями, деякі (Producer Price Index) — у разі суттєвих змін. Частина показників

з'являється у списку важливих, частина — втрачає своє значення. Так, до певного часу (до періоду кризи 1970-х років) ніхто не враховував такий показник, як зміна цін на нафту. Сьогодні він один з найважливіших індикаторів.

Завдання: Вибрати з національних (іноземних) економічних індикаторів 10 на власний розсуд та проаналізувати за допомогою табличного процесора їхню динаміку протягом поточного фінансового року. Для цього побудувати графік. Зробити висновки.

1.3. Модель банку та її оточення

Модель умовного банку перебуває в оточенні, яке схематично відображає побудову банківської системи США. Існують дві основні групи банків: регіональна група та загальний банківський ринок. Слід розуміти, що конкуренція з приводу процентних ставок є відносною, адже банки, які існують поза регіональним ринком, здійснюють набагато сильніший вплив.

Регіональна група — це 10 банків, з яких від одного до восьми безпосередньо грають, а решта — абстрактні. Усі 10 конкурують на регіональному ринку безпосередньо. Якщо процентні ставки не відрізняються суттєво від загального ринку, останній не впливає на розподіл клієнтів. Важливо пам'ятати: неможливо діями банку чи діями гравців впливати на процентні ставки загального ринку та конкурувати з ним.

Важливе завдання — оцінити майбутні зміни ринкових ставок та відповідно відкоригувати свої плани.

Банківська спільнота

Структуру діяльності банківської спільноти можна зрозуміти за допомогою структури позичок і депозитів умовного банку, котрий є учасником даної спільноти. Але необхідно пам'ятати про невдачі, яких зазнало попереднє керівництво щодо забезпечення потреб спільноти. У цьому разі, можливо, не слід залишати чинними рішення, що їх приймало попереднє керівництво.

Значна кількість дій учасників гри буде обумовлена діями конкурентних банків спільноти. Велика частина цих дій стане відгуком на рішення учасників. Наприклад, коли учасники намагаються захопити значну частку окремого ринку позичок за допомогою зниження курсу та збільшення обсягу операцій, учасники гри можуть не досягти мети, якщо інший банк (учасник гри) ще більше знижуватиме курс або пом'якшуватиме кредитну політику.

Окрема спільнота може формувати ринок у напрямках, які на даний момент не зумовлені економічними обставинами. Якщо внаслідок економічних обставин знижується попит на банківські позички, окрема спільнота може залучити до банків більше позичальників, тому що всі видають позички на умовах, кращих за умови національного ринку. Аналогічно всі банки можуть відчувати значні труднощі в залученні нових кредитів, якщо ціни на кредити в окремій спільноті перевищують ті, що існують на ринках країни. Банки починають діяти в умовах однакової фінансової ситуації. Важливо провадити аналіз наслідків діяльності в умовах конкуренції після одержання результатів першого рішення.

Банківське керівництво

Команда, що грає, — це нова група менеджменту, яку створила рада директорів банку. Залежно від вибраної тактики гри діяльність цієї ради може бути активною чи пасивною. Рада може давати пропозиції щодо вашої майбутньої діяльності. Вона може бажати брати участь у розробленні цілей та визначенні стратегій. Рада може бути також «недіючою», залишаючи право прийняття рішень групі менеджменту. Роль ради (контрольного органу) виконує викладач, який безпосередньо організовує гру.

У зв'язку з ліквідацією попередньої групи менеджменту порушується наступність у вищих колах керівництва. Рада не визначила певних функцій членів групи, тому першим завданням учасників буде встановлення організаційних принципів діяльності групи та розробка стилю діяльності умовного банку. У процесі гри учасники повинні розглянути кілька можливих стилів діяльності.

1.4. Правила та регламентації

Для забезпечення надійних і безпечних умов банківської справи у спільноті умовний банк повинен працювати згідно з типовими нормативними правилами і додержувати їх. У BankExes ці правила стосуються переважно бездоганного ведення облікових документів, зазначення обмежень на кредити у позиках з міжбанківського ринку і встановлення вимог до капіталу.

Нормативний орган BankExes має повноваження змінювати чинні правила та впроваджувати нові протягом гри.

Основні нормативні правила гри такі:

1. Кожний банк повинен вести свої документи і звіти належним чином і в хронологічному порядку, для того щоб його бізнес тримався на належному рівні і забезпечував відповідну інформацію, необхідну для ревізії фінансового стану банку.

2. Контрольний орган має право на власний розсуд заборонити сплати будь-яких дивідендів, у разі якщо ця сплата здійснюється не на користь загальному стану банку. Контрольний орган має право, також на свій розсуд, вимагати попереднього письмового ствердження будь-якого дивіденду, який має бути заявлений чи сплачений.

3. Питання купівлі з міжбанківського фонду понад 100% від загального капіталу банку має розглядатися за умови відсутності доказів на користь супротивного, як факт ненадійної та необґрунтованої банківської діяльності. У банку, що опинився в такому стані, необхідно зробити спеціальну перевірку чи взяти його під нагляд. Згідно з цим правилом капітал банку визначається як випущені капітальні ноти плюс капітал власників.

4. Банк не має права випускати акції понад 35% від загального обсягу капіталу. Відсотки підраховуються після випуску на загальний капітал.

5. Кожний банк повинен завжди підтримувати коефіцієнт капіталу (включаючи акції, довгостроковий борг та резервні фонди на збитки від позичок, принаймні 7% від загальної суми активів). Крім того, відношення власного капіталу (основного) до загальних активів має складати 6 або більше відсотків.

6. Кожен банк має завжди підтримувати коефіцієнт капіталу 1-го рівня, принаймні 4% від активів, зважених на ризик. Крім

того, відношення капіталу першого та другого рівня до активів, зважених на ризик, має становити 8 або більше відсотків.

7. Контрольний орган після відповідного попередження та видачі юридичного наказу на вимогу припинити незаконні дії й не допускати їх у майбутньому може накладати штраф на банк за невиконання правил.

8. Контрольний орган має повноваження видозмінювати, припиняти чи міняти будь які з наведених правил, як того потребують зміни, що відбуваються на фінансовому ринку та в економіці, а також сприяти процвітанню банківської системи, вводити спеціальні правила для будь-якого банку на підставі фактів ненадійної і необґрунтованої банківської діяльності або серйозних порушень своїх обов'язків у справі забезпечення банківських послуг у спільноті.

1.5. Стратегії вибору рішення

Багато команд менеджерів починають працювати як керівний комітет, що разом розглядає всі рішення. Це вдала практика, якщо є час для зустрічі та для того, щоб дійти згоди. Проте час на роздуми може бути обмежений, і учасники не зможуть працювати так, щоб встигати розглядати всі необхідні рішення.

Коли бракує часу, то є спокуса прийняти рішення організувати працю іншим, структурним, методом. За цього стилю роботи більшість членів команди мають особливі завдання, що не дублюються. Керівник вищого рангу, а можливо, інший службовець відповідає за загальне керівництво. Безумовно, окремі особи можуть набути високого професіоналізму в їхній вузькій сфері діяльності. Однак вони не зможуть скористатись усіма можливостями тренінгу та будуть незадоволені після трьох або чотирьох циклів рішень. Така форма організації є досить дійовою та ефективною на короткий період роботи, але не є рекомендованою.

Для того щоб досвід був корисний для всіх членів команди і щоб команда працювала ефективно, ліпше знайти компромісний стиль роботи. Який стиль буде вибрано, залежить від можливостей та смаку осіб, залучених до цієї

роботи, але взагалі учасники гри можуть вибрати одну чи кілька з наведених далі процедур:

1. Треба почати з того, що члени команди переглядають сфери своєї відповідальності й окремо перевіряють відповідні звіти. Потім кожний коротко повідомляє групу про висновки щодо тенденцій та умов, з тим щоб кожний усвідомив, що відбувається в усьому банку.

2. Група переглядає всі проблеми та політику перед прийняттям остаточного рішення.

3. Усі члени групи зустрічаються та роблять висновки щодо перспектив роботи банку на наступний квартал після подання на розгляд усіх рішень.

4. Треба здійснювати ротацію обов'язків співробітників кожні три або чотири квартали.

5. Треба встановлювати підгрупи або комітети для огляду загальних напрямків політики.

6. Необхідно здійснювати ротацію членів комітету зі створення політики банку.

Залежно від типу організації та для успіху роботи команди важливо обрати відповідну особу на пост керівника вищого рангу (КВР). Він є лідером усієї групи та особою, що здійснює основні контакти з викладачами та екзаменаторами. Випадки зміни КВР у групі дуже рідкі; група залишається з ним до кінця, навіть якщо вибір здійснено невдалий.

Опитування, проведене у США з-поміж 1000 учасників гри BankExec, дає цікавий матеріал щодо характеристик керівництва у процесі тренінгу. Учасники, котрим на початку тренінгу запропонували форму з десяти пунктів, підкреслюють пункти «добре організований» та «результативний» як найважливіші риси КВР. До кінця гри ці риси залишаються вирішальними, але значення «результативності», як порівняти з початком гри, знижується. А інші характеристики, такі як «почуття гумору», «надійність» та «вміння залагоджувати конфлікти», стають більш цінними.

Тож необхідно ретельно обирати КВР. Треба розглянути вимоги до цієї посади і вирішити, хто з членів групи найбільше відповідає їм. Слід пам'ятати, що команда має дві мети, а саме: набуття всіма членами команди цікавого, корисного й ефективного досвіду навчання та успішної роботи в банку. Для досягнення таких цілей вибір КВР має велике значення.

Заорганізованість — це перший крок у справі підготовки до прийняття рішень у грі BankExec. За той час, що надається для

прийняття рішень, учасникам гри слід його оптимально використати для того, щоб зробити максимально результативний аналіз ситуації BankExes і вирішити, як можна досягти поставлених перед банком цілей. У зв'язку з тим, що більшість команд у грі BankExes мають тенденцію будувати організаційну структуру залежно від функцій прийняття рішень, рекомендуються схеми, де даються приклади розподілу часу та діяльності на період прийняття рішень. Ці схеми показують, як розподіляється відповідальність за позички, залучення фондів та цінних паперів між окремими членами команди. ***Слід пам'ятати, що ці схеми надаються тільки як зразок і виходять з досвіду учасників гри BankExes у різних умовах.***

На рис. 1 показано процеси колективного розгляду результатів діяльності банку, визначення цілей на квартал, аналізу економіки, індивідуальної діяльності в певному напрямку з наступним узгодженням остаточних рішень усією групою.

На наступній схемі більш детально відображено діяльність осіб, призначених на посаду КВР, а саме: відповідальних за позички, інвестиції, залучення фондів та галузі контролю. Це — також тільки поради, як здійснювати аналіз та приймати рішення щодо стратегії діяльності в кожній галузі. Водночас схема показує належні звіти BankExes для кожного етапу процесу прийняття рішень.

Далі наведено рекомендовану послідовність дій для індивідуального аналізу на кожній з ділянок роботи із зазначенням необхідних для аналізу звітів.

Рис. 1. Схема процесу прийняття рішення командою менеджменту BankExes

Схема прийняття рішень на ділянках роботи у BankExes

1. Керівник вищого рангу (КВР) (Chief Executive Officer)

- 1.1. Аналіз загальної діяльності.
 - 1.1.1. Оцінка цілей / діяльності (звіти B01—B02).
 - 1.1.2. Економічний прогноз (звіт B90).
 - 1.1.3. Перегляд цілей / стратегій (звіт B90).
 - 1.1.4. Аналіз конкуренції (звіти B91—B92).
 - 1.1.5. Допомога та консультації підлеглим.
- 1.2. Узгодження рекомендацій.

2. Службовець, відповідальний за позички (Loan Officer)

- 2.1. Аналіз діяльності щодо позичок.
 - 2.1.1. Зміни в портфелі (звіт B20).

- 2.1.2. Частка ринку (звіт B20).
- 2.1.3. Конкурентні ставки (звіт B94).
- 2.1.4. Процентні ставки в країні (звіт B90).
- 2.1.5. Норми прибутку (звіт B21).
- 2.1.6. Списання з рахунка (звіт B21).
- 2.1.7. Прострочені позички (звіт B21).
- 2.2. Вироблення рекомендацій.

3. Службовець, відповідальний за залучення фондів (Funds Attraction Officer)

- 3.1. Аналіз функціонування депозитів.
 - 3.1.1. Зміни балансу (звіт B40).
 - 3.1.2. Частка ринку (звіт B40).
 - 3.1.3. Конкурентні ставки (звіт B94).
 - 3.1.4. Ставки в країні (звіт B90).
 - 3.1.5. Норми прибутку (звіт B41)
 - 3.1.6. Прогнози строків оплати (звіт B40).
- 3.2. Вироблення рекомендацій.

4. Службовець, відповідальний за інвестиції (Investment Officer)

- 4.1. Аналіз інвестиції.
 - 4.1.1. Зміни в портфелі (звіт B20).
 - 4.1.2. Економічний прогноз (звіт B90).
 - 4.1.3. Аналіз «розриву» — **GAP** — (звіт B05).
 - 4.1.4. Ставки в країні (звіт B90).
 - 4.1.5. Рух коштів (звіт B06).
 - 4.1.6. Ризик процентних ставок — свопи (звіт B05)
- 4.2. Вироблення рекомендацій.

5. Контролер (Controller)

- 5.1. Огляд нормативної діяльності (звіти B01—B02).
- 5.2. Підготовка таблиці ліквідності.
- 5.3. Аналіз конкуренції (звіти B90, B91, B92, B93, B94).
- 5.4. Економічний прогноз (звіт B90).
- 5.5. Прогноз руху коштів (звіт B06).
- 5.6. Огляд адекватності капіталу (звіт B64).
- 5.7. Підготовка прогнозів доходу (звіт B64).
- 5.8. Висновки та рекомендації.

Інколи, на розсуд керівника гри, учасники на групі не розподіляються, тобто один студент репрезентує один банк. Тоді розподіл функцій перетворюється на послідовність дій одноосібного учасника гри.

Запитання для самоконтролю

1. Що таке модель? Що таке модель економічного середовища?
2. Що є предметом імітаційного моделювання?
3. Охарактеризуйте відмінність ситуаційного моделювання та імітаційного моделювання.
4. Що є предметом ситуаційного моделювання та ситуаційного моделювання банківської діяльності?
5. Яке завдання виконує ситуаційне моделювання банківської діяльності?
6. Назвіть найпоширеніші національні фінансові індикатори України та економічні індикатори.
7. Що означає економічний індикатор «Federal Fund Rate»?
8. Скільки таблиць містить звіт банку в BankExes?
9. Наведіть приклади статичної і динамічної моделей банківської діяльності.
10. Чи може впливати на стратегію банку зміна ціни на нафту?
11. Охарактеризуйте розподіл часу в групі менеджерів BankExes.
12. Яке обмеження на новий випуск акцій існує в BankExes?

Розділ 2

ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ У МОДЕЛІ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ BankExes

Вивчення цього розділу дасть читачам можливість:

- описати фінансові ринки, що діють у моделі, та охарактеризувати їх основних учасників;
- з'ясувати, як впливають локальний та глобальний ринки на маркетингову стратегію банку;
- зрозуміти на прикладі схеми балансу банку в BankExes основні принципи функціонування банків у моделі та основи здійснення операцій;
- визначити зміст головних балансових показників, які характеризують комерційний банк, та знайти їхні еквіваленти у звітах BankExes;
- сформулювати основне завдання фінансового менеджменту банку BankExes.

2.1. Опис фінансових ринків

Перш ніж перейти до докладного опису управління операціями банку в моделі, варто дати стислий огляд ринків, на яких працює банк, та основні принципи управління балансом.

Як уже наголошувалось, у моделі існують два основні ринки — глобальний та локальний. На локальному ринку оперують 10 банків. Обороти та, відповідно, доходи тут поділяються між учасниками ринку пропорційно зусиллям, які витрачає кожна команда менеджерів. Отже, за наявності рівнозначних зусиль з утримання відповідного ринку кожен з 10 банків може одержати 1/10 частку ринку, тобто 10%. Тобто якщо на якомусь ринку банк має більше ніж 10%, то його стратегія є ефективнішою за середню стратегію конкурента, і навпаки. Локальний ринок характеризується двома основними параметрами: обсягом операцій, що здійснюються на ньому всі 10 банків спільноти, та процентними ставками за цими операціями. Глобальний ринок характеризується лише процентними ставками, обсяг операцій на ньому вважається необмеженим проти локального ринку. Це означає, що банк

може приймати рішення на глобальному ринку без поправок на дії локальних конкурентів.

Числові показники глобального ринку до моменту прийняття першого рішення в моделі містяться у звіті B90. Верхня частина звіту B90 — це «Економічний бюлетень», який характеризує рівень процентних ставок на останній день минулого кварталу. Звіт містить опис процентних ставок глобального ринку — Ринок ресурсів (Fund's Market), Казначейські векселі (Treasury Bills), Облігації (Bonds). Права частина звіту — це базові процентні ставки (лібор — LIBOR та ставку комерційних паперів — Commercial Paper Rate). Далі — характеристики процентних ставок кредитів і депозитів. Усі зазначені процентні ставки формуються на глобальному ринку. Це означає, що жоден банк, який приймає рішення у грі, не може вплинути на встановлені ставки. Його портфелі цінних паперів отримують доходи відповідно до єдиних ставок, які є на ринку.

Однак видавання кредитів та приймання депозитів здійснюються на локальному ринку за процентними ставками, установленими самим банком. Тому ставки глобального ринку з цих видів операцій є певною мірою довідковими і безпосередньо не впливають на отримані банком доходи (здійснені видатки) за зазначеними операціями. Клієнти на локальних ринках змушені додержувати умов місцевого банку, але до певної міри. Якщо процентні ставки в конкурента на локальному ринку будуть прийнятніші або якщо ставки в усіх локальних конкурентів будуть неприйнятні, клієнти можуть відмовитися від послуг конкретного банку або всієї локальної спільноти. Практично це означає, що процентні ставки, установлені банком на локальних ринках (кредити та депозити), можуть відрізнятися від ставок глобального ринку на розмір, що визначається мірою еластичності попиту на відповідний банківський продукт як порівняти з ціною виходу клієнтів до іншого банку чи ринку. Описана особливість моделі відбиває специфіку банківської системи США, в якій традиційно суттєву роль відіграють місцеві банки, на відміну від великих.

2.2. Зміст основних дій учасника тренінгу

Під час прийняття рішень у тренінгу учасники будуть займатися менеджментом у комерційному банку з усіма видами операцій. Однак банк може не мати того переліку операцій, до яких вони звикли. Детальний опис усіх видів обслуговування та операцій надається в розділах посібника, де розглядаються рішення з різних напрямків діяльності. Тут наведено лише загальний огляд.

Для інвестицій на ринку існують три типи цінних паперів: урядові (казначейські) векселі, урядові облігації, євровекселі (облігації). Усі цінні папери, кредити та депозити подаються в місцевій валюті (у доларах США). Учасникам треба прийняти рішення, яку кількість цих паперів продати або купити на початку кожного кварталу. Якщо банк має надмірні кошти, протягом кварталу їх буде переведено в міжбанківські фонди. Сума банківської готівки та резервного фонду має дорівнювати сумі, визначеній законом, плюс готівка, потрібна для операцій. Надлишку та дефіциту в необхідних резервних фондах бути не повинно.

Банк може проводити своп-операції (SWAPS) із процентними ставками, які становлять частину портфеля цінних паперів. Такі операції не потребують негайних витрат готівки. Ними можна скористатися для контролю за ризиком зміни процентної ставки на ринку (показник «розриву» — GAP).

Існують два типи ринків для кредитів (звіт B20) — ринок фізичних осіб та комерційний ринок (ринок юридичних осіб). Для підприємств та урядових клієнтів можна планувати кредитні лінії і термінові кредити, а для споживачів — розстрочення та кредитні картки, а також іпотечні кредити. Окремо плануються кредити юридичним особам під заставу комерційної нерухомості.

Для двох ринків — юридичних та фізичних осіб — банк передбачає депозитні операції (звіт B40), для підприємств — тільки одну — депозитний рахунок до запитання, а для споживачів — чотири операції, а саме: відкриття рахунків до запитання, рахунків заощаджень (грошовий ринок), видача сертифікатів зі змінною та фіксованою ставками. Банк може також випускати великі депозитні сертифікати на грошовому ринку, але це не стосується споживачів і розглядається у звіті B60.

До додаткових джерел ресурсів належать угоди про зворотну купівлю паперів (REPO), придбання міжбанківських фондів, емісія довгострокових боргових зобов'язань та випуск звичайних

акцій. Банк позичить міжбанківські фонди лише в разі потреби підтримати суму своєї готівки. Інші джерела ресурсів потребують певних рішень менеджменту.

За винятком послуг за іпотеками та кредитами під нерухомість не існує позабалансових послуг, на які нараховується додатковий дохід.

2.3. Структура операцій та схема балансу банку

Незважаючи на те що йдеться про 10 банків, тексти звітів про спільноту (B90—B94) містять інформацію лише про один банк. Це пояснюється особливостями початкового завдання, яке можуть отримати команди, що репрезентують від одного до восьми банків. Наступні звіти (починаючи з першого після умовного кварталу) міститимуть інформацію про всі банки, що беруть участь у грі. Решта (від дев'яти до двох банків) існуватимуть у наступних звітах умовно, перебираючи на себе від 90% до 20% умовного ринку. Це зроблено з метою усунення впливу на результати неправильних дій усіх команд-учасників. Скажімо, у моделі TOPSIM-banking ринок розподіляється тільки між створеними (від чотирьох до шести) банками, що сприяє рівномірному розподілу клієнтів між банками, навіть якщо всі гравці приймають рішення однаково помилково.

Отже, гравець у BankExес у власній стратегії маркетингу виходить з необхідності конкурувати з іншими дев'ятьма банками за локальні ринки та оперує на глобальному ринку лише обсягами. Це підтверджує наведена схема балансу банку у BankExес (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

СХЕМА БАЛАНСУ БАНКУ В BankExес (млн дол.)*

Активи (вкладення)			Пасиви (зобов'язання)		
Статті	Сума	Група	Статті	Сума	Група
— Незначні: готівка та її статті приміщення інші активи	29,0 9,8 29,4	1б 1в 1б	— Незначні: інші пасиви довгостроковий борг капітал акціонерів	30,9 5,0 36,7	1б 1а 1а,б
— Важливі: кредити цінні папери міжбанківські фонди	527,0 143,7 2,6	2б 2а 2в	— Важливі: депозити, у тому числі** — рахунки — цінні папери позичені фонди, у тому	643,4 511,6 131,8 25,4	— 2б 2а —

			числі*** — міжбанківські фонди — репо	0 25,5	2в 2а
Усього активів	741,5	—	Усього пасивів	741,5	—

* Числові дані зі звіту В01.

** Розшифровка статей можлива за даними звітів В40 та В60.

*** Розшифровка статті у звіті В60.

Не зупиняючись на узвичаєній класифікації активів за ступенем ліквідності та пасивів (ресурсів) на власні, позичені та запозичені, підкреслимо таке:

1. Незначні активи та пасиви мало залежать від прийнятих рішень або є невеликими за розміром:

- а) змінюються безпосередньо у зв'язку з рішенням;
- б) змінюються опосередковано у зв'язку з рішенням;
- в) змінюються незалежно від рішення.

2. Важливі статті балансу залежать від рішень по-різному:

- а) розмір безпосередньо змінюється рішенням;
- б) розмір опосередковано залежить від рішення;
- в) балансують результати рішення.

У табл. 2.1 відповідність статей балансу згаданим ознакам показана у стовпчику «Група». Отже, під час прийняття рішення учасник безпосередньо змінює суму інвестицій та випущених цінних паперів. Далі він своїми рішеннями впливає на суму виданих кредитів і отриманих депозитів. Також безпосередньо змінюється сума довгострокового боргу та акціонерний капітал (безпосередньо — на суму додатково випущених акцій, опосередковано — у зв'язку з розподілом прибутку). Не торкаючись решти змін у незначних статтях, можна підсумувати, що після рішення змінюються сума ресурсів та сума розміщених активів. Якщо під час планування допущено помилку (ресурсів заплановано більше), зайві активи автоматично з'являться у статті «Міжбанківські фонди». У протилежній ситуації (ресурсів заплановано менше) баланс автоматично одержить ресурси за статтею «Міжбанківські фонди» у пасивах. Ситуація, розглянута в табл.2.1, близька до ідеальної, бо сума міжбанківських фондів, яка виявилася зайвою (2,6 млн дол.) не перевищує й одного відсотка суми активів.

Зазначимо, що завдання балансування суми ресурсів та суми активів банку під час прийняття рішення є найважливішим. Для цього застосовуються прогноз руху коштів та план керування коштами, які будуть розглянуті

пізніше. Тут тільки скажемо, що теоретично для банку сприятливішою є ситуація, коли він має зайву суму коштів (міжбанківські фонди в активах), але не навпаки. Позичення суми коштів, яка перевищує суму власних коштів банку, розглядається як грубе порушення умов гри (нормативне правило № 3). Зрозуміло, що в реальній життєвій ситуації банк майже не має шансів на отримання такої суми ресурсів, тому дане балансування можливе лише технічно.

2.4. П'ять запитань банкірові

В аналізі діяльності американських банків застосовуються багато показників, серед яких є й більш, і менш важливі. Однак існують «п'ять запитань банкірові», що їх завжди обговорюють банкіри під час неофіційних зустрічей:

1. What is your Assets (який розмір ваших активів)?
2. What is your RoA (який ваш RoA [дохідність активів])?
3. What is your RoE (який ваш RoE [дохідність капіталу])?
4. What is your Spread (який розмір вашого спреду)?
5. What is your GAP (який ваш GAP)?

Охарактеризуємо кожний з показників докладніше.

Сума активів (assets — активи) комерційного банку — показник його відносної ваги, який свідчить про те, малим, середнім чи великим є банк. Це має суттєве значення для оцінки стійкості банку, наявності в нього власних можливостей протистояти системним ризикам, тобто ризикам негативних змін у банківській системі. Те, що для великого банку буде незначним коливанням кон'юнктури, для малого може стати серйозним випробуванням. Нарешті, це — єдиний кількісний показник серед зазначених. Відповідь на перше запитання для нашого банку ми знайдемо у звіті B01 — сума активів 741,5 млн дол. Це характеризує наш банк як середній американський банк.

Показник дохідності активів (RoA — return of assets) демонструє ефективність роботи активів банку. Більший розмір показника свідчить про більшу віддачу від активів, менший — про їхню відносно низьку якість. Неможливо назвати ані абсолютно малу величину такого показника (хіба що невід'ємну), ані абсолютно велику. Це пояснюється низкою факторів, зокрема рівнем знецінення активів відповідно до зміни вартості грошей у часі. Тобто в різних економіках на різних стадіях їх розвитку припустимий розмір RoA як 1%, так і 25%. У нашому випадку

RoA визначається за даними звітів B01 (сума активів) та B02 (сума прибутку) і міститься в передостанньому рядку звіту B02:

$$\text{RoA} = \frac{0,655 \times 4}{741,5} \times 100\% = 0,35. \quad (2.1)$$

Якщо додати інформацію, що нормальним для банків США можна вважати $\text{RoA} = 1,0\%$, то з'ясується відносно низька якість активів умовного банку. Четвірка у чисельнику формули відображає врахування того факту, що суму прибутку банку наведено за квартал календарного року. А будь-які відносні показники для банку зазвичай перераховуються в річні відсотки. Отже, RoA нашого банку свідчить про те, що кожен 100 дол. активів приносять 35 центів річного доходу (або дохідність активів — $0,35\%$ річних), що, безперечно, потребує поліпшення.

Дохідність акціонерного капіталу (RoE — return of equity) розраховується за тією самою методикою, що і попередній показник, тільки у знаменнику — сума капіталу:

$$\text{RoE} = \frac{0,655 \times 4}{36,7} \times 100 = 7,14\%. \quad (2.2)$$

Цифру $7,14\%$ ми також можемо знайти у звіті B02 (останній рядок). До речі, слід звернути увагу та те, що в американській звітності стовпчик даних на останню звітну дату міститься ліворуч, а не праворуч, як це заведено в Україні. Вважатимемо нормальним розмір RoE 16% , тобто ефективність капіталу нашого банку вдвічі нижча за нормативну.

Показник спреду (spread) вимірюється як різниця між прибутковістю дохідних активів та видатковістю процентних зобов'язань. Ми свідомо в цьому разі не використовуємо поняття «маржа» у зв'язку з тим, що під маржею розуміють, як правило, різницю між дохідністю та видатковістю тієї самої суми, чого ми в нашому прикладі не бачимо. Усі три показники містить звіт B02 ($9,81\% - 7,10\% = 2,71\%$). Показник спреду також порівнюється з аналогічними в банках-конкурентах. Зазначимо, що ми повинні мати спред на рівні приблизно $4-5\%$.

Показник GAP (розрив) — досить складний і характеризує чутливість банку до зміни процентної ставки. Зупинімося на ньому докладніше. GAP — показник, що характеризує чутливість

комерційного банку до зміни процентної ставки. Він означає розмір чи знак або відносну частку до всієї суми активів банку тієї частини активів, що є чутливими до зміни процентної ставки за певний період часу і яким не відповідають чутливі до зміни процентної ставки пасиви. Іншими словами, GAP — різниця (розрив) між активами, чутливими до зміни процентної ставки за період, на який визначається показник, та пасивами, чутливими до зміни процентних ставок за той самий період.

Арифметично розрив можна схарактеризувати виразом:

$$GAP_t = (RSA - RSL)_t, \quad (2.3)$$

де RSA (rate sensitivities assets) — активи, чутливі до зміни процентної ставки;

RSL (rate sensitivities liabilities) — пасиви, чутливі до зміни процентної ставки;

t — проміжок часу, за який показник розраховується.

До активів, чутливих до зміни процентної ставки (RSA), відносять:

1) активи, розміщені на умовах отримання доходу за змінною процентною ставкою;

2) активи, розміщені на умовах отримання доходу за фіксованою процентною ставкою, але строк повернення яких перебуває в межах строку, за який розраховується показник GAP.

Пасиви, чутливі до зміни процентної ставки (RSL), — це такі зобов'язання банку, за якими нараховується змінна процентна ставка, або зобов'язання, що повертаються в період, за який обчислюється показник GAP.

Економічна суть показника GAP пояснюється прикладом, який міститься у звітах BankExes. Звіт B05; чутливість до зміни процентних ставок якраз і є розрахунком GAP для нашого банку — Першого міжнародного банку (це його умовна назва).

Розглянемо уважно звіт B05. Рядки являють балансіві статті (деякі з них дано в розшифровці), а стовпчики — терміни, за які обчислюється розрив. Виділимо розрахунок на найменший у даному прикладі термін — один квартал. Ми бачимо, що до чутливих активів віднесені цілком статті «Міжбанківські фонди» та «Позики юридичних осіб». Перша стаття може вважатись абсолютно ліквідним активом, бо він розміщується на одну ніч; друга характеризує кредити, надані на умовах змінної процентної ставки. Решта статей активів відповідає чутливим активам на один квартал на суму, яка дорівнює поверненню строкових активів з фіксованою ставкою згідно з графіком. Чутливі на один

квартал пасиви розраховуються аналогічно. Одержимо суму чутливих активів — 398,8 млн дол. і суму чутливих пасивів — 285,9 млн дол. Різниця їх і є чистий GAP, визначений на один квартал, тобто 112,9 млн дол.

Про рівень чутливості банку до зміни процентної ставки показник GAP свідчить так. Якщо процентна ставка на ринку за період, на який розраховується GAP, підвищиться в середньому на 1%, банк одержить за цей період додатковий дохід, який дорівнюватиме 1% річних на суму GAP ($112,9 \times 1\% / 4 = 0,282$ млн дол.). Усі випадки одержання додаткових доходів (збитків) за рахунок відповідного GAP схематично показані в табл. 2.2, з якої випливає, що важливим сам собою є не тільки абсолютний розмір GAP, але і його знак (додатний чи від'ємний). Крім того, важливим є і відносний розмір ризику, який несе банк, маючи той чи інший GAP. Кількісно такий ризик можна визначити, розрахувавши (у відсотках) частку чистого GAP у сумі активів. Тобто розмір GAP для нашого банку однаково коректно можна визначити як числом 112,9 млн дол., так і словом «додатний» і виразом «+ 15% від суми активів» (звіт B05).

Таблиця 2.2

ВПЛИВ ЗМІНИ ПРОЦЕНТНОЇ СТАВКИ ТА РІВНЯ GAP НА ОДЕРЖАННЯ ДОДАТКОВОГО ДОХОДУ БАНКОМ

GAP \ Зміна процентної ставки	Зростає	Знижується
	Додатний	+ (дохід)
Від'ємний	- (збиток)	+ (дохід)

Отже, відповідь на п'яте запитання банкірові дає нам інформацію про GAP. Висновок з неї можна зробити такий. Якщо величина розриву додатна, то банк очікує на підвищення процентної ставки на ринку, коли від'ємна — менеджери банку сподіваються на її зниження. Можлива нейтральна ситуація — розмір GAP наближається до нуля. Якщо GAP кількісно завеликий (для США — більше ніж 15% суми активів), це свідчить про ризикове керування.

З викладеного випливає, що розміром GAP можна і навіть потрібно керувати. Це досягається за допомогою двох основних груп методів. Перша полягає в управлінні угодами, що прямо позначається на стані балансових статей. Тобто якщо почати

видавати більше кредитів на умовах змінної процентної ставки, сумарний GAP банку збільшуватиметься, і навпаки. Друга група методів полягає в хеджуванні рівня GAP за допомогою умовних угод. Один з таких методів використовується BankExes — це укладання спеціальних контрактів — процентних свопів (Swaps — обмін), на змісті яких ми ще зупинимося. Тут лише слід зазначити, що свопи змінної ставки збільшують розмір GAP, свопи фіксованої ставки його зменшують. Отже, маючи (повертаючись до прикладу у звіті В06) чисту готівкову позицію за 112,9 млн дол., після укладання фіксованого свопу на 112,9 млн дол. ми одержимо нульову чисту підсумкову позицію за GAP. Одну з можливих комбінацій наведено в табл. 2.3.

Отже, відповівши на «п'ять запитань банкірові» щодо Першого міжнародного банку, ми можемо зробити короткі висновки:

- перед нами середній банк;
- показники доходності банку свідчать про малоефективний попередній менеджмент та великі можливості щодо поліпшення ситуації;
- показник GAP відбиває очікування банку щодо зростання процентних ставок на ринку (якщо зазначеним показником справді керували свідомо, що не є очевидним).

Таблиця 2.3

**ФРАГМЕНТ ЗВІТУ В06 У РАЗІ НАЯВНОСТІ УКЛАДЕНИХ РАНІШЕ
КОНТРАКТІВ СВОП**

	1 квартал	...
...	...	...
Чиста готівкова позиція	112,9	...
Свопи фіксованої ставки (FIXS)	200	...
Свопи змінної ставки (VARs)	150	...
Чисті свопи	-50	...
Чиста підсумкова позиція	62,9	...

2.5. Завдання менеджменту команди BankExes

Тож зрозумілою є необхідність для менеджерів банку керувати з якнайефективнішими результатами. Що ж можна вважати метою найбільш успішного фінансового керування? Не важко сформулювати певну систему цілей для таких менеджерів:

- ✓ виживання банку в умовах конкурентної боротьби;
- ✓ уникнення банкрутства та великих фінансових поразок;
- ✓ лідерство у боротьбі з конкурентами;
- ✓ максимізація ринкової вартості банку;
- ✓ зростання суми активів і частки в них дохідних операцій;
- ✓ максимізація доходів та мінімізація видатків.

Через певне обмеження моделі BankExes неможливо докладно зупинитися на всіх аспектах ефективного управління. Це — питання курсу «Фінансовий менеджмент у банку». Однак звернемо увагу на те, що в умовах ринкової економіки багато показників зводяться до показника ринкової вартості акцій. Справді, високі доходи, ефективні активи, істотні ринкові частки — усе це позитивно позначиться на ринковій вартості акцій банку. Більше того, ефективний фінансовий ринок визначить таку вартість набагато точніше, ніж звітність банку.

Ціни акцій банку BankExes відображено у звіті B60. Нижня частина звіту показує, що випущено 1 000 000 акцій. Надана інформація щодо балансової вартості акції — 36,73 дол. за акцію та ринкової вартості — 20,61 дол. за акцію. Розрахунок балансової вартості зроблено на основі даних про власний капітал (звіт B01 — 36,726 млн дол.) і даних про кількість акцій. Між тим існує помилкова думка, що, навпаки, власний капітал розраховується як добуток вартості акції на кількість акцій. Утім це справедливо лише в термінах законодавства України, де існує поняття номінальної вартості акцій. У США оперують терміном ринкової вартості акції та балансової вартості акції (акціонерний капітал за балансовими даними розділений на кількість акцій).

Акціонерний капітал (капітал власників) розраховується за відомим принципом:

$$AK = A - Z, \quad (2.4)$$

де АК — акціонерний капітал, А — активи, Z — зобов'язання.

За допомогою наведеної формули можна пояснити різницю між балансовою і ринковою вартістю акцій банку як різницю в оцінці активів за нормативами та тієї, яку визначає ринок. Тобто якщо за балансом вартість активів банку — 741,5 млн дол., а зобов'язання — 704,8 млн, то власний капітал дорівнюватиме $741,5 - 704,8 = 36,7$ млн дол., що в розрахунку

на одну акцію становитиме 36,7 дол. (нагадаємо, що всього акцій налічується 1 000 000 шт.). Ринок, визначаючи ціну акції на рівні 20,61 дол., оцінює суму активів у 741,5 – (36,7 – 20,61) = 725,41 млн дол. Можна вважати причиною зменшення оцінки активів (зобов'язання не переоцінюються) їхню низьку ефективність проти ринкової (якщо, наприклад, порівняти показник RoA банку з нормативним).

У загальному вигляді завдання менеджерів банку полягає в максимізації ринкової ціни акції до рівня, як мінімум, їхньої балансової вартості. Класичну дилему між інтересами акціонерів (зростання вартості акцій) та найманих менеджерів (збільшення власних доходів менеджерів) ми тут не розглядатимемо. Отже, як тільки ринкова вартість акцій зрівняється чи перевищить балансову, ми зможемо вважати завдання менеджерів банку виконаним якнайкраще. Способом виконання цього завдання є, звичайно, поліпшення показників діяльності банку: збільшення розміру активів, покращання дохідних показників з «п'яти запитань банкірові» та низки додаткових показників. Додаткові показники ефективності банку BankExes містяться у звітах B01 (середні квартальні та річні коефіцієнти) та B90. Так, співвідношення кредити/депозити має становити не більше ніж 75%, сума списань (шостий рядок знизу у звіті B01) — не більше ніж 1%. Дивіденди на акцію не мають перевищувати дохід на акцію (B90), кредитний рейтинг банку має наближатися до значення 1,00 (за даними B90 він становить 3,00). Показник кредитного рейтингу банку відповідає загальновідомому показнику за системою CAMEL і може набувати значення 1, 2, 3, 4 чи 5 (від «сильного» до «незадовільного»).

Методи реалізації стратегії менеджерів BankExes під час прийняття рішень розглянуто в наступному розділі.

Запитання для самоконтролю

- 1. Як банки, що конкурують з вибраним банком, впливають на ринкові процентні ставки?*
- 2. Де у схематичному балансі банку містяться міжбанківські фонди? Яке значення цієї статті?*
- 3. Як розраховується власний (акціонерний) капітал банку?*
- 4. Що означає перевищення суми зобов'язань банку над сумою активів?*

5. Як змінюється власний капітал банку після сплати дивідендів? Чому?
6. Що означає показник RoA ?
7. Що означає показник RoE ?
8. Який показник більше, RoA чи RoE ?
9. Що означає показник $SPREAD$ в умовах $BankExec$?
10. Що характеризує показник GAP ?
11. Охарактеризуйте основні методи, які застосовуються для управління GAP ом.
12. Чи вигідно банку мати негативний GAP за прогнозу на зростання рівня процентної ставки? Чому?
13. Який (за рейтинговою системою $CAMEL$) кредитний рейтинг має найнадійніший банк?
14. Як впливає на розмір GAP укладання банком контракту своп з фіксованою ставкою?

Розділ 3

ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ У $BankExec$

Вивчення цього розділу дасть читачам можливість:

- зрозуміти загальну логіку прийняття рішень у моделі;
- приймати рішення щодо кредитної діяльності;
- розв'язувати питання залучення депозитів;
- приймати рішення щодо портфеля цінних паперів;
- приймати рішення щодо угод $Swaps$;
- приймати рішення відносно зміни капіталу, $Repo$ та додаткові рішення.

3.1. Загальна характеристика процесу прийняття рішень у моделі

З наявних 21 звітів, які характеризують Перший міжнародний банк, виділимо таблиці, які відповідають за прийняття рішень. Це:

- 1) $B10$ — портфель цінних паперів;
- 2) $B12$ — купівля цінних паперів;
- 3) $B24$ — рішення за кредитами;
- 4) $B27$ — рішення з продажу кредитів;

5) B44 — рішення у сфері депозитної діяльності;

6) B64 — збільшення капіталу та додаткові рішення.

Одночасно таблиці прийняття рішень є звітами, тобто містять додаткову інформацію, що характеризує відповідним чином Перший міжнародний банк та ситуацію на ринках.

Учасники гри одержують на першому етапі ідентичні комплекти звітів, які ми називаємо початковими звітами (дод. А), вивчають початкову ситуацію, одержують додаткову інформацію від керівника гри. Керівник гри (викладач) повинен дати командам-учасникам відомості щодо прогнозу зміни процентної ставки на ринку. Звертаємо увагу на те, що прогноз стосується всіх процентних ставок, які існують на глобальному ринку, тому що в цілому вони характеризують відкритий ринок та є взаємозв'язаними. Інформація керівника гри про те, що «очікується збільшення процентної ставки на 0,5%», свідчить про очікування ринком зростання кожного процентного індикатора на 0,5% — ставки LIBOR, доходності за урядовими цінними паперами та єврооблігаціями тощо. Така інформація впливає на логіку рішення, бо учасники мають установити ставки власних банків на рівні, близькому до ринкового. Оцінка тенденцій у зміні процентної ставки потрібна також для коректного управління GAPом. Однак прогноз процентної ставки має бути помірним, оскільки він може і не справдитися. Тобто відповідальність за ризикову політику банку щодо очікуваної процентної ставки з учасників не знімається.

Прогноз зміни процентної ставки дається на календарний квартал. Це — той період, коли будуть чинними всі прийняті рішення. Технічно учасники повинні заповнити шість бланків рішення (а також додаткові, внутрішні документи, які різняться у версіях гри, що стосуються студентів різних форм навчання), поставити на них підпис і передати викладачеві. Під час прийняття першого рішення кожний учасник дає власному банку оригінальну назву. Звіти від усіх учасників обробляються програмою BankExec 1.0, яка видає на друк нові комплекти звітів. Процес роботи програми відбувається без участі студентів, тому в даному посібнику докладно не розглядається. Якщо груп учасників, які формують окремі ігрові банки, більше ніж вісім, викладач створює паралельно кілька спільнот банків, що грають. Різні спільноти банків не конкурують між собою за кредити та ресурси і представляють незалежно змодельовані ситуації.

Одержавши результати, учасники аналізують кожен свій комплект звітів (B01—B64), який містить оригінальну назву банку (замість Першого міжнародного банку) та відображає стан цього банку на дату, на три місяці пізніше від дати початкового звіту. Звіти B90—B94 міститимуть порівняльні дані всіх банків окремої спільноти. Нові комплекти аналізуються, створюються копії нових звітів прийняття рішень (B10, B12, B24, B27, B44, B64), приймається нове рішення. Цикл повторюється. Програма підтримує можливість організації багатьох (понад 20) циклів, що відповідає умовним п'яти рокам, але реально гра зупиняється раніше. Підбиваються попередні підсумки. Студенти створюють звіти про хід прийняття рішень. Звіти містять стислу характеристику та аналіз доцільності прийнятих рішень, табличні й графічні дані, текст доповіді зборам акціонерів. На цьому ділова гра закінчується.

3.2. Прийняття рішень щодо кредитів

Рішення щодо кредитів — одне з найвідповідальніших у моделі. По-перше, частка кредитів у дохідних активах банку є досить великою. На момент прийняття рішення № 1 портфель кредитів становить 70% суми активів (дані звіту B01). По-друге, сума кредитів планується опосередковано, способом прийняття рішень не з обсягу, а з умов кредитування, у зв'язку з чим неминуча помилка в разі неухважного планування.

Загальна послідовність прийняття рішень, які змінюють кредитний портфель банку, відповідає схемі, наведеній у першому розділі для службовця, що є відповідальним за позички (Loan Officer). Аналізується наявний кредитний портфель та вплив на його попередню зміну як зовнішніх факторів, так і прийнятих рішень. Потім розглядаються можливості його зміни за період, що планується. Останнім є приведення у відповідність можливого варіанта нового кредитного портфеля із загальною стратегією, яка планується. Це здійснюється шляхом заповнення бланків прийняття рішень щодо кредитів — B24 та B27.

Відомості для аналізу кредитної діяльності Першого міжнародного банку містяться перш за все у звітах B01 (баланс), B02 (доходи) та звітах, які відповідають серії 20: B20 (портфель кредитів), B21 (ефективність кредитної діяльності). Нагадуємо, що всі дані зі звітів відповідають даним дод. А.

Отже, зі звіту B01 отримуємо балансовий портфель кредитів банку на останню звітну дату — 527,018¹. Зі звіту B02 бачимо, що дохід від надання кредитів за останній квартал становив 13,109 (майже 80% усього процентного доходу). У звіті B20 подано дві таблиці. Верхня таблиця — це розшифровка кредитного портфеля та його змін протягом останнього звітного періоду. Кінцевий баланс 532,3 не збігається із сумою, наведеною у звіті B01, у зв'язку з формуванням резерву, який у балансовому звіті міститься окремо. Резерв становить 1% від суми наданих позичок і формується під час кожної операції кредитування (у нижній частині звіту B01 є рахунок резерву, який сформовано в сумі 5,323).

Вивчення рахунків звіту B20 дає можливість виявити шість основних видів кредитів, які застосовуються в моделі. Кредити утворюють три великі групи (надані обсяги на звітну дату):

1. Комерційні/урядові позички.

- Кредитні лінії (134,5).
- Термінові кредити (132,7).

2. Споживчі позички.

- Кредитні картки (19,0).
- Розстрочення (63,5).
- Іпотека (18,3).

3. Інші позички.

- Кредити під комерційну нерухомість (164,3).

Кожен кредит має власні особливості надання, погашення та нарахування ставки процента, які стисло сформульовані в табл.3.1.

Таблиця 3.1

КОРОТКА ХАРАКТЕРИСТИКА КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ

№	Назва	Процентна ставка	Коментар (строк надання, особливості)
1	Кредитні лінії юридичним особам	Установлюється банком — змінна	Строк не визначений. Сильно чутлива до кредитної політики і ставок у конкурентів
2	Термінові кредити юридичним особам	Індексується за ставкою LIBOR — змінна	Строк погашення — 16 кварталів. Ставка регулюється за маржею, визначеною під час видачі позички. Добре взаємозамінюється з кредитними лініями
3	Кредитні картки	Установлюється банком — змінна	Щорічні комісійні за обслуговування за рахунка

¹ Тут і далі, крім зазначених винятків, абсолютні цифри дані в мільйонах доларів США.

	фізичним особам		встановлюються банком. Не одержується процент від споживача, який сплатив суму боргу повністю протягом місяця. Комісія — 2% від суми кредиту
4	Розстрочення фізичним особам	Фіксована ставка	Строк погашення — 12 кварталів. Можливе дострокове погашення, якщо, наприклад, ринкова ставка буде нижчою
5	Кредити під нерухомість фізичним особам (іпотека)	Фіксована ставка	Строк погашення — 100 кварталів. Іпотеки можуть продаватися пакетами. Можуть продаватися тільки позички, які сплачуються (інакше сума пакета зменшується на такі позички, і вони залишаються в банку). Комісія за новий кредит — 2%. Плата за обслуговування — 0,2% за квартал навіть проданих кредитів
6	Кредит під нерухомість юридичним особам (комерційну нерухомість)	Фіксована або змінна ставка (змінна індексується за ставкою комерційних цінних паперів)	Строк погашення встановлюється банком у кварталах у межах від 1 до 99. Можливе дострокове погашення

Планування обсягів кредитування на наступний квартал здійснюється за кожною статтею окремо. Основне рішення приймається способом заповнення бланку В24. З додатковим рішенням (звіт В27) ознайомимося пізніше.

Для прикладу розглянемо докладно прийняття рішення з надання кредитних ліній юридичним особам. Звіт В24 являє собою таблицю, яка в рядках містить назви кредитів, а в стовпчиках — прийняті рішення. Кожна комірка на перетині рядка та стовпчика розділена рисою на дві частини. Нижня частина містить рішення, яке діяло протягом попереднього періоду, верхня — порожня. Якщо є необхідність прийняти нове рішення, воно записується у верхню частину комірки. Якщо попередня політика залишається без змін, заповнювати бланк у відповідному місці не потрібно. Розглянемо детальніше кожне окреме рішення для *кредитних ліній*.

Процентна ставка. Це — найважливіше рішення. Якщо процентна ставка буде визначена банком надто високою, клієнти відмовляться від дорогих кредитів. Коли ставка буде досить низькою, консерватизм ринку не дасть можливості мати дуже багато клієнтів, і банк втратить частину доходів. Умовно

залежність обсягів наданих кредитів від процентної ставки можна проілюструвати схемою (рис. 3.1).

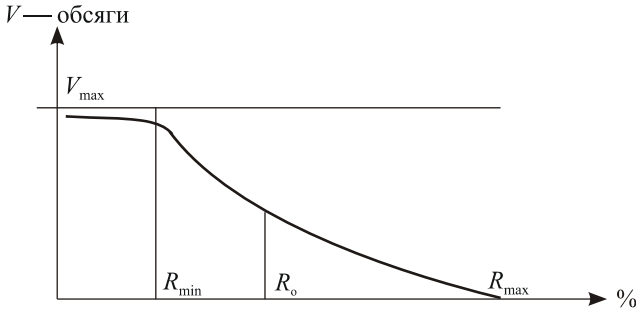

Рис. 3.1. Залежність обсягів кредитування від визначеної банком ставки процента

Крім того, максимальні обсяги кредитування обмежені наявним ринком (існує певний розмір регіонального ринку, поділений між конкурентами), і процент, нижчий за певний розмір R_{min} , також не є ефективним. Отже, завдання визначення процентної ставки полягає у визначенні оптимальної ставки R_0 , яка перебуває між максимальною та мінімальною процентними ставками. Для спрощення вважатимемо цей процент близьким до чинного загальноринкового на момент надання кредиту.

Як уже зазначалося, відомості про ринкову процентну ставку містяться у звіті В90. Приймаючи рішення щодо оптимального процента за кредитні лінії, бачимо у В90 величину 10,07%. Ця ставка є ефективною на перший день наступного кварталу, але вона потребує уточнення. Річ у тім, що протягом наступного кварталу ринкова ставка змінюватиметься щодня і досягне до кінця кварталу певного розміру. Цей розмір є прогнозним і надається перед прийняттям рішення керівником гри. Припустимо, прогнозується збільшення ставки на 1%. Це означає, що в останній день прогнозного кварталу ставка досягне розміру $10,07\% + 1\% = 11,07\%$. Але кредити видаватимуться протягом кварталу рівномірно (припущення моделі). Отже, оптимальна ставка R_0 перебуватиме в межах $10,07 \leq R_0 \leq 11,07$. Візьмемо цей інтервал за базовий для визначення процентної ставки за кредитними лініями. Середня оптимальна процентна ставка (поміркована кредитна політика) становитиме, таким чином, $\overline{R_0} = (10,07 + 11,07) / 2 = 10,57$. Рекомендується встановлювати граничну кредитну політику в тих самих межах.

Отже, якщо кредитна політика агресивна (більше кредитів), установимо процентну ставку 10,07%; а якщо помірна (менше кредитів) — 11,07%.

Завдання: Визначити середню оптимальну процентну ставку для кредитної лінії в рішенні №1, якщо прогноз зміни процентної ставки за квартал 0,5%.

Аналогічно можна визначити середню оптимальну процентну ставку для кожного кредиту, що його планує надавати Перший міжнародний банк. Вибрана процентна ставка заноситься у відповідну клітину бланку рішення В24.

Порівнявши поточну процентну ставку (9,50%) зі ставкою ринкового процента в періоді, на який діяло рішення, можна надалі заносити поправки до процентної політики. Зауважимо, що визначення середньої оптимальної процентної ставки базується на даних за загальнонаціональним ринком спільноти (В90), але спільні дії банків, які входять у регіональну спільноту (10 банків), можуть призвести до деяких відхилень. Приймаючи рішення № 1, ми маємо обмежені дані щодо ситуації на ринку у попередньому кварталі. Надалі (під час здійснення нових циклів рішень) прийняття процентних рішень неодмінно має супроводжуватись аналізом минулої процентної політики. Крім того, важливим є зауваження про неточність чи навіть можливу помилковість прогнозів, на яких базується арифметична частина розрахунку. У даний момент ми можемо лише констатувати, що надання кредитних ліній за ставкою 9,50% (поки що ми не знаємо, наскільки вона відхиляється від середньої оптимальної за попередній квартал) призвело до видачі нових кредитів у сумі 23,9, що, своєю чергою, становило 11,6% регіонального ринку таких кредитів у попередньому кварталі.

Перш ніж перейти до другого рішення за кредитними лініями, визначимо орієнтовно максимальний розмір кредитних ліній у кварталі № 1 (див. рис. 3.1) Застосуємо прості логічні міркування: 23,9 млн дол. становили 11,6% регіонального ринку. Отже, увесь ринок кредитних ліній (надані 10 банками кредити) був: $23,9 / 11,6 \times 100 = 206,30$. Беручи до уваги, що всі 10 банків на ринку кредитують, частка ринку 10% є для окремого банку нормальною. Якщо якийсь із 10 банків матиме 20% ринку, це означає, що один з конкурентів зовсім не кредитує, що мало ймовірно (особливо зважаючи на те, що за рішення № 1 усі банки мають однакові балансові позиції). Вважатимемо гнучкість ринку помірною, з чого випливає, що максимальна частка ринку

кредитів для одного банку дорівнює приблизно 15%. Залишається зробити екстраполяцію наведених даних на наступний квартал. Звіт В90 містить інформацію про зміни кредитного ринку в минулому кварталі (+ 3,2%). За переносу цих даних на наступний квартал дістанемо очікуваний розмір ринку: $206,3 \times 1,032 = 212,9$. Максимальна частка для одного банку 15%, отже, максимальний розмір — $212,6 \times 15 / 100 = 31,93$. Ця цифра може бути використана для дальшого планування рішення.

Завдання. За даними В20 та В90 розрахувати максимальний розмір нових термінових кредитів на квартал, що планується.

Кредитна політика

Наступне рішення — рішення щодо кредитної політики банку (звіт В20, другий стовпчик). Ним банк установлює категорії клієнтів, які отримують відповідний кредит. Модель не включає процедури визначення кредитоспроможності конкретних позичальників, але учасники приймають рішення щодо кредитної політики в цілому. Практично це означає, що клієнт, який має кредитоспроможність нижче за граничну, кредит отримати не може.

Стандарти, чинні в моделі щодо кредитної політики, є умовними і не обов'язково відповідають стандартам, чинним у реальному банку. Поділивши клієнтів на п'ять категорій, ми розглядаємо кредити всім таким категоріям як стандартні, але які мають певні відмінності між собою в рівні ризику. Будь-який клієнт за характеристиками ефективності роботи з кредитом належить до однієї з п'яти категорій. Категорія 1 включає найнадійніших клієнтів, відповідно, категорія 5 — найненадійніших (але навіть кредитування останньої не є субстандартною позичкою). За припущенням моделі ринок поділений між клієнтами п'яти категорій пропорційно (клієнти кожної категорії мають 20% кількості). Якщо банк декларує з певного виду кредитів категорію позичальників 1, це означає, що він надає кредити тільки клієнтам категорії 1, якщо декларує категорію 3 — клієнтам категорії 3 (а також, зрозуміло, і категоріям 1 та 2). Отже, в останньому разі потенційний ринок збільшується втричі.

Залежність кредитної політики від характеристик позичальників окремо для юридичних та фізичних осіб показано схематично у табл. 3.2 і 3.3.

Таблиця 3.2

КРЕДИТНА ПОЛІТИКА ЩОДО ЮРИДИЧНИХ ОСІБ

Рейтинг позички	Кредитна політика	Визначення
Відмінний	1	Національні компанії, стабільні комунальні підприємства, рентабельні місцеві компанії з якісним керівництвом, де міра ризику є мінімальною
Вище від середнього	2—3	Невеликі компанії та рентабельні місцеві комерційні фірми, де не всі фактори сприятливі, але ж кредит є, безумовно, вище від середнього, і для нього достатньо звичайного контролю з боку службовця
Середній	4	Позички, що містять певний ризик через наявність обмеженої кількості несприятливих аспектів, які, однак, переважаються сприятливими факторами
Нижче від середнього	5	Маржинальні кредити з такою мірою ризику, що потребують уваги

Таблиця 3.3

КРЕДИТНА ПОЛІТИКА ЩОДО ФІЗИЧНИХ ОСІБ

Кредитна політика	Визначення
1	Споживачі найвищої якості
2	Депоненти
3	Помірний ринок
4	Ринок, націлений на видачу кредитів
5	Ринок, націлений на одержання комісійних

Отже, можна встановлювати кредитну політику як більш помірну, так і більш ризиковану. Остання, ясна річ, призведе до більших втрат, що визначаються розміром непрацюючих (за якими затримується сплата процентів) та безнадійних (списаних на збитки) кредитів. Частка списаних на збитки кредитів не має перевищувати 1% (розмір відповідного резерву). Загальна частка непрацюючих та безнадійних кредитів міститься у звіті B01 (2,64% та 0,90% відповідно на останню дату), розшифровка за видами кредитів — у B21. Отже, найнадійнішими є іпотечні кредити (списання — 0,03%), а найненадійнішими — комерційна нерухомість (1,78%). Це пов'язано з якісним забезпеченням перших та складністю оцінки ефективності заходів других. Зрозуміло, що в одному випадку банк може лібералізувати кредитну політику, в іншому — зробити її більш жорсткою.

Наслідком установалення банком певної кредитної політики є уточнення політики з приводу процентної ставки. Справді, більш ризикові кредити мають компенсуватися підвищеною процентною ставкою. Коли ми встановлювали середню оптимальну ставку процента за кредитними лініями, ми орієнтувалися на ринкову ставку економічного бюлетеня (B90). Варто зауважити, що ставки з економічного бюлетеня стосуються позичальників з високою надійністю, тобто тих, які мають рейтинг 1 та 2. Отже, визначена середня оптимальна ставка процента 10,57% є коректною за наявності кредитної політики «2». Але якщо ми визначимо для банку кредитну політику «3», то виникає питання: яка буде середня оптимальна ставка процента для кредитних ліній? Для відповіді на це питання потрібно знати кількісну різницю в розмірі ризику для різних категорій позичальників. У моделі закладені такі відмінності (ці дані можуть не збігатися з чинними нині у США): якщо рівень ризику для позичальника категорії 1 має розмір 0, то, відповідно, для інших категорій: 2 — + 0,5%; 3 — + 1,5%; 4 — + 2,5%; 5 — + 3,0%. Тобто якщо певний кредит позичальник категорії 1 отримає на умові 7% річних, то позичальник категорії 2 — 7,5% річних, а категорії 5 — 10% річних. При цьому залежність обсягу кредитування від процентної ставки (див. рис.3.1) буде відповідно скоригованою. Отже, збільшивши категорію кредитної політики, банк може автоматично підвищити середню процентну ставку, не побоюючись, що обсяг кредитів знизиться. Пояснимо це на прикладі.

Приклад. Якщо банк установить кредитну політику 4, то який буде необхідний рівень середньої оптимальної процентної ставки? Ринкова ставка за кредитними лініями на початок кварталу 10,07%, квартальний прогноз зміни ставки + 1%.

Розв'язання. Спочатку визначимо рівень середньої оптимальної процентної ставки для кредитної політики 2 (кредитуються позичальники 1 та 2-ї категорій). Вона відповідатиме ставці, розрахованій на базі ринкової ставки на початок кварталу (10,07). $\overline{R_{0(2)}} = (10,07 + 10,07 + 1) / 2 = 0,57$. Далі визначимо процентну ставку, за якою кредитується кожна категорія позичальників, застосувавши дані табл. 3.4.

Таблиця 3.4

**РОЗРАХУНОК СЕРЕДНЬОЇ ОПТИМАЛЬНОЇ ПРОЦЕНТНОЇ СТАВКИ ПРИ
ОБРАНІЙ КАТЕГОРІЇ ПОЗИЧАЛЬНИКА 4**

Категорія	1	2	3	4	5
Поправка	0	+ 0,5%	+ 1,5%	+ 2,5%	+3%
$\overline{R_{0(2)}}$	10,57%				
R	10,32%	10,82%	11,82%	12,82%	13,32%
$\overline{R_{0(4)}}$	11,45%				

Зміст розрахунку досить простий. Спочатку визначається показник R_1 (оптимальна ставка для категорії позичальника 1) як число, що відрізняється від $R_{0(2)}$ на $05 / 2 = 0,25$. За відомим значенням поправки розраховується ставка для всіх категорій позичальників. Значення для категорії 5 відкидається, з решти визначається середнє арифметичне. Важливим для наведеного розрахунку є припущення рівномірності розподілу клієнтів між усіма категоріями позичальників. У результаті ми підвищили процентну ставку за кредитними лініями майже на відсоток (11,45% проти 10,57%) без ризику зниження обсягів кредитування.

Завдання. Визначити, який буде рівень середньої оптимальної процентної ставки, якщо банк установить кредитну політику 3. Ринкова ставка за терміновими позичками на початок кварталу 10,40%, квартальний

прогноз зміни ставки + 0,5%. Кількісна різниця в розмірі ризику для різних категорій позичальників є незмінною.

Зрозуміло, що надмірне зловживання високою кредитною політикою призведе до втрат, але в деяких випадках реалізації банківської стратегії (скажімо, в умовах обмеженої кількості рішень) короткочасна вигода від таких дій перекриє втрати в далекій часовій перспективі, що свідчатиме про успішні тактичні дії команди менеджерів і зумовить зростання ціни акцій.

Розвиток справи

Рішення з приводу бюджету розвитку справи не є таким впливовим на наслідки кредитної політики, як попередні, але в деяких випадках також має велике значення. Для прийняття рішення з розвитку справи необхідно вписати необхідну суму (в тисячах доларів) у третій стовпчик звіту B24. Ця сума витрачатиметься протягом кварталу на заходи, що сприятимуть видачі нових кредитів. Тільки в разі якщо такі кредити не плануються, доцільно прийняти рішення «0». І навпаки, якщо оптимальне рішення щодо процентної і кредитної політики навіть прийнято, занадто низька сума коштів на розвиток справи призведе до скорочення обсягів кредитування. Річ у тім, що ці кошти вкладаються не стільки в рекламу, скільки в заробітну плату службовців, що обслуговуватимуть нові кредити. Проілюструємо залежність обсягів кредитування від розміру бюджету на розвиток справи на рис.3.2.

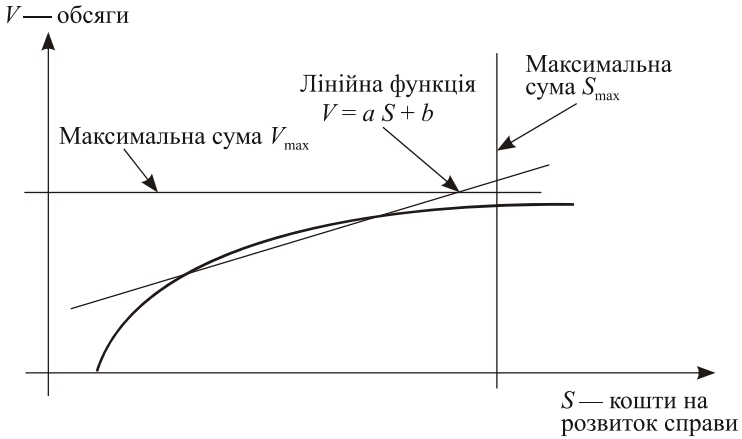

Рис. 3.2. Залежність обсягів кредитування від розміру бюджету на розвиток справи

Ясна річ, що починаючи з певного моменту витрати на розвиток справи будуть надмірними і збільшенню кредитування не сприятимуть. Відносно незначна сума таких витрат може бути зовсім неефективною, тому крива залежності починається не з нульової точки (сума, приміром, 5 тис. дол. на квартал не відповідає навіть бюджету заробітної плати однієї особи). Питання полягає в тому, чи не обмежується розмір витрат на розвиток справи додатково максимальним обсягом кредитування, пов'язаним з обмеженим розміром ринку? (Для кредитних ліній на один квартал ми цю суму вже визначали — це 31,89 тис. дол.) Вважатимемо, що, по-перше, розмір таких витрат не обмежується, а по-друге, залежність показників один від одного на відрізок, який нас цікавить, є лінійною, тобто $V = a \times S + b$ (величину b ігноруємо). Маємо для попереднього кварталу (за даними В20 та В24) розвиток справи в 100 тис. дол., надання кредитів — 23,9 тис. дол. Отже, максимальна сума кредитів, яку можна видати в наступному кварталі (31,89), надається за рахунок суми на розвиток справи, яку дістаємо із системи рівнянь:

$$\begin{cases} 100 = a \times 23,9, \\ S_{\max} = a \times 31,89. \end{cases}$$

У результаті розв'язання даних рівнянь дістаємо $S_{\max} = 133,43 \approx 133$.

Отже, в разі найагресивнішої кредитної політики в галузі кредитних ліній немає сенсу витратити на розвиток справи більше ніж 133 тис. дол.

Завдання. Визначити S_{\max} для першого рішення щодо термінових кредитів. Для окремих випадків кредитна політика є агресивною; сума наданих кредитів зменшується на 5 млн дол. щодо попереднього кварталу.

Максимум наданих кредитів

Рішення тісно пов'язано з попередніми рішеннями. Воно обмежує обсяг кредитів, наданих за окремою статтею, причому не нових, а всього портфеля. Рішення приймається з метою виключення можливих помилок у попередніх рішеннях, які можуть призвести до незапланованого додаткового обсягу кредитування. Згідно з поясненнями до табл. 2.1 це може спричинити брак ресурсів з неминучим порушенням чинних нормативів. Якщо підсумувати рішення за максимумом наданих кредитів, які були чинні в попередньому кварталі за даними В24 ($150 + 150 + 30 + 75 + 40 + 175 = 620$), то дістанемо величину, що значно перевищує наявний кредитний портфель (532). Отже, маємо потенційну загрозу дисбалансу, яку слід усунути плануванням за кожною позицією кредиту. За кредитними лініями (за агресивної кредитної політики) — це:

$$\text{Максимум} = 134,5 - 20,2 + 31,9 = 146,2 \approx 146,$$

де 134,5 — баланс на початок кварталу;

20,2 — прогноз погашення за квартал (перший стовпчик, другий рядок нижньої таблиці в В20);

31,9 — округлене максимальне нове надання з урахуванням частки ринку.

Завдання. Розрахувати максимум наданих кредитів (перше рішення) для кредитних ліній у разі обмеження кредитної діяльності (нові кредити не надаються). Визначити максимум наданих кредитів для термінових кредитів (агресивна кредитна політика).

Додаткові рішення щодо кредитів

Усі кредити, що їх містить кредитний портфель умовного банку, також підлягають основним рішенням (ставка процента, кредитна політика, розвиток справи, максимум наданих). Але окремі з них мають кілька особливостей.

Для кредитних карток існує додаткове рішення «щорічні комісійні», яке визначає (в доларах) суму коштів, котру щороку сплачує банку кожен власник карткового рахунка. Оскільки рішення чинне протягом кварталу, банк фактично отримує доходи, які відповідають чверті визначеної суми, помноженої на кількість рахунків (уважаємо, що такі рахунки відкриваються рівномірно протягом року).

Кредити під комерційну нерухомість характеризуються додатковими рішеннями щодо строку надання та способу нарахування процентної ставки. І хоч під час прийняття рішення можна змінити строк надання нових кредитів у межах від 1 до 99 кварталів, до цього слід підходити обережно. Досить малий строк кредитування не влаштує позичальника, тому що він не встигне одержати окупності відповідних інвестицій. Надто довгий строк призведе до збільшення суми процентів, що також позичальнику не вигідно. Зміна способу нарахування ставки процента [F — fixed (фіксована) чи V — variable (плаваюча)] корисна для прямого управління розміром показника GAP, якщо на наявний прогноз зростання ставки процента логічно встановити плаваючу ставку, збільшуючи абсолютний розмір GAP, і навпаки.

Деякі особливості мають ті кредити, за якими нараховується плаваюча ставка процента. У деяких кредитах вона змінюється щокварталу за рішенням банку (кредитні лінії, кредитні картки), а в деяких залежить від зміни визначеної базової ставки (див. табл.3.1). У першому випадку рішення про новий розмір процента впливає і на кредити, надані в попередніх кварталах. Тому різке необачливе підвищення процента за кредитними лініями може призвести до повної втрати відповідних кредитів. В останньому разі (залежність від зміни базової ставки) банк втрачає дальшу можливість самостійно впливати на ставку процента, і чутливими до рішення є тільки нові кредити. Наприклад, якщо видано термінову позичку на умовах 9,75% річних, то надалі її розмір є прив'язаним до ставки LIBOR (London Interbank borrowed rate), яка на цей момент становить 9,00%. Інакше кажучи, позичку надано на умовах «LIBOR + 0,75», і банк після цього на її визначення не впливає. Але такі позички

збільшують позитивний GAP, бо є чутливими до зміни ставки процента.

Обслуговування і продаж кредитів

Окремо розглянемо рішення з обслуговування і продажу іпотечних кредитів. У зв'язку з великим ризиком кредитування за фіксованою ставкою на 100 кварталів банк реалізує іпотеки (mortgages) сторонній організації. Реалізації підлягають усі іпотечні кредити, надані в минулому кварталі. Вони формують пакети, інформація про які міститься у звіті B27.

Спочатку розглянемо оборот за іпотечними кредитами за даними B20. Ми бачимо досить великий розмір продажу і списань (16,0), а також нові позички в розмірі 13,1. Кінцевий баланс становить 18,3. Далі, за даними B24, зазначимо, що нові кредити надавалися за ставкою 8,85% річних. Після цього уважно вивчимо звіт B27, де міститься інформація про пакети іпотечних кредитів, які продаються банком. У B27 заповнений лише верхній рядок, що свідчить про те, що в попередні періоди такі кредити завжди продавалися. Учасник гри може прийняти рішення продати пакет (поставити у відповідній клітинці символ «x») або залишити пакет у кредитному портфелі банку. Навіть після продажу сума пакета залишається поза балансом банку і дає прибуток від обслуговування платежів (бо рахунки й далі транзитом йдуть через банк) 0,2% від суми за квартал (0,8% річних).

Складнішою за описану техніку є логіка прийняття рішення щодо продажу пакета (пакетів) іпотеки. По-перше, балансова сума пакета, що продається (13,0), відрізняється від суми нових іпотек (13,1). Це пояснюється тим, що до пакета не можна включати кредити, за якими була хоч одна затримка щомісячного внеску. Якщо пакет не продати, то за рахунок цього фактора він і надалі поступово зменшуватиметься. По-друге, різниця між балансовою та ринковою вартістю пакета становить значну суму — 0,564 (порівняйте із сумою прибутку банку в минулому кварталі з B02). Тобто рішення про продаж кредитів призведе до збитків. Наявність останніх пояснюється розривом між дохідністю пакета (8,85%) та сучасною дохідністю аналогічного активу 9,38% (це, по-перше, дає інформацію про зростання ставок за поточний квартал; по-друге, дає учасникам гри рекомендацію під час прийняття рішення з процента за іпотеку орієнтуватися на дещо більшу

ставку, ніж поточна). Необхідно робити вибір між одержанням збитків від продажу пакета (але тоді вивільнені кошти можна ефективно розмістити) та пасивним очікуванням, коли подібні пакети змінюватимуть структуру кредитів у бік неефективної. Це погіршить показник маржі і позначиться на ціні акцій.

Якщо пакет не продати і надалі надавати іпотечні кредити, B27 у наступному кварталі міститиме вже два заповнених рядки: поточний пакет переміститься в другий рядок, а на його місці з'явиться новий. У разі прийняття багатьох циклів рішення менеджери можуть дочекатися, коли ринкова ставка процента стане менше за наявну в пакетах, що залишились. Тоді їх можна буде продати з прибутком.

3.3. Прийняття рішень щодо депозитів

Рішення з депозитної діяльності Першого міжнародного банку приймаються на бланку B44. Для огляду депозитної діяльності потрібні звіти серії «04» (B40, B41, B44), а також баланс (B01) та економічний бюлетень (B90).

Огляд звіту B40 дає загальну інформацію щодо обсягів депозитних операцій та їхньої структури. Баланс депозитних рахунків на звітну дату становить 511,6. Для відповідності цієї суми загальним депозитам за балансом (B01 — 643,459) необхідно взяти до уваги депозити — цінні папери, які враховані у звіті B60 (131,8 — сума депозитних сертифікатів). Деякі пояснення з цього приводу містить також табл. 2.1.

Ми маємо дві групи депозитних рахунків (B40). Перша складається з депозитів юридичних осіб та подана єдиним рахунком «до запитання». Друга група містить депозити фізичних осіб і складається з рахунків трьох типів — «до запитання», «ощадні депозити» та «депозитні сертифікати». Рахунки першого типу створюються з метою забезпечення розрахунків (їх ще називають «чекові депозити»), другого типу — для формування заощаджень і лише рахунки третього типу — для отримання доходу. Це пояснення є важливим для дальшого розуміння депозитної політики Першого міжнародного банку.

Базовим рішенням для депозитної політики, як і для кредитної, є визначення процентної ставки. Але вирішальним з процентної ставки є тільки рішення для депозитів третього типу (депозитні сертифікати), оскільки чекові рахунки реалізують,

скоріше, потребу в ліквідних коштах. Що стосується заощаджень, то на першому місці тут стоїть питання надійності розміщення коштів. Тому на обсяг депозитів передусім впливатиме надійність банку, що визначається кредитним рейтингом, який за даними В90 на останню дату дорівнює 3,00.

У плануванні депозитної політики, як і кредитної, можуть бути варіанти слабкої, помірної та агресивної політики. В останньому разі максимальні суми залучення коштів за основними статтями також обмежені наявною ринковою позицією (останній стовпчик першої таблиці В40).

Зупинимося тепер на основних рішеннях у галузі депозитної політики.

Щомісячний внесок

Щомісячний внесок визначає суму в доларах, яку щомісяця отримує банк від власника рахунка. Зрозуміло, що така сума для комерційних рахунків може бути помітно вищою за суму на ощадних рахунках, але не навпаки. Адже для сум заощаджень менше 100 дол. річна сума таких сплат (1 дол. на місяць на останню дату) становитиме еквівалент, більший за від'ємну ставку 12% річних. Рішення застосовується лише для перших трьох рахунків (до запитання юридичних осіб, до запитання фізичних осіб та заощадження фізичних осіб). Зміна суми на обсяги депозитів суттєво не вплине.

Сплата за чек

Зафіксована сума в доларах, яка сплачується за кожний виписаний чек (кожну транзакцію списання). Певно, оборотів фізичних осіб спостерігається менше, ніж юридичних. Тому рішення для останніх діяло трохи дорожче (0,15 дол. проти 0,10). Незначна зміна цього рішення також суттєво не вплине на обсяги депозитів.

Процент, що нараховується

Рішення є суттєвим тільки для депозитних сертифікатів. Намагання автоматично підвищити процент, який

нараховується, на депозити на вимогу та заощадження згідно з прогнозом процентної ставки лише збільшить видатки банку. Що стосується депозитних сертифікатів, то процентна ставка за ними має бути актуальною й розраховується за тим самим принципом, що й середня оптимальна процентна ставка за кредитними угодами. За депозитами до запитання юридичних осіб процент нараховується, але не виплачується клієнтам з причини обмеження законодавством. Нараховані суми лише компенсують видатки клієнтів на обслуговування рахунків.

Завдання. Розрахувати середню оптимальну ставку процента для депозиту — сертифікат з плаваючою ставкою — на наступний після стартового квартал, якщо прогноз зміни ставки ринкового процента становить $+0,75\%$.

Розвиток справи

Розвиток справи в цілому відповідає аналогічній статті у кредитному рішенні. Це — видатки на рекламу та на робочі місця, які обслуговують нові депозити. Для визначення оптимальних сум, які витрачаються на розвиток справи, також доцільно порівняти витрачені раніше суми з новими депозитами, які були прийняті в останньому кварталі (дані В40). Залежність тут є прямою, але її ступінь визначається емпірично. Слід лише зазначити, що як порівняти з кредитами розвиток справи має відносно більше значення, тому що завдання банку в депозитній діяльності — не надати гроші, а отримати їх, що є дещо важчим. Отже, для залучення певних сум депозитів слід витрачати більше коштів на розвиток справи, ніж для нових кредитів відповідного обсягу.

Додаткові рішення щодо депозитів

Окремі рахунки депозитів мають свої особливості у прийнятті рішення. Так, для депозитних сертифікатів (оскільки тут вони є аналогом строкових вкладів) не застосовуються рішення «щомісячний внесок» та «сплата за чек». Ощадні рахунки, замість одного різновиду процента, що нараховується, мають два — базовий процент і процентну ставку. Це пов'язано з необхідністю стимулювати вищі залишки на відповідних рахунках. Тобто якщо залишок на ощадному рахунку хоч один

раз за звітний період був меншим, ніж мінімальний баланс (також визначається банком самостійно), то нараховується базовий процент, в інших випадках — основна процентна ставка. Депозитні сертифікати мають обмеження максимального нового випуску, що дозволяє виключити ризик небажаних внесків. Для депозитних сертифікатів з фіксованою ставкою банк самостійно визначає три види випусків з різним строком обігу.

Завдання. Порівняти запланований максимальний новий випуск депозитних сертифікатів (B44) з фактичним випуском у минулому кварталі (B40). Зробити висновки.

Короткий огляд депозитних рішень міститься в табл. 3.5.

Таблиця 3.5

КОРОТКИЙ ОГЛЯД ДЕПОЗИТНИХ РІШЕНЬ

№ з/п	Банківський продукт	Умови, визначені банком	Коментар
1	Депозити до запитання юридичних осіб	Щомісячний внесок Сплата за чек Нарахування процента на залишок Розвиток справи	Процентні доходи клієнтам не виплачуються, лише компенсуються операційні витрати клієнта
2	Індивідуальні депозити до запитання	Щомісячний внесок Сплата за чек Нарахування процента на залишок Розвиток справи	Можлива взаємозамінність між чотирма типами індивідуальних депозитів
3	Ощадні депозити	Щомісячний внесок Базова процентна ставка Процентна ставка Мінімальний баланс Розвиток справи	Базова процентна ставка сплачується за всіма рахунками. Процентна ставка сплачується за рахунками, що мають залишок, вищий за мінімальний
4	Сертифікати зі змінною ставкою	Процентна ставка Розвиток справи Максимальний новий випуск	Процентна ставка індексується відповідно до 1-квартальної ставки казначейського Т-векселя. Фіксований строк — 4 квартали, не підлягають достроковому вилученню
5	Сертифікати з фіксованою	Строки 0—99 кварталів Процентна ставка Розвиток справи	Банк може запропонувати 3 різних сертифікати. Розвиток справи

	ставкою	Максимальний новий випуск	планується на всі випуски разом. Випуск сертифікатів скасовується введенням «0»

3.4. Прийняття рішень щодо цінних паперів

Перший міжнародний банк має портфель цінних паперів, що відповідає законодавству США в галузі банківських інвестицій на момент створення програми. Хоч тепер обмежень у США на корпоративні цінні папери у банківських портфелях фактично не існує, модель використовує лише цінні папери боргового типу та прості свопи.

Загальний портфель цінних паперів банку на останню дату становить 143,709 (B01). Така сама сума є й у розшифровці за видами паперів, наданій у B10. Портфель цінних паперів у B10 подано у вигляді таблиці, яка має кілька блоків рядків, що відповідають різним типам цінних паперів. Дві основні групи паперів — комерційні та урядові — різняться передусім дохідністю та, відповідно, рівнем ризику. Розрахунок ризикових активів ми бачимо у B62.

Державні цінні папери є борговими та подані двома видами: казначейськими векселями (treasury bills) й урядовими облігаціями (bonds). Різниця полягає в методиці нарахування процентів (облігації мають щоквартальні купони, векселі реалізуються з дисконтом) та у строках обігу. Векселі випускаються на строк від одного до чотирьох кварталів, облігації — від одного до 120 кварталів.

Комерційні зобов'язання подані єврооблігаціями. Механізм обігу єврооблігацій збігається з урядовими строками — від одного до 120 кварталів.

По суті, стратегія Першого міжнародного банку в галузі цінних паперів зводиться до питань загального обсягу портфеля (визначається прямим рішенням, про що йдеться в поясненні до табл. 2.1) та структури запланованого обсягу. *По-перше*, структура визначається як компроміс між дохідними, але ризиковими комерційними паперами та надійними, але низькодохідними урядовими паперами, *по-друге*, визначається строками погашення цінних паперів у портфелі.

Розглянемо уважно звіт B10. Майже половина портфеля (59,329) розміщена в комерційні папери, решта — у державні. Тобто просте

рішення перемістити всі наявні кошти в комерційні папери сприятиме значному зростанню прибутку банку (стовпчик-купон свідчить про дохідність кожного виду паперів, ефект можна підрахувати приблизно). Утім це, *по-перше*, вплине на коефіцієнти капіталу до ризикових активів¹, *по-друге*, обмежить можливості здійснення угод REPO.

Для оперування наявним портфелем цінних паперів можна скористатися двома способами — продажем цінних паперів та купівлею. Продаж цінних паперів здійснюється заповненням бланку В10, який є одночасно бланком рішення.

Звіт В10 у кожному рядку даних характеризує певний пакет цінних паперів. Першу позицію рядка посідає номер пакета (довільний, який свідчить лише про однорідність пакета). Для наочності розглянемо пакет № 101 (третій рядок). Наступна позиція порожня і використовується для занесення рішення про продаж. Далі ми бачимо номінальну вартість пакета — 15. Більш коректним є поняття номінальної вартості окремої облігації, але цей показник у даному разі не застосовується. Під номінальною вартістю облігації (векселя) розумітимемо суму коштів, яку емітент сплачує на момент погашення цінного папера. Для облігації нового випуску ціна купівлі дорівнює номіналу, для векселя — менше на суму процентів.

Клітинки «ринкова вартість» та «балансова вартість» містять ту саму суму — 14,875. Це пояснюється вибраним методом обліку цінних паперів. Поширеними є два основних методи такого обліку: «облік за купівлею» та «облік за ринком». Коли застосовується перший, на балансі враховується сума, витрачена на цінний папір у момент його купівлі. Для облігацій це — номінал, для векселя — номінал без суми дисконту. Надалі придбаний цінний папір постійно обліковується за тією самою ціною, і тільки в момент продажу різниця між ціною купівлі та продажу являє собою фінансовий результат (дохід чи видаток). Система «облік за купівлею» є більш консервативною і не враховує поточні зміни у вартості активів. Отже, якщо ринкова вартість цінного папера змінилася, це ніяк не відіб'ється на балансових даних. Аналогічно в моделі обліковуються іпотеки².

З часом виявилось, що для високоефективного ринку боргових зобов'язань у США облік цінних паперів «за купівлею» є не зовсім прийнятним. Деякі банки мали в портфелях зростаючі

¹ Див. В62 та правила і регламентації.

² Див. пояснення до звіту В27.

активи, але не платили з цього податків, а деякі мали протилежну ситуацію. На початку 90-х років XX ст. банки було переведено на коректнішу систему обліку цінних паперів «за ринком». Такий перехід можливий тільки за умови ефективного ринку цінних паперів, тобто такого, на якому папери можна в будь-який момент часу купити або продати за ринковою ціною. Зміст «обліку за ринком» полягає в постійній переоцінці портфеля цінних паперів з визначенням відповідного фінансового результату (доходів, видатків). Це, з одного боку, дозволяє здійснювати ефективнішу податкову політику, з другого — стимулює учасників ринку до активнішої діяльності. Справді, якщо ринкова вартість пакета цінних паперів зростає, виникає необхідність сплачувати податки, що, своєю чергою, спричиняє продаж частини паперів (з метою отримати готівку для податкових виплат), що потім приводить до збільшення пропонування та зниження ринкової ціни активу. Тут ми бачимо елементи саморегуляції.

Стовпчик «дохід/збитки» заповнений, якщо застосовується облік «за купівлею», і дає суму фінансового результату в разі продажу пакета. За умови, що облік «за купівлею» не застосовується, він завжди має нульові значення.

Наступний стовпчик містить інформацію про кількість кварталів, які залишилися до погашення пакета цінних паперів. Для пакета «101» — це шість кварталів. Зазначимо, що дані звіту В10 не мають інформації щодо первинного строку обороту пакета. Для прийняття рішення така інформація є надмірною. Стовпчик «купон» містить дані про дохідність облігації, зафіксовану на момент первинного випуску (7,89%). Останні два стовпчики застосовуються для порівняння і слугують базою визначення ринкової вартості пакета цінних паперів. Якщо ставка порівняння, що береться з інформації про актуальні ринки цінних паперів в В12, вища за дохідність пакета, його ринкова вартість менша за номінал, і навпаки. Порівняння здійснюється з новим типом папером того самого або близького строку обороту, що залишився у пакеті, для якого відраховується ринкова ціна.

Якщо загальна ставка процента на ринку зростає, це викликає збільшення ставок порівняння й одержання збитків на весь портфель цінних паперів. Зміна відповідних рахунків ілюструється даними звіту В11. Перерахунок вартості портфеля цінних паперів здійснюється в моделі шоккварталу за даними на перший день нового кварталу.

Для продажу пакета цінних паперів або його частини необхідно занести в другий стовпчик таблиці В10 відповідну суму, округливши її до номінальної. Так, рішення продажу всього портфеля «101» записується числом «15», а третини пакета — «5», незважаючи на те що реальна ринкова ціна, а отже, і надходження на рахунок є дещо іншими.

Купівля цінних паперів для Першого міжнародного банку здійснюється способом занесення рішень у бланк В12. Верхня частина бланку містить шість рядків для будь-яких на вибір пакетів цінних паперів. Заповнюється послідовно назва папера, строк обороту в кварталах та сума в мільйонах. Інформація про привабливість відповідного папера міститься в нижній частині бланку В12. Для вибраного строку папера можна знайти дохідність, яка і є орієнтиром для вибору відповідного активу. Дохідність обох видів урядових паперів (векселі та облігації) зведено в один стовпчик, тому що вони різняться за строками (один-чотири квартали для векселів, решта — для облігацій). Таблиця не містить дохідності деяких проміжних строків паперів (наприклад п'ятиквартальних), але її можна приблизно визначити способом екстраполяції.

Операції з цінними паперами в моделі мають певні обмеження, сформульовані безпосередньо на бланках рішень В10 та В12. Максимальна кількість пакетів цінних паперів — 40. Одночасно не можна продати більше ніж 14 пакетів. Можна здійснити не більше від шести операцій купівлі цінних паперів за один квартал. Обсяг купівлі одного пакета не може перевищувати 99 млн. Останнє обмеження можна частково обійти, якщо заповнити два або більше рядків купівлею цінного папера одного типу.

3.4.1. Деякі пояснення з приводу обґрунтованості рішень з купівлі-продажу цінних паперів

Зміна обсягів цінного портфеля банку пов'язана з розв'язанням питання, які цінні папери вигідніше залишити, а які — продати. Хоч існують папери, які мають ринкову вартість меншу за номінальну, пропозиція передусім продати саме їх не дасть однозначно більшого ефекту, що видно з наведених нижче прикладів.

Приклад 1

Продаж цінного папера з ринковими збитками.

Якщо банк утримує цінні папери з поточним доходом 8,64% за ринковою вартістю, що приносить збитки від продажу розміром 1,176 млн, то він може оцінити ефект від реінвестування своїх активів у цінні папери з вищим доходом. Така оцінка може розглядатися за різні інтервали часу (див. табл.).

Цінний папір	Сума	Ставка	Щорічний процент	Дохід за 2 роки	Дохід за 5 років	Прибутки/збитки від продажу
104 (продамо)	12,0	8,64	1 036 800	2 073 600	5 184 000	- 1 176 000
Новий	12,0	12,47	1 496 400	2 992 800	7 482 000	
Прибутки/збитки			- 716 400	- 256 800	+ 1 122 000	

Приклад 2

Продаж цінного папера з ринковим прибутком.

Якщо банк утримує цінні папери з поточним доходом 12,64% за ринковою вартістю, що приносить прибуток від продажу розміром 0,800 млн, то він може оцінити ефект від реінвестування своїх активів у цінні папери з менш високим доходом. Така оцінка може розглядатися за різні інтервали часу (див. табл.).

Цінний папір	Сума	Ставка	Щорічний процент	Дохід за 2 роки	Дохід за 5 років	Прибутки/збитки від продажу
103 (продамо)	12,0	12,64	1 516 800	3 033 600	7 584 000	+ 800 000
Новий	12,0	8,37	1 004 400	2 008 800	5 022 000	
Прибутки/збитки			+ 287 600	- 224 800	- 1 762 000	

Отже, ефективність рішення про обмін цінного папера з певною дохідністю (високою чи низькою) на новий цінний папір залежить від терміну, за який підраховується ефективність зазначеної транзакції.

3.4.2. Свопи та їх використання в моделі

Бланки рішень з цінних паперів містять також рішення за угодами своп (SWAPS). У моделі використовується найпростіший різновид угоди своп, обмін процентними ставками, який ще називають «ванільним свопом». Можна уявити собі своп як такий, що складається з двох цінних паперів: з довгою позицією — в одному і короткою позицією — у другому. Для свопу з фіксованою ставкою довга позиція — це цінний папір з фіксованим доходом, а коротка позиція — цінний папір із змінним доходом. Для свопу зі змінною ставкою довга позиція — цінний папір зі змінним доходом, а коротка позиція — це цінний папір з фіксованим доходом. Якщо ринковий курс нижчий за фіксований купон на своп, то цінний папір з фіксованою ставкою має вищу вартість, ніж тоді як його придбали. Довга позиція в цінному папері з фіксованим доходом (своп з фіксованою ставкою) покаже прибуток, а коротка (своп зі змінною ставкою) — збитки. Оскільки свопи під час придбання мають нульові балансові (і ринкові) вартості, то прибуток чи збитки в позиції дорівнюють ринковій вартості цього свопу.

Фактично угоду своп укладають два банки, для одного з яких своп буде з плаваючою ставкою (VARs), для другого — з фіксованою (FIXS). Назва свопу для конкретного банку визначається ставкою, яка одержується ним як дохід. Визначається термін дії угоди, номінальна сума та розмір фіксованої ставки.

Приклад

Банки А (F) та Б (V) домовляються про номінальну суму, скажімо, 5 млн дол. Строк становить 12 кварталів (3 роки).

Банки	А (Fix rate swap)	Б (Var rate swap)
GAP	–	+

Банк А сплачує банку Б 10% річних (одержує змінну — VARs для цього банку).

Банк Б сплачує банку А LIBOR (змінну) (одержує фіксовану — FIXS для цього банку).

Період	LIBOR	Зобов'язання	Результат
1-й рік	10%	А винен Б 500 000	Своп не діє
		Б винен А 500 000	
2-й рік	8%	А винен Б 500 000	А винен Б

		Б винен А 400 000	100 000
3-й рік	12%	А винен Б 500 000	Б винен А
		Б винен А 600 000	100 000

У зв'язку з тим, що фактичні сплати за угодами своп здійснюються в кінці терміну контракту, ринкова вартість контракту в кожний момент часу відповідає уявному нагромадженому залишку заборгованості до кінця строку дії угоди. Тобто якщо вартість контракту за однакових ставок для банку А дорівнює нулю, то після зміни ставки на початку другого року своп коштуватиме: $-100\,000 \times 2 = -200\,000$ (нагромаджений умовний прибуток за два останні роки чинності контракту). Для банку Б вартість буде така сама, але з протилежним знаком. У момент закінчення дії контракту ринкова вартість для обох банків стане нульовою.

Укладання угоди своп здійснюється способом відповідного заповнення бланку «Купівля цінних паперів» (B12). Фіксована ставка за відповідним свопом вказана в нижній частині бланку рішення. Плаваючу ставку (LIBOR) наведено у звіті B90. Слід пам'ятати, що мінімальний строк угоди — чотири квартали, максимальний — 40 кварталів. Обов'язковим є зазначення типу свопу (фіксований чи плаваючий).

Свопи застосовуються як інструмент хеджування (закриття позицій) чи як спекулятивний інструмент.

Результат купівлі свопу знайдемо в наступному комплекті звітів B10 та B05 (виникне нова позиція у портфелі цінних паперів та скоригується розмір підсумкового GAP).

Облік свопів аналогічний обліку цінних паперів у моделі. Хоча строк угоди фіксований, банк має можливість продати угоду своп достроково. Можливий фінансовий результат пояснюється ринковою вартістю свопу як очікування вже нагромадженого боргу у зв'язку з різницею у розмірі процентних ставок (див. пояснення в прикладі).

Свопи впливають на GAP, що бачимо у звіті B05. Фіксований своп зменшує абсолютний розмір GAP, плаваючий, відповідно, його збільшує.

Слід підкреслити, що існує додаткове обмеження у грі — сумарна зміна GAP за рахунок угод своп не повинна перевищувати 15% від суми активів на час початку дії свопу. Обмеження пояснюється необхідністю мінімізації відповідних ризиків.

Ще раз наголосимо, що угоди своп є позабалансовими та не впливають на розмір залучених чи розміщених коштів. Вони не мають урахуватися під час планування руху коштів на наступний квартал.

Завдання. Розрахувати суму доходу (збитку) від укладання банком угоди FIXS, якщо сума контракту становить 15 млн дол., фіксована ставка — 8,22%, ставка LIBOR — 8,34%, термін угоди — 6 кварталів.

3.5. Придбання додаткових ресурсів, збільшення капіталу та інші рішення

Характеристика обсягів залучених додаткових ресурсів та власного капіталу міститься у звіті B60. У ньому наявні обороти і залишки за позиченими фондами (міжбанківські фонди — 0, угоди про зворотну купівлю — 25,436), депозитними сертифікатами (баланс на 31.12 — 131,8), довгостроковим боргом (випущені капітальні ноти — 5,0) та акціями (1 000 000 акцій балансовою вартістю 36,73 дол. і ринковою вартістю 20,61 дол. за кожну). Тут само міститься інформація про суму дивідендів (0,25 дол. на акцію, що становить загальну суму $0,25 \times 1000\ 000$, тобто 250 тис. дол. за квартал). Вплив на обсяги операцій, які характеризуються даними B60, здійснюється способом заповнення бланку B64. Розглянемо його докладніше.

Верхня частина B64 містить пропозицію щодо укладання угод про зворотну купівлю REPO (Repurchase Agreement). Фактично REPO — це банківські ресурси, що придбаваються за фіксованою процентною ставкою на термін один квартал під забезпечення державними цінними паперами. Ціна цих ресурсів визначається загальноринковими даними (B90) і не залежить від стану банку-одержувача. Поточна процентна ставка становить 7,99% річних та має місце як у B90, так і в B64. Також у B64 наявний обсяг угод REPO, у межах яких банк може укласти відповідний контракт — 44,0. Під час прийняття рішення можна вписати будь-яке ціле число в мільйонах, але не більше ніж 44 (відповідає обсягу державних цінних паперів у портфелі банку за B10, крім тих, строк погашення яких настає в перший день поточного кварталу). Слід звернути увагу на те, що рішення не приймається за замовчанням, тобто якщо відповідний запис не здійснити, угоди укладені не будуть. Водночас, якщо прийнято рішення про

продаж державних цінних паперів (B10, розділи «Державні векселі» та «Державні облигації»), можливості щодо укладання REPO будуть зменшені на відповідну суму. Для компенсації проданих державних цінних паперів потрібно прийняти рішення про купівлю таких паперів (бланк B12), але обсяги доступних REPO не перевищуватимуть доступних до моменту початку операцій із цінними паперами. Іншими словами, якщо продати державних паперів на 40 млн дол., а купити на 140 млн, можливості банку з укладання REPO не перевищать початкових 44 млн дол. Це пояснюється особливістю послідовності укладання угод за відповідними операціями. Банк не може спочатку купити цінні папери, а потім одержати ресурси під їх заставу, після чого за рахунок цих ресурсів оплатити придбані папери, бо порушується принцип причинності. Збільшення обсягів державних цінних паперів у портфелі банку на перший день кварталу дозволить укласти угод REPO на більшу суму тільки в наступному кварталі.

Далі звіт B64 пропонує прийняти рішення щодо залучення ресурсів через депозитні сертифікати. На відміну від депозитних сертифікатів для фізичних осіб, які розглядалися у коментарі до прийняття рішень щодо депозитів, звіт B44 — це депозитні сертифікати номіналом понад 100 тис. дол., які ще називають Jumbo CD (великі депозитні сертифікати). Особливістю їх випуску в даній ситуації є те, що банк може планувати обсяги безпосередньо. Тобто якщо прийняти рішення щодо випуску певної суми Jumbo CD, то воно буде повністю здійснено. Інакше кажучи, ситуація імітує андеррайтинг (underwriting — підписку, гарантований викуп) Jumbo CD. Але у зв'язку з тим, що випуск Jumbo CD не має певного забезпечення, максимальні обсяги та процентні ставки за кожним видом Jumbo CD не є єдиними для всіх і залежать від стану банку. Чим краще фінансовий стан банку та його основні показники (передусім CAMEL), тим більше обсягів і меншу процентну ставку можна побачити в пропозиції з Jumbo CD. Але в будь-якому разі процентні ставки в цілому залежатимуть від коливання ставок на ринку та будуть помітно більшими від ставок за угодами REPO.

Jumbo CD доступні для випуску на один, два, три і чотири квартали. На момент прийняття першого рішення пропонується випустити їх обсягом до 35, 21, 9 та 4 відповідно з процентними ставками 9,20, 9,32, 9,40 та 9,44%. Механізм заповнення бланку такої самий, як і для угод REPO — заносяться цілі числа в межах пропозиції.

Довгостроковий борг банку утворюється способом випуску капітальних нот. Пропонуються три варіанти рішення — обсягом 5, 10 або 15 млн. Капітальні ноти випускаються строком на 100 кварталів (25 років) та є інструментом управління показниками достатності капіталу (див. звіт В62 та Правила і регламентації у підрозд. 1.4 даного посібника). Випуск капітальних нот тільки з метою залучення коштів є недоцільним у зв'язку з високою ціною ресурсу (залежить від розміру випуску).

Акціонерний капітал банку збільшується через прийняття рішення по додатковій емісії. Доступні також три варіанти — 5, 10 та 15 млн, які різняться емісійною ціною, тобто ціна продажу однієї акції у конкретному пакеті різниться. Підвищення акціонерного капіталу способом емісії акцій також поліпшує показники капітал/активи (В62), але водночас зменшує показник RoE. Тому збільшення капіталу, як і довгострокового боргу, рекомендується лише у випадках значного зростання суми активів.

Звіт В64 містить також можливості зміни поточного рішення розміру дивідендів, прогноз чистого доходу та зазначення назви банку. Вибрана назва надалі в усіх звітах замінить назву «Перший міжнародний банк».

Прогноз чистого доходу здійснюється окремо, на основі даних про доходи попередніх кварталів (В02) та оцінки зміни структури дохідних активів, зобов'язань, що несуть видатки, а також інших видатків, які стануть наслідком прийняття поточного рішення. Слід підкреслити, що показник прогнозу чистого доходу є показником якості планування, який свідчить, свідоме чи несвідоме рішення приймала команда менеджерів банку. Якщо фактичний дохід буде менший за прогнозний, то це додатково негативно позначиться на ціні акцій, що може мати вирішальне значення під час підбиття підсумків гри.

3.6. Прогноз руху коштів та визначення планової суми активів

Управління банком у BankExec передбачає не стільки механічну суму рішень щодо запропонованих у моделі можливостей, скільки планування наслідків таких рішень, зокрема руху коштів через банк та визначення розміру активів на період, що є плановим. Головним завданням тактичного

менеджменту в моделі є балансування між наявними ресурсами і вкладеннями. Цьому допоможе прогноз руху коштів (табл. 3.6), який має бути здійснений учасником гри на початку прийняття рішення.

Пояснимо розрахунок. Він відбиває рух коштів через рахунки банку (виплату та отримання), який виникає, якщо стратегія банку не змінюється і командою менеджерів не приймаються рішення. Результат відіб'ється на балансовій сумі активів та надасть інформацію щодо компенсації безпосередньо рішенням суми дефіциту коштів. Дані для заповнення прогнозу руху коштів беруться з таблиць звітів і характеризують зміни, які відбудуться з рухом коштів банку за кожною позицією, що на таку зміну впливає. Розглянемо кожний рядок табл. 3.6 відповідно до номера звіту, з якого беруться дані.

V01 — сума наданих міжбанківських фондів (2,6) є активом банку, який повертається щоранку, отже, і першого дня планового кварталу. Вона формує прихід коштів. Сума позичених коштів (25,4) є або міжбанківськими фондами, які потрібно повернути, або коштами, залученими за угодами РЕПО, котрі необхідно повернути в перший день нового кварталу (тут джерело не має принципового значення, розшифровка подана у звіті B60). Вона формує видаток коштів.

V10 — частина облігацій (векселів) у портфелі цінних паперів банку підлягає погашенню першого дня наступного кварталу. Це — папери, де в стовпчику «строки» міститься «0» кварталів до погашення. В актуальному звіті це — папір за номером 105 (25 млн) та папір за номером 106 (15 млн), що дає суму 40. Тут формується прихід коштів у банк. Видаток коштів за бланком V10 не визначається, тому відповідний рядок у таблиці заштриховано.

Таблиця 3.6

ПРОГНОЗ РУХУ КОШТІВ ПЕРШОГО МІЖНАРОДНОГО БАНКУ НА ПЕРШИЙ КВАРТАЛ (РІШЕННЯ № 1)

№ звіту	Прихід коштів [+]	Видаток коштів [-]
V01	2,6 — повернення проданих міжбанківських фондів (МФ)	25,4 — повернення позичених фондів
V10	40 — погашення цінних паперів	
V12		0 — купівля цінних паперів
V20	105,3 — повернення кредитів	101,0 — нові кредити
V27	0 — продаж кредитів	

B40	58,7 — нові депозити	53,2 — повернення депозитів
B60		74,9 — погашення Jumbo CD
B64	0 — додаткові ресурси	0,2 — дивіденди
Разом	206,6	254,7
Дефіцит	48,1 — буде позичено МФ	
Надлишок		0 — бо є дефіцит
Баланс	254,7	254,7

B12 — купівля цінних паперів. Прихід коштів за цим бланком не планується, витатку за умови неприйняття рішення немає («0»).

B20 — звіт про кредитну діяльність. Прихід коштів — повернення кредитів згідно з графіком на найближчий квартал (нижня частина звіту зліва) — 105,3. Витаток коштів — це нові кредити. За умови незмінної політики вважатимемо, що нових коштів буде надано стільки, скільки за попередній період — 101,0.

B27 — продаж кредитів. Витаток коштів за цим бланком не планується, а прихід їх має місце лише в разі рішення.

B40 — депозитна діяльність. Логіка заповнення аналогічна кредитній. Прихід коштів — це нові депозити (за фактом попереднього періоду — 58,7), витаток — згідно з прогнозом на найближчий квартал у нижній лівій частині звіту — 53,2.

B60 — відповідно до графіка погашення сертифікатів Jumbo CD на суму 74,9 (витаток коштів). Прихід коштів за цим бланком не планується.

B64 — прихід коштів лише в разі прийняття рішення (зараз — «0»), витаток — сума сплачених дивідендів — 0,2 (25 центів на кожну з 1 000 000 акцій)¹.

У результаті одержимо дефіцит коштів у сумі 48,1 млн дол. на початок наступного за плановим кварталом. Він позначиться на балансі банку таким чином, як це видно з розрахунку прогнозної суми активів (табл. 3.7).

Таблиця 3.7

ПРОГНОЗНА СУМА АКТИВІВ, ОБЧИСЛЕНА НА ОСНОВІ ПРОГНОЗУ РУХУ КОШТІВ ЗА ПЕРШИЙ КВАРТАЛ

Стаття	Початковий баланс	Використання*	Мобілізація**	Кінцевий баланс

¹ Тут і далі цифри округлено до десятої частини мільйона.

Активи				
Готівка	29,0			29,0
Продані фонди	2,6		2,6	0
Інвестиції	143,7	0	40	103,7
Кредити	527,0	101,0	105,3	522,7
Приміщення	9,8			9,8
Інші	29,4			29,4
РАЗОМ	741,5	×	×	694,6
Пасиви				
Депозити	643,5	128,3 (53,2 + 74,9 + 0,2)	58,7	573,9
Інші пасиви	30,9			30,9
Позичені фонди	25,4	25,4	48,1	48,1
Довгостроковий борг	5,0			5,0
Акціонерний капітал	36,7			36,7
РАЗОМ	741,5	×	×	694,6 (646,5 + 48,1)
Обороти	×	254,7	254,7	×

* Використання коштів: збільшення активів і зменшення пасивів.

** Мобілізація коштів: збільшення пасивів і зменшення активів.

Отже, баланс про прихід і видаток коштів (табл. 3.6) відповідає сумі використання та мобілізації коштів (табл. 3.7). Зміни статей балансу, які не впливають на використання чи мобілізацію коштів, в обчисленні не враховані (наприклад, амортизація основних фондів), бо вони не впливають на кінцеву балансову суму. Балансова сума 48,1 вписується після підрахування кінцевої суми активів та пасивів. У нашому випадку сума сформованих активів банку становитиме 694,6, сформовані пасиви — 646,5. Це автоматично приводить до мобілізації коштів (48,1) за рахунок міжбанківських фондів. Якби прогнозна сума пасивів перевищувала прогнозні активи, балансування відбулося б за рахунок використання проданих фондів (активів). У нашому прикладі мобілізація позичених коштів (48,1) перевищує розмір акціонерного капіталу (36,7). Отже, маємо порушення правил гри. Рішення, які приймаються у грі, повинні компенсувати такий стан речей способом мобілізації коштів (або залучення ресурсів, або продажу активів). Це може

бути, наприклад, продаж цінних паперів додатково на 12 млн дол.

Рішення, яке приймається щокварталу, повинно враховувати прогноз руху коштів та мати активний характер. Для цього крім прогнозу руху коштів заповнюється план руху коштів та створюється план керівництва коштами. Оскільки дані двох таблиць взаємозв'язані, доцільно для їх заповнення використовувати можливості табличного процесора, наприклад, Microsoft Excel або аналогічного. Зразки плану-прогнозу руху коштів та плану керування коштами наведено в табл. 3.8 та 3.9.

Використання плану керування коштами дозволяє спланувати суму активів, що є актуальним для завдання, що виконується студентами заочної форми навчання. Слід звернути увагу на те, що план придатний лише для оцінки загальної суми активів на планову дату і не може бути застосований для точного планування окремих статей балансу, що змінюються не тільки за рахунок мобілізації або іммобілізації коштів. Однак для оцінки суми прибутку за період, що планується, даних розрахунку буде достатньо.

Отже, ефективним є таке рішення, для якого планова сума активів буде найбільшою (згадайте «п'ять запитань банкірові»), але сума позичених коштів не перевищуватиме розміру акціонерного капіталу. Водночас рішення за активними та пасивними операціями має приводити до найкращих показників доходу на активи (RoA) та доходу на капітал (RoE), що врешті-решт позначиться на вартості акцій (B90).

Таблиця 3.8

ПЛАН-ПРОГНОЗ РУХУ КОШТІВ ДЛЯ УМОВНОГО РІШЕННЯ № 1*

№ звіту	Прихід коштів [+]			Видаток коштів [-]		
	Прогноз	План	Факт	Прогноз	План	Факт
B01	2,6	2,6	2,6	25,4	25,4	25,4
B10	40	80				
B12				0	20	
B20 (B24)	105,3	120		101,0	150	
B27	0	12,5				
B40 (B44)	58,7	60		53,2	50,0	
B60				74,9	74,9	74,9

В64	0	74		0,2	0,4	
Разом	206,6	349,1		254,7	320,7	
Дефіцит	48,1	0				
Надлишок				0	28,4	
Баланс	254,7	349,1		254,7	349,1	

* Планові дані мають корелюватися з рішеннями, що заносяться у бланки рішень (виділено жирним). Фактичні дані заповнюються після одержання результатів рішення (крім даних за В01 та В60, які переносяться автоматично).

Таблиця 3.9

ПЛАН КЕРУВАННЯ КОШТАМИ ДЛЯ УМОВНОГО РІШЕННЯ № 1*

Стаття	Початковий баланс	Використання	Мобілізація	Кінцевий баланс
Активи		+	-	
Готівка	29,0			29,0
Продані фонди	2,6	28,4	2,6	28,4
Інвестиції	143,7	20	80	83,7
Кредити	527,0	150	132,5 (120 + 12,5)	544,5
Приміщення	9,8			9,8
Інші	29,4			29,4
РАЗОМ	741,5	×	×	724,8

Закінчення табл. 3.9

Стаття	Початковий баланс	Використання	Мобілізація	Кінцевий баланс
Пасиви		-	+	
Депозити	643,5	125,3 (50,0 + 74,9 + 0,4)	134 (60 + 74)	652,2
Інші пасиви	30,9			30,9
Позичені фонди	25,4	25,4		0
Довгостроковий борг	5,0			5,0
Акціонерний	36,7			36,7

капітал				
РАЗОМ	741,5	×		724,8
Обороти	×	349,1	349,1	×

* Створено за даними плану руху коштів (табл. 3.8) та балансу (звіт В01).

Запитання для самоконтролю

1. Дайте загальну характеристику кредитного портфеля банку в BankExec.
2. Яка кількість звітів використовується в моделі для прийняття рішень?
3. Де учасники одержують інформацію про тенденції у зміні процентних ставок на ринку?
4. Які особливості функціонування кредитних карток у моделі?
5. Хто несе відповідальність за несприятливі результати в разі помилкового прогнозу зміни процентної ставки, наданого адміністратором гри?
6. Протягом якого календарного терміну чинне поточне рішення у моделі?
7. Які активи є більш дохідними для банку в моделі — кредити чи цінні папери?
8. Дайте загальну характеристику портфеля депозитів банку в моделі.
9. Як укладання угод VARS і FIXS впливає на GAP банку?
10. Який позичальник надійніший — категорії 3 чи категорії 2?
11. Чим різняться методи обліку цінних паперів «за ринком» та «за купівлею»? Який є більш прогресивним і чому?
12. Яка роль прогнозу руху коштів в управлінні моделлю банку?
13. Яка роль плану керування коштами в управлінні моделлю банку?
14. Де в таблиці прогнозу руху коштів необхідно відобразити планові обсяги угод своп?
15. Що виступає обмеженням під час укладання банком контракту REPO?
16. Як можна схарактеризувати залежність між ціною кредиту й обсягом кредитування та між витратами на розвиток справи й обсягом кредитування? Що в обох

випадках буде фактором, який обмежить максимальний розмір кредитування?

Розділ 4

АНАЛІЗ КОНКУРЕНТНОЇ СИТУАЦІЇ ТА ОГЛЯД ЗВІТІВ BankExec

Вивчення цього розділу дасть читачам можливість:

- за даними звітів моделі аналізувати конкурентну ситуацію;
- коригувати стратегію власного банку відповідно до стратегій конкурентів;
- дати стислу характеристику кожному звіту;
- планувати вплив дії конкурентів на результати рішень банку;
- будувати графічні схеми для демонстрації порівняння результатів стратегій банку та конкурентів.

4.1. Конкурентна ситуація та її оцінка

У діловій грі BankExec кожен банк забезпечений інформацією щодо конкурентів, яка подібна типовій інформації в умовах конкурентного середовища. Інколи ця інформація може бути повнішою чи може бути одержаною швидше, ніж інформація реальна. Водночас та інформація, яку важко одержати в типових умовах конкуренції, не наведена у звіті окремого банку і в BankExec. Інформація цього розділу знадобиться для аналізу дій конкурентів після першого і дальших рішень. У початковому комплекті документів (дод. А) даних про конкурентів ще немає. Фрагмент звіту B90, що відображає результат рішення у грі, наведено в табл. 4.1. Нагадуємо, що за наявності 10 банків у спільноті позицій у звітах про конкурентів може бути від одного (конкурентів, що грають, немає) до восьми банків (сім конкурентів, що грають).

Таблиця 4.1

ФРАГМЕНТ ЗВІТУ B90 (НИЖНЯ ЧАСТИНА), ОДЕРЖАНОГО ПІСЛЯ ПРИЙНЯТТЯ ТРЬОМА ГРУПАМИ УЧАСНИКІВ РІШЕННЯ № 1

Банк	1	2	3
Вартість акції (дол.)	26,27	27,07	24,77
Доходи			
з початку року	0,9	1,7	1,1

Закінчення табл. 4.1

Банк	1	2	3
за квартал	0,9	1,7	1,1
квартальний прогноз	1,0	1,0	1,0
Доходи на акцію			
з початку року	0,71	0,99	0,72
за квартал	0,71	0,99	0,72
дивіденди — квартал	0,25	0,25	0,25
RoA, %	0,50	0,93	0,6
RoE, %	9,03	15,35	10,19
Кредитний рейтинг	1,00	1,00	1,00
Випущені банкноти (млн дол.)	0	15	10
Випущені акції (млн дол.)	5	15	10
Капітал/ризикові активи			
капітал 1-го рівня	7,11	8,44	8,24
капітал 2-го рівня	8,80	12,49	11,74
Звіт спільноти A0 3/31/06 квартал 1/06 B90 A0			

Завдання. За даними табл. 4.1 визначити, дії якого банку виявились успішнішими. Який показник про це свідчить першою чергою?

У BankExec надано інформацію щодо ефективності щоквартальної роботи банків, яка в реальному житті публікується у відкритих джерелах. Вона включає дохідність активів (RoA), дохідність капіталу (RoE) та коефіцієнт капіталу до ризикових активів. Корисна інформація, яку можна одержати з надрукованих річних звітів, тут надається і в щоквартальних звітах (звіт B90). Крім того, учасникам гри пропонується докладна інформація щодо балансових звітів (B91) та звітів про доходи банків-конкурентів (B92). Такі звіти дають можливість порівнювати й аналізувати результати діяльності окремого банку та його конкурентів. Звіти про доходи банків-конкурентів надають докладну інформацію щодо доходів, витрат та ключових коефіцієнтних показників діяльності конкурентів.

Інформація щодо ставки конкурентів за кредитами, депозитами, комісійними операціями, оплатою послуг також подана на щоквартальній основі (В94). З іншого боку, не надається інформація щодо розвитку справи та специфічної кредитної політики, яку реально одержати від конкурентів важко.

Іншим джерелом конкурентної інформації можуть стати схеми та графіки, що забезпечують наочність результатів банку й ключових результуючих моментів. Студенти, які приймають кілька рішень та мають час для докладного аналізу, створюють такі графіки на комп'ютері за допомогою табличного процесору типу Microsoft Excel і використовують їх під час захисту результатів гри та в підготовці проміжних підсумкових звітів про участь у грі. Приклад графічного зображення динаміки вартості акцій банків-конкурентів подано на рис. 4.1.

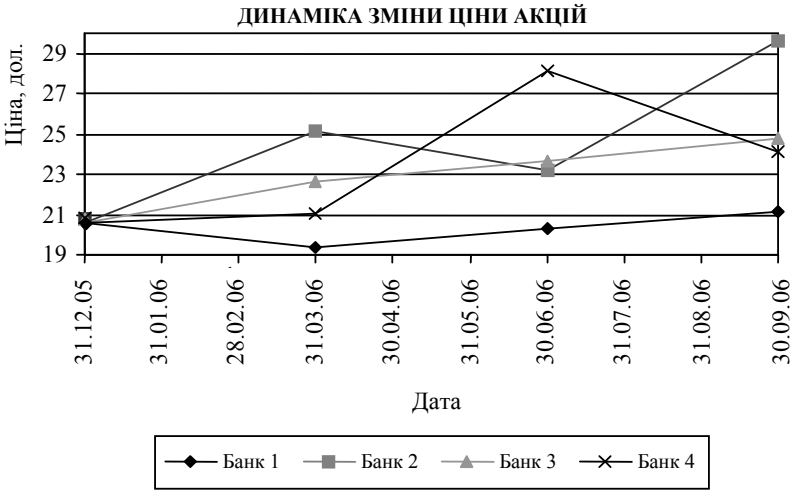

Рис. 4.1. Фрагмент графічного зображення динаміки вартості акцій у підсумковому звіті

Під час створення графічних ілюстрацій слід звертати увагу на відповідність змісту даних та форми подання. Так, для динаміки вартості акцій лінійний графік є припустимим, що не можна сказати про зіставлення, приміром, кредитних рейтингів банків (проміжні дані в цьому разі є безглуздям). Також часто дані, які відповідають характеристикам діяльності конкурентів банку на певну дату, порівнюють із проміжком часу (наприклад кварталом), що є помилкою.

У першій половині звіту B91, де розміщені балансові звіти спільноти, наведена важлива інформація щодо загальної структури активів та зобов'язань банків-конкурентів. При цьому можна вивчити розбіжності в розмірах активів, обсягах кредитів і депозитних рахунків. Для повнішого розуміння конкурентного ціноутворення та його впливу на результати діяльності банку можна порівняти залишки на рахунках із банківськими ставками (B94).

Аналіз складу позичених ресурсів та інформації у звітах про прибутки може надати важливі дані відносно стратегії та прибутковості банку. Він може також показати, які банки більше орієнтовані на випуск депозитних сертифікатів та угод про зворотну купівлю, а які — на активну роботу з депозитами.

У другій половині звіту B91 зображені основні коефіцієнти банків-конкурентів. Крім показників за основними статтями балансу надано також показники «прострочені кредити/кінцевий баланс» та «списання/середній баланс». Вони дають важливу інформацію щодо кредитної політики конкурентів та витрат на розвиток справи. Важливо проаналізувати цю інформацію в зіставленні з результатами порівняльного звіту про прибутки (B92), а також з інформацією щодо цін конкурентів (B94).

Звіти про доходи конкурентів дають цінну інформацію, що може бути ключем для оцінки діяльності власного банку. Учасники можуть проаналізувати кожен рядок звіту B92 порівнянням показників діяльності власного банку з іншими. Ця інформація допоможе зрозуміти причини результатів та може бути використана для зміни стратегій.

Друга половина звіту B92 містить детальний коефіцієнтний аналіз звітів про доходи банків-конкурентів. Для всіх банків порівнюються ключові коефіцієнти за всіма категоріями доходів/активів та витрат/пасивів. Порівняння ефективності діяльності певного банку відносно ефективності інших банків може забезпечити менеджерів важливою інформацією щодо стратегії банків-конкурентів і допоможе коригувати власну стратегію прийняття рішень.

У звіті B94 надано детальну інформацію про ціноутворення для кожного банку-конкурента. Незважаючи на те що звіт містить досить багато інформації, вона матиме значення лише у тому разі, коли її порівнювати з результатами діяльності банків, відображеними у балансових звітах (B91) та звітах про прибутки (B92). Важливо також порівняти її з інформацією про частку ринку кредитів і депозитів власного банку (звіти B20, B40). Необ-

хідно визначити стратегію ціноутворення, якої додержуватиметься банк, і результати такої стратегії.

4.2. Огляд звітів BankExec

Даний підрозділ присвячений стислому огляду звітів моделі. Усі таблиці звітів з даними, необхідними для прийняття рішення № 1, містяться в дод. А.

Балансовий звіт — B01

Звіт надає повну інформацію про діяльність банку на кожний квартал. У першій половині фінансового звіту подано дані щодо зміни активів і пасивів банку. Друга половина дає уявлення про показники діяльності банку.

Звіт про прибутки — B02

Верхня частина звіту про прибутки містить поквартальний звіт банківських доходів та витрат. З метою порівняння й аналізу подано дані, що відбивають тенденції розвитку за попередні квартали, а також сумарні дані за поточний і попередній роки. Для аналізу також наведені кілька коефіцієнтів статей доходів та витрат активів.

Важливі показники — дохідність капіталу та дохідність активів. Перший (RoE) відбиває загальну суму чистого доходу на долар інвестицій акціонерів, другий (RoE) — чисті доходи банку на долар активів.

Зазначені та інші показники одержано на основі даних обліку в балансовому звіті і звіті про доходи. Акціонери, менеджери та керівні органи заінтересовані в аналізі показників діяльності банку. Однак інтереси в них різні. Менеджерів цікавить те, що найбільше пов'язано з одержанням компенсації (прибутки, надходження, розмір активів), акціонерів — лише поточна вартість акцій. Керівні органи найчастіше цікавляться критеріями ліквідності та адекватності капіталу.

Чутливість до процентної ставки — B05

Звіт відбиває чутливість активів, пасивів до зміни процентної ставки та стану акціонерного капіталу банку, а також стан операцій банку за свопом.

Для визначення ступенів ризику від зміни процентної ставки більшість банків користується аналізом розриву. Розрив (GAP) — це сума активів, що переоцінюватимуться протягом деякого періоду, мінус сума пасивів, які також переоцінюватимуться протягом того самого періоду. Розрив банку, звичайно, визначається за кілька різних періодів.

Оцінка розриву відбиває загальний рівень ризику банку, пов'язаний зі зміною процентної ставки. Чим менший розрив, тим нижчий рівень ризику. Стратегія щодо розриву зосереджується на тому, щоб звести до мінімуму розміри розриву або привести його у відповідність до прогнозу банку відносно зміни процентної ставки. За невпевненості керівництва банку щодо процентної ставки воно намагатиметься ліквідувати розрив за допомогою своп-операцій або інших фінансових інструментів.

Звіт про управління коштами — B06

Якщо можна передбачити зміни в балансі, то можна передбачити і зміни доходів. Звіт про рух коштів відбиває корисний механізм прогнозу банківського балансу на кінець наступного кварталу. Він є корисним також для оцінки послідовності прийнятих рішень. Наприклад, якщо придбано значну кількість цінних паперів і прийнято рішення, що може збільшити портфель позичок, необхідно розв'язати питання, як підвищити фонди, необхідні для такого розширення діяльності.

Звіт про керування коштами схематично відповідає фактичним даним про рух коштів (табл. 3.9, якщо її перерахувати за фактичними даними), але містить більш стислі дані (інформацію лише про кінцеву мобілізацію або іммобілізацію) і може бути використаний з метою перевірки виконання плану з керування коштами.

Портфель цінних паперів — B10

Звіт відбиває інформацію про поточні балансову та ринкову вартості цінних паперів, що належать банку. Він викорис-

товується також для запису рішень щодо продажу цінних паперів. Обсяги продажу не мають перевищувати номінал, а погашені цінні папери (строк «0») не мають надходити до продажу, тому що банк отримає цю суму номінальної вартості готівкою в перший день наступного кварталу. Якщо портфель цінних паперів базується на системі «облік за ринком», то вважається, що куплені банком цінні папери мають використовуватися для доходу або ліквідності. Отже, вони заносяться до балансового звіту за їхньою ринковою вартістю. Ринкові прибутки або витрати в портфелі цінних паперів визначаються як коригування до доходу і витрат у тому кварталі, де вони мають місце.

Баланс операцій і строки погашення цінних паперів — В11

Оцінку цінних паперів можна здійснювати за системою «облік за ринком» або на основі витрат. Спочатку важливо знати, який з базисів використовується. Звіт В11 містить важливі дані для плану керування фондами, а також для щоквартальних рішень купувати чи продавати цінні папери.

У звіті є інформація про обороти в портфелі цінних паперів за попередній квартал, а також дані щодо переоцінки вартості портфеля у зв'язку зі зміною ринкових процентних ставок. Дані звіту необхідно використати у визначенні фактичного руху коштів за рахунками цінних паперів (див. табл. 3.8).

Купівля та ринки цінних паперів — В12

Цінні папери придбаваються в кількості від 1 млн до 99 млн дол. за номінальною вартістю на строк погашення. Усі транзакції з цінними паперами мають місце в перший день кварталу.

Строки погашення урядових векселів — один, два, три або чотири квартали. У зв'язку з тим що векселі не приносять доходу у вигляді купонного процента, вони купуються зі знижкою від номінальної вартості, а процент нагромаджується за простою схемою. Їх вносять у облікові реєстри за вартістю купівлі плюс нагромаджений процент.

Урядові облігації мають строк погашення від одного до 120 кварталів (30 років). У цих межах можуть купуватись облігації з будь-яким терміном погашення. Облігації приносять щоквартальний процент, який дорівнює річній ціні їхнього купона, що ді-

литься на чотири. Усі облигації купуються за номіналом і мають ціну купона, що дорівнює ринковому прибутку на час купівлі. У зв'язку з тим що звіт B12 показує прибутки тільки за деякі вибрані строки, необхідно оцінити прибуток від облигацій, строки сплати яких не наведені в графіку строку сплати.

Єврооблигації (та векселі) мають такі самі особливості, як і урядові облигації. Але вони не можуть використовуватися в угодах купівлі цінних паперів з дальшим викупленням (REPO).

У звіті B12 показані також проценти, що діють у свопах з процентною ставкою, і в цю форму вводиться рішення щодо купівлі свопів. Свопи процентних ставок розглядаються як складова частина портфеля цінних паперів. Існують два типи свопів — свопи з фіксованою ставкою (FIXS) та свопи зі змінною ставкою (VARs). В умовах свопу з фіксованою ставкою банк прийматиме фіксований обсяг купонів щокварталу, а сплачуватиме змінний обсяг на основі LIBOR (Лондонська міжбанківська ставка) за тримісячними депозитами в місцевій валюті. Рівень LIBOR на наступний квартал показано у звіті B90. Фіксовані свопи щодо купівель нових свопів наведено у звіті B12. Фіксовані ставки відносно свопів банківського портфеля розміщено у звіті B10. Сума сплачених і одержаних процентів базується на чинних процентних ставках, помножених на уявний обсяг свопів. Сплачується або одержується тільки чистий процент. Своп із змінною ставкою діє так само, тільки банк отримує процент на основі LIBOR, а сплачує фіксовані купони. Чистий дохід для свопів усіх позицій показано у звіті B02.

Свопи набуваються банком через визначення типу свопу — FIXS або VARs, уявного обсягу та бажаного строку. Готівка під час купівлі не фігурує, обмінюється лише процент на уявний обсяг. Свопи діють на будь-які строки — від чотирьох до 40 кварталів. Строк погашення визначається в умовах контракту на своп.

Дозволяється продавати всі свопи або частину будь-якого з них у банківському портфелі. Ринкову вартість кожного свопу показано у звіті B10. Вона відбиває будь-яку різницю між фіксованим купоном на своп і поточним ринковим курсом за своп з однаковим строком погашення.

Активність на ринку кредитів — B20

Перша половина звіту являє собою ключові показники кредитної діяльності. Прийняті банком та його конкурентами рішення впливатимуть на зміни в обсязі кредитів. Кредити погаша-

тимуться достроково, якщо процентні ставки менш привабливі, ніж у цілому по країні та у місцевих конкурентів.

Друга половина звіту «Прогнози строків погашення доходу від процентів» дає докладну інформацію щодо строків погашення і процентних ставок кредитного портфеля. Ця інформація корисна для оцінювання руху грошових коштів, вимірювання та зміни чутливості до процентної ставки (GAP) і для прогнозу доходів.

Дохідність кредитів — B21

У звіті надається інформація щодо доходу та витрат для кожного типу кредитів. Витрати на рекламу і сприяння повністю надходять з грошей, призначених на розвиток справи. Та частина витрат, що залишилась, призначається на заробітну плату. У другій половині звіту B21 показано норму виручки від кожного типу кредиту, а також важливі подробиці про прострочені кредити та списання. Чистий дохід як процент від середнього залишку на відповідному рахунку дає уявлення про норму виручки для кожного типу кредитів. Її можна порівняти з нормою виручки кожної категорії кредитів, комерційних (урядових) кредитів та кредитів фізичним особам і загальним співвідношенням між загальним процентним доходом та загальними активами (B02).

Прийняття рішень щодо кредитів — B24

У спільноті існує чотири ринки кредитних угод, а саме: комерційний (урядовий), споживчий, іпотечний і ринок комерційного нерухомого майна. З кожного типу позички визначаються чотири основні рішення:

1. Процентна ставка — річна процентна ставка за позички, що надаються в наступному кварталі. Процент одержується щокварталу.

2. Кредитна політика має номери із значеннями 1, 2, 3, 4 або 5. Кредитна політика 1 означає політику обмеження позичок тільки до споживачів з високою надійністю кредиту. Такі споживачі представляють близько 20% наявного ринку. Навпаки, політика 5 є ліберальною і дозволяє кредитувати всіх споживачів з деякими перспективами сплати. Кредитна політика 3 або 5 не означає, що банк надає позичку виключно споживачам цієї надійності. Процентна ставка може розглядатись як середня за всіма споживачами, що кредитуються.

3. Розвиток справи — бюджет розвитку справи для певної банківської продукції в тисячах доларів на квартал. Бюджет вміщує всі кошти, призначені для розвитку нового бізнесу протягом кварталу для цієї продукції, у тому числі на заробітну плату персоналу, рекламу та інші види сприяння. Якщо кошти на розвиток справи не визначені, службовці будуть змушені весь час обслуговувати тільки наявних споживачів. На розвиток нових рахунків у них не буде часу. Крім того, кредитна надійність зареєстрованих кредитів залежить деякою мірою й від належної перевірки та оцінки тим персоналом, що працює з кредитами. Брак у бюджеті суми, потрібної для розвитку справи, негативно відбивається на кредитній надійності нових позичок.

4. Максимум наданих кредитів — обмеження на кількість наданих кредитів — визначається мільйонами доларів.

Обслуговування і продаж кредитів — B27

Продаж іпотечних кредитів здійснюється заздалегідь в установлених пакетах. Пакет 1 вміщує іпотеки, які надані в останньому кварталі. Пакет 2 — це кредити, надані два квартали тому, якщо вони ще не були продані; відповідно пакет 3 — кредити, надані три—чотири квартали тому; пакет 4 — п'ять—вісім кварталів тому; пакет 5 — дев'ять—сорок кварталів тому. Банк і надалі обслуговує всі продані кредити і щороку одержує платню 0,2% від суми, наданої на цей вид послуг. Продаж виконується без права звертання до банку, однак тільки ті кредити можуть продаватись, які сплачуються нормально, решта до пакета продажу не заноситься.

Активність на ринку депозитів — B40

У звіті подано інформацію щодо депозитних операцій. Верхня частина звіту характеризує рух коштів. Вкладники можуть вилучити свої депозити, якщо конкуренти пропонують кращі ставки і низькі збори. У другій половині надається особлива інформація про прогнози строків і процентів для ринку депозитів. Депозитні прогнози базуються на строках та вилученнях, включаючи дострокове вилучення сертифікатів з фіксованою ставкою. Прогноз процентних видатків — важливий елемент у підготовці прогнозу чистого доходу банку.

Ефективність депозитів — B41

Звіт надає інформацію щодо витрат та доходу для кожного типу депозитів. Витрати на рекламу покриваються виключно з грошей, спрямованих на розвиток справи. Решта цих коштів виділяється на зарплату. Чисті видатки як процент середнього залишку вкладу показують ставку накладних витрат кожного типу депозиту. Її можна порівняти зі ставкою накладних витрат іншої категорії депозитів та з показником «загальні витрати на процент/загальні активи» (B02).

Рішення щодо депозитів — B44

Банк одержує кошти на трьох депозитних ринках — комерційному, споживчому та на ринку депозитних сертифікатів (Jumbo CD). Рішення за першими двома ринками відбиває звіт B44. Якщо нові рішення не вводяться, то поточні переходять на наступний квартал.

Позичені фонди та капітал — B60

У звіті надається інформація за станом на кінець кварталу за рахунками міжбанківських фондів, угод про зворотну купівлю (REPO), депозитних сертифікатів (Jumbo CD), довгострокового боргу та власного капіталу. Тут подаються поточна ринкова вартість та балансова вартість звичайної акції банку.

Балансова вартість — це акціонерний капітал на кінець кварталу, поділений на кількість випущених акцій. Мета менеджменту — досягнення ринкової вартості, більшої за балансову.

Придбані фонди, капітал та інші рішення — B64

Банк має чотири доступні для нього джерела коштів, якими він може розпоряджатися на власний розсуд: угоди про зворотну купівлю (REPO), депозитні сертифікати (Jumbo CD), довгостроковий борг та звичайна акція. Існують і додаткові джерела фондування, міжбанківські фонди, які купують, коли необхідно підтримати задані резерви банку. Купівля міжбанківських фондів безпосередньо не підлягає управлінню (при цьому треба пам'ятати обмеження 3). Ставка міжбанківського фонду не зале-

жить від кредитного рейтингу банку та є єдиною на ринку. Ставка й обсяг можливого випуску Jumbo CD залежать від кредитного рейтингу банку.

Угоди про зворотну купівлю (REPO). Керівництво може одержати кошти, продаючи урядові векселі та облігації за угодами про зворотну купівлю. Ця операція є формою позики з використанням урядових цінних паперів як забезпечення. Фактична процентна ставка за REPO відрізнятиметься від поточної залежно від тенденцій процентної ставки протягом кварталу, але є однаковою для всіх банків. Усі наявні на кінець кварталу угоди про взаємну купівлю закінчуватимуться першого дня нового кварталу.

Депозитні сертифікати (CD) можуть випускатись на строк один, два, три та чотири квартали. Наявні обсяги й ставки показано у звіті. Дані обсяги — це абсолютно верхні ліміти. Запити на CD, що перевищують їх, задовольнятися не будуть. Дробові суми не приймаються. Ставки та обсяги залежатимуть від розміру банку, минулих випусків і оцінки ринком рівня ризику банку (кредитний рейтинг у звіті B90). Усі випущені CD залишаються до свого строку погашення. У балансовому звіті депозитні сертифікати включаються до суми термінових депозитів.

Довгостроковий борг (капітальні ноти). Якщо управління хоче випускати банкноти, воно може вибрати один із трьох обсягів. У будь-якому кварталі може випускатися тільки один з них. Уведений обсяг повинен точно відповідати одному з показаних. За капітальними нотами поквартально сплачується фіксована ставка процента, виплата основної суми здійснюється одноразово після закінчення строку. Дострокова сплата неможлива.

Звичайна акція. Емісійна ціна акції відображає чисту виручку, що надходить до банку за вирахуванням усіх витрат і може використовуватися для визначення кількості акцій, яку необхідно випустити для збільшення даного обсягу. Варіація емісійної ціни акції для різних обсягів залежить від двох факторів, що частково компенсуються. *По-перше*, ринок поглинає незначні випуски легше, ніж великі, а *по-друге*, витрати на випуск однієї акції знижуються за збільшення обсягів випуску. В одному кварталі можна випустити і капітальні ноти, і звичайні акції.

Попередньо визначений *обсяг дивідендів на акцію* діє до того часу, поки його не буде змінено згідно з рішенням управління. Зменшення дивідендів викликає негативну реакцію на фондовому ринку і може спричинити зниження ціни акцій банку.

Прогноз чистого доходу направляється аналітикам за цінними паперами і використовується інвесторами в акції банку для

оцінки управління. Несприятливий прогноз негативно вплине на вартість звичайних акцій банку, особливо якщо прогноз значно перевищує фактичний чистий дохід.

Назва банку визначається управлінням під час прийняття першого рішення. У наступних звітах нова назва замінить назву «Перший міжнародний банк»

Економічний бюлетень — В90

Економічний бюлетень забезпечує інформацію про національну економіку та є однаковим для всіх банків. Особливо важлива інформація — наявні процентні ставки на кредити й депозити. Ці ставки, які діятимуть протягом наступного кварталу, відображають конкуренцію між фірмами та ринками, зовнішніми щодо банків спільноти, які безпосередньо конкурують. Ставки на кредити подані для клієнтів з високою надійністю (кредитна політика 1 та 2).

Наведена ставка податку на дохід, звичайно, не змінюється від одного кварталу до другого. Якщо вона зміниться, важливо зрозуміти, що податки, нараховані на весь календарний рік, визначатимуться за ставкою на податок, що діє протягом четвертого кварталу.

Процентні зміни за статтями позичок та депозитів стосуються тільки банків, що безпосередньо конкурують (10 банків).

Рейтинг кожного банку — це рейтинг кредитного ризику для короткострокових зобов'язань банку, який визначається органом за кредитним рейтингом. Рейтинг банку публікується і таким чином стає відомим вкладникам банку. Рейтинг 1,0 відображає найвищу надійність (найнижчий ризик), рейтинг 5,0 — найнижчу надійність (найвищий ризик). Для банку з рейтингом 5,0 буде важко або дорого брати позички на міжбанківському ринку та випускати депозитні сертифікати. Рейтинг банку не впливає на ставки REPO та їх наявність. Він оцінюється наприкінці кожного кварталу і відбиває стан банку на цей час.

Баланси банків спільноти — В91

Цифри для кожного банку взяті з відповідного балансу у звіті В01. Ці дані можуть бути використані для того, щоб зрозуміти минулу політику, якої додержувалися банки-конкуренти, а також те, як вони можуть діяти в майбутньому.

Звіти про прибутки банків спільноти — В92

У звіті показані прибутки для кожного банку за останній квартал. Дані для окремих банків взяті зі звіту В02. Аналіз доходів та витрат банків-конкурентів може виявити інформацію щодо успіху чи невдачі їхньої політики і забезпечити провідні ідеї до тих удосконалень, які учасники гри можуть унести в діяльність свого банку.

Ринкові умови банків спільноти — В94

Звіт показує рішення, що діяли для кожного банку спільноти протягом попереднього кварталу. Він важливий не тільки для того, щоб оцінити, чому певний банк досяг саме таких результатів, але і для прийняття рішень на наступний квартал. Ретельний аналіз цієї інформації та даних щодо частки ринку (звіти В20 та В40), порівняльні дані звіту В91 і загальні економічні дані звіту В90 можуть стати в нагоді для оцінки успіху стратегії ціноутворення.

Запитання для самоконтролю

- 1. Які звіти в моделі містять інформацію про банки-конкуренти?*
- 2. Який основний показник свідчатиме про перевагу конкурента перед вибраним банком? Чому?*
- 3. Чи є залежність доходу конкурента від його частки на кредитному ринку спільноти? Яка вона?*
- 4. Хто є конкурентом банку в моделі? Скільки налічується таких конкурентів?*
- 5. Коли вибрана стратегія банку вважається ефективною?*
- 6. Які показники діяльності конкурентів доцільно аналізувати за допомогою ілюстрацій?*
- 7. Як зміниться ціна акцій банку в разі зміни ставки податку на прибуток банку? Чому?*
- 8. Чим може пояснюватись ефективність стратегії конкурента?*
- 9. Чи можна знайти у звітах банку неявну інформацію щодо кредитної політики банків-конкурентів? Якщо так, то де?*

10. Чи може конкурент, який має спред, більший за спред основного банку, мати менший показник дохідності активів і нижчий показник дохідності капіталу? Поясніть.

11. Скільки звітів надається учасникам під час гри BankExes?

12. Для чого можна використати показник емісійної ціни акції?

ЛІТЕРАТУРА

1. Банківські операції: Підручник. — 2-ге вид., випр. і доп. / За ред. д-ра екон. наук, проф. А. М. Мороза. — К.: КНЕУ, 2002. — 476 с.
2. *Charles W. Haley, George I. Prater*. BankExec. Посібник із прийняття рішень // University of Washington, 1992. — 150 с.
3. UNICON — Решение производственно-экономических проблем с помощью модели TOPSIM — Banking // UNICON Management Systeme GmbH, D-88709, Meersburg, 1994. — 102 с.
4. Банковское право США: Пер. с англ. / Общ. ред. и послесловие Я.А. Куника. — М.: Прогресс, 1992. — 768 с.
5. *Берега А.М.* Інформаційні системи і технології в економіці: Навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. — К.: КНЕУ, 2002. — 80 с.
6. *Брігхем С.Ф.* Основи фінансового менеджменту. — К.: Молодь, 1997. — 1002 с.
7. *Волошин І.* Аналіз грошових потоків комерційного банку // Вісник НБУ. — 2003. — № 2. — С. 46.
8. *Герасименко Л, Шамілева Р.* Прогнозування фінансових результатів діяльності банку в системі фінансового менеджменту // Вісник НБУ. — 2003. — №11. — С. 24.
9. *Ковалев В.В.* Финансовый анализ: Управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчетности. — 2-е изд., перераб. и доп. — М.: Финансы и статистика, 1997. — 512 с.
10. Коммерческие банки / Э. Рид, Р. Коттер, Э. Гилл и др.: Пер. с англ.; Под ред. В. М. Усоскина. — 2-е изд. — М.: Космополис, 1991. — 480 с.
11. *Костіна Н.І., Алексєєв А.А., Василик О.Д.* Фінанси: система моделей і прогнозів: Навч. посіб. — К.: Четверта хвиля, 1998. — 304 с.
12. *Костіна Н.І., Алексєєв А.А., Мельник П.В.* Моделювання фінансів / Державна податкова адміністрація України; Академія держ. податкової служби України. — Ірпінь, 2002. — 224 с.
13. Методичні вказівки до проведення ділової гри «BankExec» з курсу «Ситуаційний аналіз у банку» за магістерською програмою «Магістр ділової адміністрації» з профілю «Банківський менеджмент» денної форми навчання / Уклад. А. В. Нікітін. — К.: КДЕУ, 1995. — 31 с.
14. *Мишкін Ф.С.* Економіка грошей, банківської справи і фінансових ринків. — К.: Основи, 1998. — 963 с.

15. Міжнародні розрахунки та валютні операції: Навч. посіб. / О.І. Береславська, О. М. Наконечний та ін.; За заг ред. М. І. Савлука. — К.: КНЕУ, 2002. — 303 с.
16. *Нікітін А.В., Бортніков Г.П., Федорченко А.В.* Маркетинг у банку: Навч. посіб. — К.: КНЕУ, 2006. — 358 с.
17. Організаційно-методичні матеріали з дисципліни «Ситуаційне моделювання банківської діяльності» для студентів-бакалаврів усіх форм навчання, які навчаються на спеціальності «Банківська справа» / Уклад. А.В. Нікітін. — К.: КНЕУ, 2001. — 44 с.
18. Початкові завдання для проведення ділової гри «BankExes» з курсу «Ситуаційне моделювання діяльності комерційних банків» / Уклад. А.В. Нікітін. — К.: КДЕУ, 1996. — 23 с.
19. *Примостка Л. О.* Аналіз банківської діяльності: сучасні концепції, методи та моделі. — К.: КНЕУ, 2002. — 316 с.
20. *Примостка Л. О.* Фінансові деривативи: аналітичні та облікові аспекти: Монографія. — К.: КНЕУ, 2001. — 263 с.
21. *Примостка Л. О.* Фінансовий менеджмент у банку: Підручник. — 2-ге вид., доп. і перероб. — К.: КНЕУ, 2004. — 468 с.
22. *Роуз П. С.* Банковский менеджмент. — М.: Дело, 1997. — 768 с.
23. *Ситник В.Ф., Орленко Н. С.* Імітаційне моделювання: Навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. — К.: КНЕУ, 1999. — 208 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

ПОЧАТКОВЕ ЗАВДАННЯ (Starting Point)

ЗМІСТ ЗВІТІВ, ЩО МІСЯТЬСЯ В ДОДАТКУ А

Додаток	Назва звіту й умовний номер	Стор.	Примітка
A1	Балансовий звіт — В01	87	—
A2	Звіт про прибутки — В02	89	—
A3	Чутливість до процентної ставки (GAP) — В05	91	—
A4	Звіт про управління коштами (рух коштів) — В06	93	—
A5	<i>Портфель цінних паперів</i> — В10	95	рішення
A6	Баланс операцій і строки погашення ЦП — В11	96	—
A7	<i>Купівля та ринки цінних паперів</i> — В12	98	рішення
A8	Активність на ринку кредитів — В20	99	—
A9	Дохідність кредитів — В21	101	—
A10	<i>Прийняття рішень щодо кредитів</i> — В24	103	рішення
A11	<i>Обслуговування і продаж кредитів</i> — В27	104	рішення
A12	Активність на ринку депозитів — В40	105	—
A13	Ефективність депозитів — В41	107	—
A14	<i>Рішення щодо депозитів</i> — В44	108	рішення
A15	Позичені фонди та капітал — В60	109	—
A16	Ризиковий капітал — В62	111	—
A17	<i>Придбані фонди, капітал та інші рішення</i> — В64	113	рішення
A18	Економічний бюлетень — В90	115	—
A19	Баланси банків спільноти — В91	117	—
A20	Звіти про прибутки банків спільноти — В92	118	—
A21	Ринкові умови банків спільноти — В94	120	—

Перший Міжнародний Банк — звіт В01

Балансовий звіт на 12/31/05

Середні			Квартал			
Попередній рік	Поточний рік		12/05	9/05	6/05	3/05
Активи						
27.5	27.2	Готівка та її статті	29.049	29.160	29.618	26.479
18.9	23.8	Міжбанківські фонди	2.609	7.111	.000	81.746
137.0	144.0	Інвестиції в цінні папери	143.709	143.981	163.994	143.187
318.5	454.3	Кредити (чисті резерви)	527.518	510.692	472.643	410.816
10.0	9.9	Помешкання	9.758	9.833	9.897	9.950
20.9	26.1	Інші активи	29.370	28.315	27.952	22.469
532.9	685.3	Загальні активи	741.513	729.092	703.103	694.647
Пасиви						
135.5	170.6	Депозити до запитання	178.556	181.317	183.843	171.383
125.4	149.1	Ощадні депозити	163.794	157.760	158.296	150.165
210.6	272.5	Термінові вклади	301.109	292.987	270.279	258.560
471.5	592.2	Загальні депозити	643.459	632.063	612.418	580.108
22.9	27.7	Інші пасиви	30.891	30.305	29.346	23.714
.0	24.5	Позичені фонди	25.436	25.402	20.959	50.924
3.0	5.0	Довгострокові зобов'язання	5.000	5.000	5.000	5.000
35.5	35.9	Акціонерний капітал	36.726	36.321	35.380	34.902
532.9	685.3	Загальні пасиви	741.513	729.092	703.103	694.647

Закінчення табл.

Середні			Квартал			
Попередній рік	Поточний рік		12/05	9/05	6/05	3/05
Рахунки кредитів						
321.7	458.9	Кредити	532.341	515.850	477.417	414.966
3.2	4.6	Резерв збитків за кредитами	5.323	5.158	4.774	4.150
318.5	454.3	Чисті кредити	527.018	510.692	472.643	410.816
Поквартальні та середньорічні показники						
59.76	66.30	Кредити / загальні активи	71.0	70.04	67.22	59.14
67.55	76.72	Кредити / депозити	81.9	80.80	77.18	70.82
1.00	1.00	Резерв збитків / загальні кредити	1.0	1.00	1.00	1.00
		Неспрацьований / кінцевий залишок	2.6	2.84	2.98	2.70
		Списання / середній залишок	.9	.96	.81	.89
		Основні депозити / активи	69.0	70.87	73.62	70.37
		Пасиви, що дають % / активи	77.0	76.23	75.51	77.79
12.25	13.27	Довгостроковий борг / капітал	11.9	12.10	12.38	12.53
7.22	7.28	Капітал / активи	5.6	5.67	5.74	5.74
6.66	6.40	Акціонерний капітал / активи	4.9	4.98	5.03	5.02

Перший міжнародний банк
12/31/05 кварт. 4/05

B01 A1

Перший Міжнародний банк — звіт В02
Звіт про прибутки на кінець кварталу 12/31/05

Рік				Стаття звіту	За квартал			
минулий	%	поточний	%		12/05	9/05	6/05	3/05
32.6	68	45.7	75	Процент за кредити	13.109	12.0	10.8	9.9
7.0	14	7.0	11	Дохід від урядових цінних паперів	1.654	1.7	1.8	1.8
4.9	10	5.7	9	Дохід від єврооблігацій	1.363	1.4	1.7	1.7
2.9	6	2.3	3	Проценти за міжбанківські фонди	.388	.6	.2	1.2
47.4	100	60.8	100	Загальний процентний дохід	16.513	15.6	14.5	14.2
29.1	61	36.0	59	Процентні витрати — депозити	9.557	9.1	8.5	8.8
.0	0	1.9	3	Процентні витрати — кредити	.436	.4	.2	.9
.4	0	.6	1	Процентні витрати — довгостроковий борг	.141	.1	.1	.1
29.6	62	38.5	63	Загальні процентні витрати	10.133	9.7	8.8	9.9
0		0		Чиста процентна дохідність свопів	.000	.0	.0	.0
17.9	37	22.3	36	Чистий процентний прибуток	6.380	5.9	5.7	4.3
5.5		7.4		Плата за обслуговування та ін.	1.563	2.1	2.2	1.5
5.5		7.4		Резерв на покриття збитків від кредитів	1.339	1.6	1.5	1.5
3.1		5.9		Заробітна плата та виплати	4.292	4.3	4.4	4.0
13.8		17.0		Орендні витрати	.508	.5	.5	.5
1.8		2.0		Реклама	.285	.3	.4	.4
1.0		1.3		Інші операційні витрати	.547	.6	.7	.6
1.8	3	1.1	1	Доходи, пов'язані з основною діяльністю	.974	.8	.4	-1.0
2.8		1.3		Прибутки / збитки від продажу активів	.118	1.0	.1	.2
1.8		1.0		Податки на доходи	.437	.5	.0	.0
2.8	5	1.5	2	Чистий дохід	.655	1.2	.5	-8

Закінчення табл.

Рік					За квартал			
минулий	%	поточний	%		12/05	9/05	6/05	3/05
Поквартальні показники								
9.99		9.77		Процентний дохід / процентні активи	9.81	9.42	9.11	8.91
				Процентні витрати / процентні пасиви	7.10	6.95	6.66	7.30
				Спред	2.71	2.47	2.45	1.61
6.23		6.19		Витрати у процентах / прибуткові активи	6.02	5.84	5.55	6.21
3.76		3.58		Чистий процентний дохід / прибуткові активи	3.79	3.58	3.55	2.70
8.90		8.87		Процентний прибуток / загальні активи	8.91	8.55	8.25	8.15
5.55		5.62		Процентні витрати / загальні активи	5.47	5.30	5.03	5.68
3.35		3.25		Чистий процентний дохід / загальні активи	3.44	3.25	3.22	2.47
1.03		1.07		Інші доходи / загальні активи	.84	1.16	1.23	.88
3.01		3.08		Чисті непроцентні витрати / загальні активи	2.92	2.83	2.99	3.05
.34		.17		Операційні доходи / загальні активи	.53	.43	.23	-.58
.52		.22		Чистий дохід / загальні активи	.35	.65	.27	-.49
7.79		4.11		Чистий дохід / акціонерний капітал	7.14	13.12	5.41	-9.74

Перший міжнародний банк
12/31/05 кварт. 4/05

B02 A1

Перший Міжнародний банк — звіт В05

Чутливість до процентної ставки
на кінець кварталу 12/31/05

Строки виплат	1К	2К	3К	4К	За 4К	Підсумок
Активи						
Міжбанківські фонди	2.6					2.6
Цінні папери	40.0	15.0	9.6	.0	79.1	143.7
Кредити						
Комерційні	267.2	.0	.0	.0	.0	267.2
Споживчі	27.0	7.6	6.9	6.2	34.6	82.3
Іпотечні	.5	.5	.5	.3	16.6	18.3
Комерційна нерухомість	61.5	16.3	.0	.0	86.5	164.3
Решта					63.1	63.1
Підсумок	398.7	39.4	17.0	6.5	280.0	741.5
Пасиви						
Комерційні депозити					102.9	102.9
Індивідуальні депозити						
До запитання	18.9				56.7	75.7
Ощадні депозити	122.8				40.9	162.8
Сертифікати зі змінною ставкою	39.8					39.8
Сертифікати з фіксованою ставкою	3.9	2.2	1.8	8.4	113.1	129.4
Депозитні сертифікати (Jumbo CD)	74.9	37.5	14.4	5.1	.0	131.8
Позичені фонди	25.4					25.4
Довгостроковий борг					5.0	5.0

Закінчення табл.

Решта					30.9	30.9
Зобов'язання акціонерам					36.7	36.7
Підсумок	285.9	39.7	16.1	13.5	386.3	741.5
Чиста готівкова позиція	112.9	-.3	.8	-7.0	-106.3	.0
Фіксовані ставки свопу (FIXS)	.0	.0	.0	.0	.0	.0
Змінні ставки свопу (VARs)	.0	.0	.0	.0	.0	.0
Чисті свопи (SWAPS)	.0	.0	.0	.0	.0	.0
Чиста підсумкова позиція	112.9	-.3	.8	-7.0	-106.3	.0

Розрив (GAP) як частка від суми активів, %

	Активи	Пасиви	Свопи (SWAPS)	Чистий GAP	Чистий кумулятивний GAP
1-й квартал	54	39	0	15	15
2-й квартал	5	5	0	0	15
3-й квартал	2	2	0	0	15
4-й квартал	1	2	0	-1	14
Понад 4 квартали	38	52	0	-14	0
Підсумок	100	100	0	0	0

Примітка: 75% індивідуальних безстрокових депозитів та 25% ощадних депозитів показані за чотири квартали, щоб відобразити припущену відсутність чутливості до ставки за цими рахунками.

Перший міжнародний банк
12/31/05 кварт. 4/05
B05 A1

Перший Міжнародний банк — звіт В06

Звіт про управління коштами на кінець кварталу 12/31/05

Стаття	Кінець кварталу				Наступний квартал		
	Початковий баланс	Кошти		Кінцевий баланс	Кошти		Кінцевий баланс
		мобілізація (зменшення)	використання (зростання)		баланс	використання (зростання)	
Готівка	29.2	-.1	.0	29.0			
Інвестиції	144.5	-.3	.0	143.7			
Кредити (чисті)	510.7	.0	16.3	527.0			
Помешкання	0.8	-.1	.0	9.8			
Інші активи	28.3	.0	1.1	29.4			
		(зростання)	(зменшення)		(зростання)	(зменшення)	
Депозити до запитання	181.3	.0	-2.8	178.6			
Ощадні депозити	157.8	6.0	.0	163.8			
Термінові депозити	293.0	8.1	.0	301.1			
Інші пасиви	30.3	.6	.0	30.9			
Довгостроковий борг	5.0	.0	.0	5.0			
Акціонерний капітал	36.3						
нові випуски		.0					
чистий прибуток (збиток)		.7	.0				

Закінчення табл.

Стаття	Кінець кварталу				Наступний квартал		
	Початковий баланс	Кошти		Кінцевий баланс	Кошти		Кінцевий баланс
		мобілізація (зменшення)	використання (зростання)		баланс	використання (зростання)	
дивіденди			.3	36.7			
Підсумок							
Надано (1)		15.9					
Використано (2)			20.4				
Рух коштів у поточному кварталі:							
міжбанківські фонди на початок кварталу (3)		7.1			2.6		
репо на початок кварталу (4)		25.4					
Використані фонди наприкінці кварталу						.0	
сплачені позичені фонди на початок кварталу (5)			25.4			25.4	
Підсумок від (1) до (5)							
мобілізація		48.4					
використання			45.8				
Міжбанківські фонди на кінець кварталу			2.6				
Позичені кошти на кінець кварталу		.0					
Підсумок забезпечених та використаних		48.4	48.4				

Перший міжнародний банк
12/31/05 квартал 4/05

B06 A1

Перший Міжнародний банк — звіт В10 (бланк рішення)

Портфель цінних паперів на 12/31/05

Номер цінного папера	Сума продажу	Вартість			Дохід/збитки	Строк (кварталів)	Купон	Прибуток за строком	Тривалість
		Номінальна	Ринкова	Книжкова					
(рішення з продажу вводиться в млн за номіналом; округлено до цілих)									
Векселі									
104		10	9.597	9.597	.000	2	—	8.32	2
105	—	25	25.000	25.000	.000	0	—	8.48	0
Загалом		35	34.597	34.597	.000				
Урядові облигації									
101		15	14.875	14.875	.000	6	7.89	8.48	6
103		15	14.736	14.736	.000	8	7.54	8.51	7
106	—	15	15.000	15.000	.000	0	7.32	7.32	0
107		5	5.172	5.172	.000	10	10.06	8.52	9
Загалом		50	49.783	49.783	.000				
Європапери / облигації									
102		10	9.955	9.955	.000	4	8.83	9.31	4
108		5	4.994	4.994	.000	15	9.33	9.38	13
109		10	10.006	10.006	.000	4	9.38	9.28	4
110		15	15.001	15.001	.000	1	9.21	9.17	1
111		20	19.373	19.373	.000	41	8.91	9.39	27
Загалом		60	59.329	59.329	.000				
СУМА		145	143.709	143.709	.000				

Максимальна кількість записів продажу за квартал — 14
Кількість зафіксованих випусків — 10 — максимум 40

Перший міжнародний банк
12/31/05 кварт. 4/05

В10 А1

Перший Міжнародний Банк — звіт В11

Баланс операцій і строки погашення цінних паперів
на кінець кварталу 31 грудня 2005 року

Погашення в межах кварта- лу	Векселі		Урядові об- лігації		Єврооблігації		Разом	
	книжка	ринок	книжка	ринок	книжка	ринок	книжка	ринок
1	25.0	25.0	15.0	15.0	.0	.0	40.0	40.0
2	.0	.0	.0	.0	15.0	15.0	15.0	15.0
3	9.6	9.6	.0	.0	.0	.0	9.6	9.6
4	.0	.0	.0	.0	.0	.0	.0	.0
6	.0	.0	.0	.0	20.0	20.0	20.0	20.0
8	.0	.0	14.9	14.9	.0	.0	14.9	14.9
12	.0	.0	19.9	19.9	.0	.0	10.0	19.9
20	.0	.0	.0	.0	5.0	5.0	5.0	5.0
40	.0	.0	.0	.0	.0	.0	.0	.0
Більше 40	.0	.0	.0	.0	19.4	19.4	19.4	19.4
Разом	34.6	34.6	49.8	49.8	59.3	59.3	143.7	143.7
Прибуток / збитки від продажу ЦП	.000		.000		.000		.000	

**Активність портфеля цінних паперів — попередній квартал
12/31/05**

Стаття	Векселі		Урядові обли- гації		Єврооблігації		Разом	
	книжка	ринок	книжка	ринок	книжка	ринок	книжка	ринок
Початковий баланс	34.0	34.0	50.0	50.3	60.0	60.1	144.0	144.4
— мінус погашені	.0	.0	.0	.0	.0	.0	.0	.0
— мінус продаж (B10)	.0	.0	.0	.0	.0	.0	.0	.0
— плюс нагромаджені проценти	.7	.7					.7	.7
— плюс купівля	.0	.0	.0	.0	.0	.0	.0	.0
± чисті ринкові зміни	-.1	-.1	-.2	-.5	-.7	-.7	-.9	-1.3
Кінцевий баланс	34.6	34.6	49.8	49.8	59.3	59.3	143.7	143.7
Прибутки (+), або збитки (-) цього ква- рталу	.000		.000		.000		.000	

Перший міжнародний банк
12/31/05 квартал 4/05

B11 A1

Перший Міжнародний Банк — звіт В12 (бланк рішення)

Купівля та ринки цінних паперів

ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ ЩОДО КУПІВЛІ НА 1 КВАРТАЛ 2006 р.

Номер	Вексель або облігація, або євро, або фіксовані чи змінні свопи (хxxx)	Строк погашення, кварталів (xxx)	Обсяг купівлі, млн дол. (xx)
1			
2			
3			
4			
5			
6			
Загальна сума купівлі _____			(млн дол.)

Примітка: обсяг купівель округлено в мільйонах до 99, не більш як шість операцій на квартал. Термін погашення не має перевищувати 120 кварталів. Строк погашення векселів не має перевищувати 4 кварталів. Кількість фіксованих найменувань цінних паперів — не більш як 40.

РИНКИ ЦІННИХ ПАПЕРІВ 12/31/05

Строк, кварталів	Процентні ставки на ринку		
	Урядові (векселі та облігації)	Єврооблігації	Свопи (фіксована ставка)
1	8,20	9,17	—
2	8,32	9,24	—
3	8,39	9,59	—
4	8,44	9,31	8,96
6	8,48	9,34	9,01
8	8,51	9,35	9,05
12	8,53	9,37	9,09
20	8,55	9,38	9,15
40	8,57	9,39	9,22
80	8,57	9,39	—
120	8,57	9,39	—

Перший міжнародний банк
12/31/05 квартал 4/05

В12 А1

Перший Міжнародний банк — звіт В20

Активність на ринку кредитів на кінець кварталу 12/31/02

БАЛАНСИ КРЕДИТНИХ РАХУНКІВ

Стаття	Баланс, останній квартал	Продані і списані	Погашені	Нові кредити	Купівля кредитів	Кінцевий баланс	Ринкова частка нових
Комерційні / урядові кредити	262.6	.3	36.0	40.9	.0	267.2	—
Кредитні лінії	135.1	.2	24.3	23.9	.0	134.5	11.6
Термінові кредити	127.5	.1	11.7	17.0	.0	132.7	14.0
Споживчі кредити	82.1	.1	15.7	16.3	.0	82.5	—
Кредитні картки	20.4	.1	5.6	4.3	.0	19.0	11.8
Розстрочення	61.7	.1	10.1	12.0	.0	63.5	13.0
Іпотечні кредити	21.8	16.0	.6	13.1	.0	18.3	16.7
Інші (комерційна нерухомість)	149.3	.7	15.0	30.8	.0	164.3	17.2
Підсумок	515.8	17.2	67.3	101.0	.0	532.3	—

ПРОГНОЗИ ЗА СТРОКАМИ ПОГАШЕННЯ КРЕДИТІВ ТА НАДХОДЖЕННЯМ ПРОЦЕНТІВ

Стаття	Строк					1/06 прогноз процентного доходу	Середні			
	1/06	2/06	3/06	4/06	Після 4/06		строки погашення	тривалість	прибуток	
									книжковий	ринковий
Комерційні / урядові кредити	32.3	26.6	22.5	19.6	166.3	6.220	—	—	—	—
— кредитні лінії	20.2	14.6	10.8	8.2	80.8	3.195	0	0	9.5	9.5
— термінові позички	12.1	12.0	11.7	11.4	85.5	3.024	12	0	9.1	9.1

Закінчення табл.

Стаття	Строк					1/06 прогноз процентного доходу	Середні			
	1/06	2/06	3/06	4/06	Після 4/06		строки погашення	тривалість	прибуток	
									книжковий	ринковий
Споживчі кредити	11.1	9.6	8.4	7.4	46.0	2.261	—	—	—	—
— кредитні картки	2.8	2.0	1.5	1.2	11.7	.632	0	0	13.5	13.5
— розстрочення	8.2	7.6	6.9	6.2	34.6	1.629	8	6	10.3	11.0
— іпотечні кредити	.5	.5	.5	.3	16.6	.414	77	26	9.1	9.4
Інші (комерційна нерухомість)	61.5	16.3	.0	.0	86.5	4.328	20	20	10.5	12.5
Підсумок	105.3	53.0	31.4	27.2	315.5	13.223	—	—	—	

Перший міжнародний банк
12/31/05 квартал 4/05

B20 A1

Перший Міжнародний банк — звіт В21
 Дохідність кредитів на кінець кварталу 12/31/05

АБСОЛЮТНА ДОХІДНІСТЬ, млн дол.

Стаття	Витрати за квартал					Дохід	Чистий дохід	Прибутки чи збитки за продажу
	зарплата	реклама	інші витрати	списання	підсумок			
Комерційні / урядові кредити	.574	.040	.049	.335	.998	6.137	5.139	.000
— кредитні лінії	.316	.020	.026	.211	.573	3.135	2.562	.000
— термінові кредити	.258	.020	.023	.124	.425	3.002	2.577	.000
Споживчі кредити	.301	.069	.174	.141	.685	2.544	1.859	.000
— кредитні картки	.107	.045	.145	.083	.380	.878	.498	.000
— розстрочення	.194	.024	.029	.058	.305	1.666	1.361	.000
— іпотечні кредити	.318	.021	.045	.001	.384	.539	.154	.118
Інші (комерційна нерухомість)	.653	.035	.060	.697	1.445	3.889	2.444	.000
Підсумок	1.84	.165	.328	1.174	3.512	13.109	9.596	.118

ВІДНОСНА ДОХІДНІСТЬ, %

Стаття	Валовий дохід / середній баланс	Чистий дохід / середній баланс	Недіючі позички / кінцевий баланс	Списані / середній баланс	Зміни в балансі / початковий баланс
Комерційні/ урядові кредити	9.27	7.76	2.35	.51	1.75
— кредитні лінії	9.30	7.60	2.12	.63	-.44
— термінові кредити	9.23	7.92	2.59	.38	4.07
Споживчі кредити	12.36	9.04	1.39	.69	.49
— кредитні картки	17.83	10.12	2.34	1.68	-7.07
— розстрочення	10.64	8.69	1.11	.37	2.99
— іпотечні кредити	17.88	5.12	.20	.03	-16.11
Інші (комерційна нерухомість)	9.92	6.23	3.99	1.78	10.05

Перший міжнародний банк
12/31/05 квартал 4/05

B21 A1

Перший Міжнародний Банк — звіт В24 (бланк рішення)

Прийняття рішень щодо кредитів

Запис рішення на I квартал 2006 р., звіт про рішення за IV квартал 2005 р.

Стаття	Процентна ставка (xx.xx %)	Кредитна політика (1,2,3,4,5)	Розвиток справи (тис. дол.)	Максимум наданих (млн дол.)
— кредитні лінії	9.50	3	100	150
— термінові кредити	9.75	2	100	150
— кредитні картки (КК)	13.50	1	50	30
щорічні комісійні за КК	25			
— розстрочення	10.50	1	30	75
— іпотека	8.85	2	30	40
— комерційна нерухомість	12.50	4	100	175
строки (квартали)	40	фіксована / змінна ставка (F/V):		F

Примітка: під ризикою інформація про рішення попереднього кварталу (4/2005), нове рішення пишеться зверху або чинним залишається рішення попереднього кварталу. Кредитні картки мають додаткове рішення (щорічні комісійні), комерційна нерухомість має додаткові рішення: строки (1—99 квартал) та правило нарахування процента (фіксована чи плаваюча ставка).

Перший Міжнародний банк
12/31/05 квартал 4/05

B24 A1

Перший Міжнародний банк — звіт В27 (бланк рішення)

Обслуговування і продаж кредитів 12/31/05

Для продажу пакета ввести «х» на рядку для цього елемента в стовпчику «Рішення»

№	Рішення	Книжкова вартість	Ринкова вартість	Прибутки / витрати	Середні		Книжковий дохід	Ринковий дохід
					строк	тривалість		
1		13.0	12.5	-.564	99	33	8.85	9.38
2		0.0	0.0	0.000	0	0	0.00	0.00
3		0.0	0.0	0.000	0	0	0.00	0.00
4		0.0	0.0	0.000	0	0	0.00	0.00
5		0.0	0.0	0.000	0	0	0.00	0.00

Обслуговування і продаж попередніх кредитів

Баланс випущених кредитів 134.5
 Прибуток від обслуговування .269

Перший Міжнародний банк
 12/31/05 квартал 4/05

В27 А1

Перший Міжнародний банк — звіт В40

Активність на ринку депозитів на кінець кварталу 12/31/05

БАЛАНСИ ДЕПОЗИТНИХ РАХУНКІВ

Стаття	Баланс за попередній квартал	Депозити			Відносний процент	Баланс на кінець кварталу	Частка ринку	
		погашені	вилучені	прийняті			1/05	4/04
Комерційні депозити (депозити до запитання)	106.7	.0	9.6	5.8	.0	102.9	9.1	10.3
Індивідуальні депозити:	410.0	33.5	23.6	52.9	7.0	408.7	8.5	8.5
— до запитання	74.6	.0	7.9	8.9	1.1	75.7	7.3	7.5
— ощадні депозити	157.8	.0	15.8	21.8	2.6	163.8	7.4	7.4
— сертифікати зі змінною ставкою	37.1	6.9	.0	9.1	.6	39.8	13.7	13.4
— сертифікати з фіксованою ставкою	140.5	26.5	.0	13.1	2.6	129.4	9.1	9.4
Підсумок	516.7	33.5	33.2	58.7	7.0	511.6	—	—

Прогнози строків повернення депозитів та процентних видатків

Стаття	Прогноз відпливу депозитів					1/06 прогноз процент	Середні			
	1/06	2/06	3/06	4/06	після 4/06		строки	тривалість	ставки	
									книжкові	ринкові
Комерційні депозити (депозити до запитання)	9.3	7.7	6.4	5.4	74.2	1.544	.0	.0	6.0	7.09
Індивідуальні депозити	44.0	30.6	24.3	30.8	279.0	6.631			6.8	7.05
— до запитання	8.1	6.4	5.2	4.3	51.7	1.118	.0	.0	6.0	4.86
— ошадні депозити	16.4	13.	10.9	9.0	114.3	2.661	.0	.0	6.5	7.37
— сертифікати зі змінною ставкою	15.6	8.6	6.5	9.2	.0	.647	1.2	.0	6.7	6.51
— сертифікати з фіксованою ставкою	3.9	2.2	1.8	8.4	113.1	2.205	11.8	11.8	7.7	7.77
Підсумок	53.2	38.3	30.7	36.2	353.7	8.174	3.1	3.0	—	—

Перший Міжнародний банк
12/31/05 квартал 4/05

B40 A1

Перший Міжнародний банк — звіт В41

Ефективність депозитів на кінець кварталу 12/31/02

Поточні витрати та комісійний дохід за депозитами

Стаття	Поточні витрати					Доходи		Чиста вартість	% до балансу
	сплачений процент	заробітна плата	реклама	інші витрати	загальна вартість	оплата обслуговування	інші		
Комерційні депозити (депозити до запитання)	.000	1.409	.020	.142	1.571	.287	.650	.6	2.4
Індивідуальні депозити	6.983	1.030	.100	.076	8.188	.733	.119	7.3	7.1
— до запитання	1.111	.773	.035	.069	1.987	.650	.084	1.3	6.6
— ощадні депозити	2.612	.193	.020	.006	2.831	.083	.035	2.7	6.7
— сертифікати зі змінною ставкою	.644	.043	.023	.000	.688	.000	.000	.7	7.1
— сертифікати з фіксованою ставкою	2.616	.043	.023	.001	2.682	.000	.000	2.7	7.9
Підсумок	6.983	2.438	.120	.218	9.759	1.019	.769	8.0	6.2

Перший Міжнародний банк
12/31/05 квартал 4/05

В41 А1

Перший Міжнародний Банк — звіт В44 (бланк рішення)

Рішення за депозитами

Запис рішення на 1/2006. Звіт про рішення на 4/05

Стаття	Щомісячний внесок (xx.xx)	Сплата за чек (.xx)	Нараховується процент (xx.x)	Розвиток справи, тис. дол. (xxx)
— Комерційні депозити (до запитання):	10.00	.10	6.0	50
Індивідуальні депозити				
— до запитання:	5.00	.15	6.0	50
— ошадні депозити:	1.00			25
Базовий процент:	Звичайна процентна ставка:	Мінімальний баланс:		
4.75	6.50			2.5

Сертифікати зі змінною ставкою:			
Процентна ставка:	Максимальний новий випуск:	Розвиток справи, тис. дол.:	
6.75	20	25	

Сертифікати з фіксованою ставкою:	Строк (xx)	Процентна ставка (xx. xx)	Максимальний новий випуск (xx)	Розвиток справи, тис. дол. (xxx)
1-й вид:	4	6.50	20	25
2-й вид:	8	6.75	20	
3-й вид:	12	7.00	20	

Примітка: під ризиком інформація про рішення попереднього кварталу (4/2005), нове рішення пишеться зверху або чинним залишається рішення попереднього кварталу. Ошадні депозити мають додаткові рішення (мінімальний баланс, базовий процент та звичайна процентна ставка), рішення за сертифікатами згруповано в окремі таблиці. Видатки на розвиток справи для всіх видів сертифікатів з фіксованою ставкою спільні.

Перший Міжнародний банк
12/31/05 квартал 4/05

В44 А1

Перший Міжнародний банк — звіт В60

Позичені фонди та капітал 12/31/05

Позичені фонди	Поточний квартал	
	сума	процент
Міжбанківські фонди	.000	.000
Угоди про зворотну купівлю (REPO)	25.436	.436
Підсумок	25.436	.436

Депозитні сертифікати (Jumbo CD)

Активність попереднього кварталу		Графік погашень		
		строки	загальна сума	включаючи процент
Баланс 9/30/05	115.4			
Погашені	- 63.4	1 квартал	74.9	1.45
Вилучені	- .0			
Нагромаджений процент	+ 2.6	2 квартали	37.5	.74
Випущені	+ 77.0			
	=	3 квартали	14.4	.29
Баланс 12/31/05	131.8	4 квартали	5.1	.10
		Підсумок	131.8	2.57

Банкноти (капітальні ноти)

Випуски банкнот	Сума	Ставка	Квартальний процент	Строк
1	5	11.25	.141	93
Підсумок	5	—	.141	—

Капітал акціонерів: 1 000 000 акцій		Випущені акції:	
		ринкова вартість	20.61
		балансова вартість	36.73
Основні фонди	9/30/05	22.2	
Нові випуски		.0	
Баланс	12/31/05	22.2	
Нерозподілений прибуток	9/30/05	14.1	
Чистий прибуток (-) збитки		.7	
Мінус об'явлені дивіденди		– .3 (дивіденди на акцію	.25)
Баланс	12/31/52	14.5	
Підсумковий капітал акціонерів		36.7	

Перший Міжнародний банк
12/31/05 квартал 4/05

B60 A1

Перший Міжнародний банк — звіт В62

Ризиковий капітал 12/31/05

Активи	Поточні		План на наступний квартал	
	загальні	ризикові активи	загальні	ризикові активи
Категорія 1 (0%)				
— каса та її елементи	29.0	.0		
— урядові цінні папери	84.4	.0		
Підсумок, категорія 1	113.4	.0		
Категорія 2 (20%)				
— міжбанківські депозити	2.6	.5		
Категорія 3 (50%)				
— іпотеки	18.3	9.1		
— єврооблігації	59.3	29.7		
Підсумок, категорія 3	77.6	38.8		
Категорія 4 (100%)				
— усі інші активи	553.2	553.2		
Підсумковий баланс	746.8	592.5		
Позабалансові рахунки				
— збитки від свопів (100%)	.0	.0		
— свопи більше ніж 1 рік (5%)	.0	.0		
Підсумок за активами, зваженими на ризик	—	592.5		
— (А) 1.25% зважених на ризик активів	3	7.4		
— (Б) резерв на збитки за позичками	5.3			
Капітал 1-го та 2-го рівня				
Акціонерний капітал (капітал 1-го рівня)	36.7	36.7		
Резерв на збитки за позичками	5.3	—		
Первинний капітал	42.0	—		
Менша між (А) або (Б)	—	5.3		
Довгостроковий (субординований) борг	5.0	5.0		
Підсумок, капітал 2-го рівня	—	10.3		
Підсумок, капітал складовий 1-го та 2-го рівня	47.0	47.0		
Нормативні коефіцієнти (нормуються правилами та регламентаціями)				
Первинний капітал / активи	5.63	×		
Загальний капітал / активи	6.30	×		
Капітал 1-го рівня / ризикові активи	×	6.20		
Капітал 1-го та 2-го рівня / ризикові активи	×	7.94		

Довідково, пояснення до розрахунку нормативних коефіцієнтів

Нормативні коефіцієнти	Величина	Норматив (не менше)	Виконання
1. Коефіцієнт капіталу $[(36,7 + 5,3 + 0) / 746,8 \times 100]$	6,3	7	ні
2. Капітал / загальні активи $[(36,7 + 5,3) / 746,8 \times 100]$	5,63	6	ні
3. Капітал 1-го рівня / ризикові активи $(36,7 / 592,5 \times 100)$	6,20	4	так
4. Капітал 1-го і 2-го рівня / ризикові активи $(47,0 / 592,5 \times 100)$	7,94	8	ні
Сума активів за розрахунком $746,8 = 741,5$ (балансова сума) + 5.3 (резерв на збитки за позичками)			

Перший Міжнародний банк
12/31/05 квартал 4/05

B62 A1

Перший Міжнародний банк — звіт В64 (бланк рішення)

Придбані фонди, капітал та інші рішення
Уведення рішень на 1/2006. Звіт про рішення на 4/05

Угоди про зворотну купівлю (REPO)						
Поточне рішення				Рішення минулого кварталу		
	Максимальний обсяг		44	Обсяг		25
Обсяг	Поточна процентна ставка		7.99	Ставка		6.97
Депозитні сертифікати (необхідно ввести бажані обсяги в мільйонах округлено)						
Строки	Поточне рішення:			Минулий квартал:		
	Обсяги рішення:	Максимальний обсяг	Наявна ставка	Обсяг	Ставка	Рішення
1-й квартал		35	9.20	39	8.07	39
2-й квартал		21	9.32	23	8.12	23
3-й квартал		9	9.40	10	8.22	10
4-й квартал		4	9.44	5	8.30	5

Забезпечені капіталом банківські білети та капітал акціонерів				
Варіанти випуску:		\$5 000 000	\$10 000 000	\$15 000 000
1) Забезпечені капіталом банківські білети				
	Наявні обсяги	9.93	10.17	10.64
Обсяг	Строки	100	100	100
2) Капітал акціонерів				
	Вартість випуску на акцію	19.62	20.28	20.10
Обсяг				

	3) Дивіденди на акцію	Поточні дивіденди:	0.25 на акцію
Обсяг			

Прогноз чистого доходу або збитків (х)		Попередній	квартал
		1.000	
Обсяг	×		

Назва банку:

Відмітка за зміни (не більше ніж 32 символи та пропуски)

Перший Міжнародний банк
12/31/05 квартал 4/05

B64 A1

Примітка: Обсяги нових рішень вводяться в цілих мільйонах над ризиками з поміткою «Обсяг». Сума дивідендів — з точністю до сотих (х.хх), прогноз прибутку — з точністю до тисячних (х.ххх). У разі прогнозу збитків ставиться позначка «х».

Спільнота А — звіт В90

Економічний бюлетень 12/31/05

Ринок цінних паперів			Чинні процентні ставки	
Міжбанківські фонди	8.35		LIBOR (3 місяці)	9.00
REPO	7.99		Ставки комерційних паперів	8.81
Казначейські векселі			Кредити діловим підприємствам / урядові позички	
1-й квартал	8.20		Кредитні лінії	10.07
2-й квартал	8.32		Термінові кредити	10.40
3-й квартал	8.39		Споживчі кредити	
4-й квартал	8.44		Кредитні картки	14.69
Облігації			Розстрочення	11.04
			Іпотечні кредити	9.35
строки	урядові	єврооблігації	Комерційна нерухомість	
18 місяці	8.48	9.34	Індивідуальні депозити:	
2 роки	8.51	9.35		
5 років	8.55	9.38	Ощадні депозити	7.37
10 років	8.57	9.39	Сертифікати — змінні — 1 рік	7.51
20 років	8.57	9.39	Сертифікати — фіксовані — 5 років	7.77

Ставка прибуткового податку: 40 %

Зміни частки за останній квартал в банках спільноти:

Баланси позичок + 3.20

Баланси депозитів – .98

Вартість акцій банківської спільноти

Банк	1
Вартість акції (долари)	20.61
Доходи	
— з початку року	1.5
— за квартал	.7
— квартальний прогноз	1.0
Доходи на акцію	
— з початку року	1.48
— за квартал	.66
— дивіденди — квартал	.25
RoA, %	.22
RoE, %	4.11
Кредитний рейтинг	3.00
Випущені банкноти (млн дол.)	0
Випущені акції (млн дол.)	0
Капітал/ ризикові активи	
— капітал 1 рівня	6.20
— капітал 2 рівня	7.94

Звіт спільноти A0
12/31/05 квартал 4/05

B90 A0

Баланси банків спільноти А — звіт В91

На кінець кварталу 12/31/05

Банк	1
Активи	
Готівка	29.0
Міжбанківські фонди	2.6
Інвестиції	143.7
Кредити (чисті)	527.0
Помешкання	9.8
Інші активи	29.4
Загальні активи	741.5
Пасиви	
Депозити до запитання	178.6
Ощадні депозити	163.8
Термінові вклади	301.1
Загальні депозити	643.5
Інші пасиви	30.9
Позичені фонди	25.4
Довгостроковий борг	5.0
Власний капітал банку	36.7
Загальні пасиви	741.5

Показники поточного кварталу

Кредити/ загальні активи	71.07
Кредити / депозити	81.90
Резерви на збитки від кредитної діяльності	.99
Недіючі / кінцевий баланс	2.63
Списання / середній баланс	.89
Основні депозити / загальні активи	68.99
Процентні пасиви / загальні активи	77.00
Довгостроковий борг / капітал	11.98
Капітал / загальні активи	5.62
Акціонерний капітал / загальні активи	4.95

Звіт спільноти А0
12/31/05 квартал 4/05**В91 А0**

Звіти про прибутки банків спільноти А — звіт В92

На кінець кварталу 12/31/05

Банк	1
Процент за кредити	13.1
Дохід від урядових цінних паперів	1.6
Дохід від єврооблігацій	1.4
Проценти за міжбанківські фонди	.4
Загальний процентний дохід	16.5
Процентні виплати — депозити	9.6
Процентні виплати — кредити	.4
Процентні виплати — довгостроковий борг	.1
Загальні процентні витрати	10.1
Чиста процентна дохідність своїв	.0
Чистий процентний прибуток	6.4
Плата за обслуговування та ін.	1.6
Резерв на покриття збитків від кредитної діяльності	1.3
Заробітна плата та виплати	4.3
Орендні витрати	.5
Реклама	.3
Інші операційні витрати	.6
Доходи, пов'язані з основною діяльністю	1.0
Прибутки / збитки від продажу активів	.1
Податки на доходи	.4
Чистий дохід	.7

Закінчення табл.

Коефіцієнти за поточний квартал	
Процентний дохід / процентні активи	9.81
Процентні витрати / процентні пасиви	7.10
Спред	2.71
Витрати у процентах / прибуткові активи	6.02
Чистий процентний дохід / прибуткові активи	3.79
Процентний прибуток / загальні активи	8.91
Процентні витрати / загальні активи	5.47
Чистий процентний дохід / загальні активи	3.44
Інші доходи / загальні активи	.84
Чисті непроцентні витрати / загальні активи	2.92
Операційні доходи / загальні активи	.53
Чистий дохід / загальні активи (RoA)	.35
Чистий дохід / акціонерний капітал (RoE)	7.14

Звіт спільноти А0
12/31/05 квартал 4/05

B92 A0

Ринкові умови банків спільноти А — звіт В94

На кінець кварталу 12/31/05

Банк	1
Кредити — процентні ставки	
Кредитні лінії	9.50
Термінові кредити	9.75
Кредитні картки	13.50
Розстрочення	10.50
Іпотека	8.85
Комерційна нерухомість	12.50
Політика щодо інших позичок	
Кредитні картки	
— річні внески	25.00
Комерційна нерухомість	
— строки (квартали)	40
— фіксована / змінна ставка	F
Депозити та позички	
Комерційні депозити до запитання	
— щомісячні внески	10.00
— сплата за чек	.10
— нараховується процент	6.00
Індивідуальні депозити до запитання	
— щомісячні внески	5.00
— сплата за чек	.15
— кредит у підсумку	6.00

Закінчення табл.

Заощадження / грошовий ринок	
— щомісячні внески	1.00
— основна ставка	4.75
— процентна ставка	6.50
— мінімальний баланс	2.5
Сертифікат зі змінною ставкою	
— процентна ставка	6.75
Сертифікати з фіксованою ставкою	
— ставка	6.50
— строк обігу	4
— ставка	6.75
— строк обігу	8
— ставка	7.00
— строк обігу	12

Звіт спільноти А0
12/31/05 квартал 4/05

В94 А0

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ДІЛОВОЇ ГРИ (ТРЕНІНГУ) СТУДЕНТАМИ ДЕННОЇ ТА ВЕЧІРНЬОЇ ФОРМ НАВЧАННЯ

Студенти денної та вечірньої форми навчання мають можливість опанувати теоретичні питання дисципліни, беручи участь у діловій грі (тренінгу), що проводиться протягом навчального семестру. На практичних заняттях послідовно здійснюються всі стадії участі у ситуаційному моделюванні банківської діяльності: розподіл академічної студентської групи на мікрогрупи, планування рішень, прийняття рішень, одержання, обробка та інтерпретація результатів рішень. Рекомендується проводити не менш як чотири цикли тренінгу з підготовкою одного проміжного та одного підсумкового звіту про результати роботи команди менеджменту умовного банку. Приклад плану роботи подано у табл. Б.1.

Таблиця Б.1

ПРИКЛАД ПЛАНУВАННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З ДИСЦИПЛІНИ «СИТУАЦІЙНЕ МОДЕЛЮВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ» (ДЕННА ТА ВЕЧІРНЯ ФОРМИ НАВЧАННЯ)

Номер заняття	Вид роботи
1	Огляд ситуації. Розподіл студентів на ігрові підгрупи. Визначення функцій учасників підгруп.
2	Прийняття рішення №1
3	Аналіз результатів рішення №1
4	Прийняття рішення №2
5	Аналіз результатів рішення №2
6	Прийняття рішення №3
7	Аналіз результатів рішення №3
8	Прийняття рішення №4
9	Аналіз результатів рішення №4
10	Презентації проміжних звітів (модуль 1) про результати рішень №№1—4
11	Прийняття рішення №5
12	Аналіз результатів рішення №5
13	Прийняття рішення №6
14	Аналіз результатів рішення №6, прийняття рішення №7
15	Аналіз результатів рішення №7
16	Звітні доповіді (модуль 2) та презентації про результати рішень №№1—7

Студенти повинні зберігати всі проміжні рішення, зроблені під час ділової гри. Такі рішення видаються адміністратором гри (викладачем) у друкованому або електронному вигляді. Учасники гри можуть також вести особистий письмовий журнал прийняття рішень.

У процесі практичних занять студенти виконують поточні завдання, результати яких оцінюються викладачем і беруться до уваги під час виставлення підсумкової оцінки з дисципліни.

Поточні завдання для учасника ділової гри (тренінгу)

1. Згідно з регламентом подання адміністраторові гри рішень, прийнятих під час тренінгу (звіти B10, B12, B24, B27, B44, B64 — усього шість) у вигляді комплекту таблиць (роздрукованих чи в електронному варіанті). Ведення електронного журналу власних рішень за допомогою текстового процесору MS Word.

2. Оперативне складання прогнозу руху коштів для кожного рішення у вигляді електронної таблиці (у розрізі: «прогноз–план–факт» згідно зі зразком табл. 3.8) з регулярним аналізуванням.

3. Складання плану керування коштами (планового балансу) згідно зі зразком табл. 3.9.

4. Підготовка даних для звітів про проведення гри засобами MS Excel у розрізі даних табл. Б.2.

Таблиця Б.2

АНАЛІТИЧНІ ДАНІ, ЩО МАЮТЬ БУТИ У ПРОМІЖНОМУ ТА ПІДСУМКОВОМУ ЗВІТІ ПРО УЧАСТЬ У ТРЕНІНГУ

№	Вид даних	Джерело
1	Ціни акцій банків спільноти	B90
2	Сума активів банків спільноти	B91
3	RoA (квартальний) банків спільноти	B92
4	RoE (квартальний) банків спільноти	B92
5	Кредитний рейтинг банків спільноти	B90
6	Дефіцит коштів та розмір капіталу* банків спільноти	B91
7	Структура активів одного банку	B01
8	Структура ресурсів одного банку	B01
9	Структура кредитного портфеля одного банку	B24
10	Портфель цінних паперів одного банку	B10
11	Структура депозитів одного банку	B40
12	GAP одного банку та напрям зміни процентної ставки LIBOR*	B05, B90
13	Структура доходів одного банку	B02
14	Структура витрат одного банку	B02
15	Додатковий показник одного банку на вибір студента	–

* Потім формується спільна діаграма для двох показників.

Звіт робиться двічі: проміжний під час проміжного контролю та остаточний. Керівник курсу може не вимагати подання проміжного звіту.

Вимоги до звітів учасників ділової гри (тренінгу)

А. Вимоги до оформлення

Як проміжний, так і підсумковий звіти мають бути оформлені та прошиті на білих аркушах формату А4¹. Текст треба розмішувати на одному боці аркуша.

Проміжний звіт має містити такі структурні частини:

1. Титульний аркуш (назва дисципліни, назва банку, прізвища учасників, номер курсу та академічної групи, терміни участі у тренінгу тощо).

2. Описова частина, яка характеризує проведену роботу. Наводяться заповнені плани–прогнози–факти руху коштів та плани керування коштами (планові баланси) для кожного рішення.

3. Додатки (15 додатків у вигляді діаграм та графіків, у розрізі аналітичних даних, що подані в табл. Б.2 на період, за який виконується звіт). Кожна діаграма (графік) має бути розміщена на окремому аркуші формату А4 альбомного розташування (для більшої наочності аналізу). Історія показників повинна охоплювати період від нульового звіту до результатів останнього прийнятого рішення. Усі діаграми (графіки) мають бути відповідно оформлені — із зазначенням назви конкретного банку, назви діаграми, найменування вимірюваних величин у відповідних місяцях.

Підсумковий звіт має складатися з таких структурних частин:

1. Титульний аркуш.

2. Зміст із зазначенням сторінок структурних частин звіту.

3. Описова частина, яка характеризує проведену роботу. Наводяться заповнені плани–прогнози–факти руху коштів та плани керування коштами (планові баланси) для кожного рішення.

4. Аналітична частина, де аналізуються успіхи та помилки банку під час його діяльності, з посиланням на додатки.

5. Доклад зборам акціонерів (суб'єктивна оцінка діяльності банку).

6. Додатки (у вигляді діаграм та графіків, аналогічних за формою, що містяться у вимогах до проміжного звіту, але з даними за весь період прийняття рішення).

7. Повний комплект роздрукованих під час проведення ділової гри таблиць (в окремій папці).

Б. Вимоги до змісту звітів

Наявність у аналітичній частині звіту логічно-послідовного пояснення поразок (успіхів) вибраного банку. Коментарі до відхилень планових даних від фактичних результатів.

¹ Викладач може дозволити подання звітів у електронному вигляді як файла відповідної програми.

Поточні завдання для адміністратора ділової гри

Для організації проведення тренінгу з великою кількістю студентів функції адміністратора можуть бути передані викладачем у малі групи студентів: один адміністратор на вісім учасників. При цьому поточні завдання адміністратора відрізнятимуться від поточних завдань інших учасників тренінгу; вони оцінюються викладачем окремо та полягають у таких діях:

1. Згідно з регламентом оперативне обрахування результатів гри з поданням результатів учасникам в електронному вигляді.
2. Ведення електронного журналу участі в грі учасників і прийняття рішень з можливістю оперативного контролю керівником курсу.
3. Підготовка електронного звіту за матеріалами проведення гри у вигляді презентації **MS PowerPoint** за даними 1—6, 15, табл. Б.2. (Звіт робиться двічі: проміжний під час проміжного контролю та остаточний.)

Графік виконання завдань доводиться викладачем окремо та є спільним із графіком організації проміжного та підсумкового контролю.

Порядок дій, які проводяться студентами (учасники та адміністратори) під час ситуаційного моделювання

- Вивчення стандартної банківської початкової ситуації (дод. А).
- Розподіл обов'язків у мікрогрупі. Вибір адміністратора гри.
- Прийняття першого рішення. Заповнення прогнозу та плану руху коштів. Заповнення плану керування коштами (плановий баланс). Заповнення бланків В10, В12, В24, В27, В44, В64. Протоколювання відповідної аргументації.
- Уведення та обробка даних першого циклу гри адміністратором. Архівування результатів кожного циклу гри з відповідною організацією каталогів та папок. (За втрату та поновлення даних звітів відповідають адміністратори.)
- Роздрукування (розповсюдження між учасниками в електронному вигляді) звітів циклу гри.
- Перенесення результатів циклу в електронну таблицю типу Excel з метою підготовки звітів. Оформлення та ведення журналу рішень та звітів.
- Аналіз результатів (із заповненням фактичного руху коштів за попередній квартал) та підготовка другого рішення.
- Участь у прийнятті дальших рішень за тією самою схемою.
- Оформлення результатів у звіті (проміжному та підсумковому).

Посібник адміністратора ділової гри

Керівник курсу надає адміністраторові програму «BankExec 1.0», створену для IBM-сумісних комп'ютерів, яка потребує таких мінімальних характеристик комп'ютера: процесор i-286, вільна дискова пам'ять — 10 мегабайт, наявність залученого EPSON-сумісного принтера, установлений MS DOS 3.xx або вище. Наведений нижче текст посібника дозволить адміністраторові ефективно самостійно організувати проведення гри.

1. Установка програми в комп'ютер та загальні умови

У зв'язку з обмеженістю прав університету на використання програми «BankExec» робота відбувається з уже встановленою версією, що розгорнута на жорсткому диску комп'ютера в каталозі ./BANKEXES. Наведені далі інструкції складені для адміністратора, що має початковий досвід роботи з комп'ютером типу IBM PC у середовищі DOS або популярній оболонці Norton Commander.

Зверніть увагу: за умови запуску програми в багатозадачному середовищі Windows можливі порушення та збої в роботі програми «BankExec», запобігти втратам від яких потрібно способом постійного архівування проміжних результатів гри з архівуванням піддиректорій за допомогою, наприклад, популярної програми WinZip.

Неможлива одночасна коректна робота кількох інсталяцій програми «BankExec» на одному комп'ютері, тому після кожного проведення циклу гри вся робоча папка програми архівується належним чином та знищується, а перед новим циклом гри відтворюється на тому самому диску. В іншому разі адміністратор гри ризикує, що дані будуть зіпсовані іншим адміністратором гри під час запуску програми з даними власної групи. До повного завершення гри також рекомендується послідовно створені таким способом архіви робочої версії програми не знищувати, а зберігати під різними іменами в місці, яке є відомим інженерові комп'ютерного класу, з метою запобігання випадковому знищенню даних.

2. Безпосередня робота з програмою

2.1. Запуск програми

Після переходу в робочий каталог засобами DOS здійснюється набір команди запуску. Далі приймаємо за замовчанням необхідність натиснення клавіші «ENTER» (уведення) після кожної команди.

BankExec

Після цього оператор бачить заставку програми «BankExec», натискає будь-яку клавішу і бачить головне меню програми такого вигляду:

BankExec Main Menu		
Your options are:		
DE: Data entry	RU: Run this quarter	BU: Backup files
UD: Update decisions	PR: Print reports	RF: Restore files
ED: Edit decisions	EQ: End of quarter	VS: Verify status
MG: System manager		
LO: Logout		
Type an option and [Enter]:		

Надалі вийти з програми можна, набравши команду **LO** на будь-якому етапі роботи. При цьому зберігаються всі раніше введені дані, і можна потім знову братися до роботи.

2.2. Уведення кількості банків, що беруть участь у грі

З головного меню програми переходять у меню менеджера:

MG

Екран набуває такого вигляду:

BankExec — System Manager Procedures	
Your options are:	
BF: Create bank files	FE: Print future economies
CL: Change community letter	SE: Select economy
TD: Set up test decisions	SP: Print starting point reports
SO: Select Options	FD: Fix decision files for reentry
MM: Return to main menu	
DO: Exit to DOS temporarily	
Type an option and [Enter]:	

Набирається команда

BF

Здійснюється введення кількості банків, що беруть участь у грі.

2.3. Роздруківка прогнозу стану економіки для адміністратора

FE

2.4. Роздруківка початкового завдання

SP

Для наступного виходу в головне меню

MM

2.5. Уведення рішень у діловій грі

DE введення рішень для всіх банків

UD відновлення рішень

RU запуск кварталу

PR роздруківка звітів

— почекаати підготування студентами наступного рішення

EQ кінець кварталу

BU резервне копіювання файлів

— повернутися до стадії **DE** за здійснення наступного циклу гри

2.6. Підготовка до нової гри

LO

CLEAR

3. Розв'язання проблем, що виникають

3.1. На стадії **UD** (відновлення рішень) у разі виникнення помилки роботи програми

RF — відновлення, опція 2 — відновлення файла рішень

UD

3.2. Після **UD** (відновлення рішення), але перед **RU** (запуском програми на лічбу), у разі якщо які-небудь дані введені помилково

ED — перехід до редагування рішень

RU

3.3. Після **UD** (відновлення рішення), але перед **RU** (запуском програми на лічбу), у разі якщо зроблено значні помилки під час введення даних

FD — фіксація рішень (для одного або більше банків)

DE — введення даних

UD

RU

3.4. Після UD (відновлення рішення), але перед RU (запуском програми на лічбу), у разі якщо які-небудь необхідні рішення не введені

RF — відновити файли, опція 2
DE
UD
RU

3.5. Під час стадії RU за помилки роботи програми

RF — відновити файли, опція 1 — відновлення файлів даних
RU

3.6. Після стадії RU, якщо знайдено невеличкі помилки під час уведення даних

RF — відновлення, опція 1
ED — редагування рішень
RU

3.7. Після стадії RU, якщо виявлені серйозні помилки під час уведення даних

RF
FD
DE
UD
RU

4. Додаткові дії адміністратора гри

З метою забезпечення коректної роботи учасників гри з даними, одержаними після кожного циклу гри (файли звітів), рекомендується створення окремої директорії в папці «Мої документи», в якій пропонується зберігати звіти учасників гри у відповідних піддиректоріях. Файли звітів містяться після проведення кожного циклу гри в папці:

/Bankexec/Report

Кожному учаснику гри відповідають 2 файли в цій папці:

BANK21.RPT (для другого банку спільноти А після 1-го етапу гри, містить звіти B01—B64)

COMNA.1.RPT (однаковий для всіх банків спільноти, містить звіти B90, B91, B92, B94)

Для забезпечення зручного доступу до вказаних даних засобами Microsoft Office всіх учасників гри необхідно зазначені файли перетворити таким способом:

- 1) змінити розширення файлів на стандартне розширення ***.TXT**
- 2) замінити ім'я файлів на легко зрозумілі учасникам, наприклад
РЕЗУЛЬТАТ РІШЕННЯ НОМЕР 1 СТУДЕНТА ІВАНОВА .TXT
ЗАГАЛЬНИЙ РЕЗУЛЬТАТ РІШЕННЯ 1 СПІЛЬНОТИ 1.TXT
- 3) у разі застосування російськомовної (замість англomовної) версії програми провести перекодування (наприклад, за допомогою популярної програми Shtirlitz) у кодировку «Windows» з кодировки «DOS».

При цьому перетворені файли переносяться в нову папку, шлях до якої в комп'ютерному класі має бути відомим як відповідному учаснику гри, так і викладачеві.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ДІЛОВОЇ ГРИ (ТРЕНІНГУ) СТУДЕНТАМИ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Студенти заочної форми навчання у зв'язку з тим, що не мають можливості аудиторної роботи, виконують у міжсесійний період індивідуальне модульне завдання, яке повинне включати такі елементи:

- 1) титульний аркуш із зазначенням прізвища студента, номера групи та варіанта завдання;
- 2) повний зміст одержаного варіанта завдання (у вигляді таблиці);
- 3) комплект заповнених звітів першого рішення (В10, В12, В24, В27, В44, В64), яке здійснено згідно з індивідуальним варіантом завдання;
- 4) форму «план-прогноз руху коштів» (зразок — табл. 3.8), заповнену згідно з прийнятим рішенням;
- 5) план керування коштами, заповнений згідно з виконаним рішенням (зразок — табл. 3.9);
- 6) план прибутку банку BankExes (на основі звіту В02 з додатковими стовпчиками: заповненою «план» та незаповненою «фактичне виконання»);
- 7) текст із коментарями та стислим описом логіки прийнятого рішення відповідно до умов одержаного варіанта. Слід окремо зазначити найвіддаліший, на думку студента, варіант або навести власний і коротко це аргументувати. Також у тексті в довільній формі слід навести розрахунки максимального розміру кредитних вкладень (до рішення В24), суми депозитів (до рішення В44), статей доходів та видатків до плану прибутку.

Умовний приклад варіанта та виконаного за його умовами індивідуального завдання (включно із заповненими плановими таблицями та бланками рішень) наводиться в дод. Г.

Виконане завдання передається викладачеві особисто чи на кафедру (до комп'ютерного класу) не пізніше ніж за місяць до початку звітної сесії. Вхідні дані програми, що їх містить виконане завдання, обробляються викладачем до початку практичних занять.

Приклад змісту варіантів індивідуального завдання, які надаються викладачем під час установчої сесії, наведено в табл. В1.

Лабораторні заняття проводяться в комп'ютерному класі кафедри. Кожний студент має можливість проглянути одержані результати та скласти текст висновків з питання «Виконання банком плану прибутку» (письмово чи в електронному вигляді). Водночас за даними одержаних розрахунків заповнюється стовпчик «факт» у таблицях індивідуального завдання: «План-прогноз руху коштів» та «План прибутку».

Викладач оцінює роботу студентів, перевіряючи:

- 1) якість виконаного індивідуального завдання (зміст та оформлення);
- 2) якість індивідуального захисту висновків («виконання банком плану прибутку»).

Конкретні критерії оцінки знань наводяться в робочій програмі дисципліни.

Таблиця В1

ПРИКЛАД ЗМІСТУ ВАРІАНТІВ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗАВДАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ*

Умови для банку	Номер варіанта (відповідає першій літері прізвища студента)									
	1 (А—В)	2 (Г—Ж)	3 (З—К)	4 (Л—Н)	5 (О—П)	6 (Р—С)	7 (Т—У)	8 (Ф—Х)	9 (Ц—Щ)	10 (Ю—Я)
Прогноз процентної ставки ¹	+0.5%	+0.5%	+0.5%	+0.5%	+0.5%	+1.0%	+1.0%	+1.0%	+1.0%	+1.0%
Кредитна стратегія ²	зростання	обмеження	зростання	обмеження	зростання	обмеження	зростання	обмеження	зростання	обмеження
Депозитна стратегія ³	зростання	обмеження	зростання	зростання	обмеження	зростання	обмеження	обмеження	обмеження	обмеження
Власний капітал ⁴	зростання	зростання	незмінний	зростання	незмінний	зростання	незмінний	незмінний	незмінний	зростання
SWAPS ⁵	GAP = +15%	GAP = +5%	GAP = +10%	GAP = 0	GAP = +15%	GAP = +5%	GAP = +10%	GAP = 0	GAP = +15%	GAP = +5%
Цінні папери ⁶	мінімальний обсяг ⁷	заміна 100% портфеля	залишити векселі	залишити тільки єврооблігації	заміна 100 % портфеля	заміна 50 % портфеля	мінімальний обсяг ⁷	максимальний обсяг	мінімальний обсяг	заміна 100% портфеля
Планова сума активів, млн дол. ⁸	950	800	700	600	750	650	850	550	900	500

¹ Впливає на всю логіку рішення. Насамперед це стосується встановлення процентних ставок (кредити–депозити), управління GAP та політики щодо цінних паперів.

² Щодо планування збільшення чи зменшення обсягів кредитних вкладень (B20 чи B01).

³ Щодо планування збільшення чи зменшення обсягів депозитів (звіт B40).

⁴ Рішення з бланку B64 (вихідні дані — B01 та B60).

⁵ Розмір SWAPS впливатиме на прогнозний сумарний GAP (звіт B05).

⁶ Пропонується відповідно вплинути на залишок ЦП у портфелі (B01 чи B10). Рішення приймається способом управління продажем (B10) та купівлею (B12).

⁷ Не означає автоматично нульову суму, а планується відповідно з іншими вимогами варіанта.

⁸ Планується зокрема «Планом керування коштами». Регулюється обсягом кредитних вкладень (B24, B27), депозитів та депозитних сертифікатів (B44, B64) та цінних паперів (B10, B12).

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПІДГОТОВКИ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗАВДАННЯ СТУДЕНТАМИ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

У зв'язку з певними труднощами під час підготовки індивідуального завдання студентами заочної форми навчання вважаємо за доцільне стисло розглянути виконання такого завдання на прикладі варіанта, який не збігається з будь-яким із запропонованих студентам. Формулювання умов варіанта X містить табл. Г1. Приклад тексту в індивідуальній роботі наведено курсивом. Наведений нижче порядок опису виконаного завдання є бажаним, але не обов'язковим.

Таблиця Г1

ВАРІАНТ X ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗАВДАННЯ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Умови варіанта X		
1	Прогноз процентної ставки	+ 0,5 %
2	Кредитна стратегія	Зростання обсягів кредитів
3	Депозитна стратегія	Зростання обсягів депозитів
4	Власний капітал	Зростання власного капіталу
5	SWAPS	Планування сумарного GAP = + 15 %
6	Цінні папери	Заміна 50 % портфеля
7	Планова сума активів, млн дол.	900

Для виконання умов варіанта необхідно спочатку спрогнозувати можливість досягнення планової суми активів (900). Проаналізуємо цю можливість на основі відомої прогнозної суми активів (табл. Г2 — копія таблиці 3.7):

Таблиця Г2

ПРОГНОЗНА СУМА АКТИВІВ

Стаття	Початковий баланс	Використання	Мобілізація	Кінцевий баланс
Активи				
Готівка	29,0			29,0
Продані фонди	2,6		2,6	0
Інвестиції	143,7	0	40	103,7

Закінчення табл.

Кредити	527,0	101,0	105,3	522,7
Приміщення	9,8			9,8
Інші	29,4			29,4
РАЗОМ	741,5	×	×	694,6
Пасиви				
Депозити	643,5	128,3	58,7	573,9
Інші пасиви	30,9			30,9
Позичені кошти	25,4	25,4	48,1	48,1
Довгостроковий борг	5,0			5,0
Акціонерний капітал	36,7			36,7
РАЗОМ	741,5	×	×	694,6
Обороти	×	254,7	254,7	×

Збільшити суму активів можна способом використання можливих резервів отримання ресурсів за такими напрямками:

1) максимальне збільшення розмірів акціонерного капіталу способом випуску акцій (додаткових 15 мільйонів доларів) — рішення В64;

2) максимальний випуск довгострокового боргу (додаткових 15 мільйонів доларів) — рішення В64;

3) максимальне залучення коштів за контрактами REPO (44), Jumbo CD ($35 + 21 + 9 + 4 = 69$) — рішення В64;

4) максимізація зусиль на ринку депозитів (сума буде розрахована окремо, але сума не буде великою у зв'язку з конкуренцією на ринку).

Отже, маємо резерви зі збільшення ресурсної бази $69 + 30 + 44 = 143$ (млн. дол.). Компенсуючи певний дефіцит коштів (48,1), ми маємо максимальну суму активів на рівні $694,6 + 143 - 48,1 = 789,5$. Додамо позичання коштів у межах власного капіталу $789,5 + (36,7 + 15) = 841,2$. Отже, можемо зробити попередній висновок: досягти суми активів, яку вимагає варіант (900), практично неможливо, тому будемо планувати активи розміром близько 850 млн.

Дальше планування пов'язане із прийняттям рішень та відповідним коригуванням плану руху коштів (табл. Г3).

Сплануємо рух коштів:

Таблиця Г3

ПЛАН РУХУ КОШТІВ ДЛЯ ВАРІАНТА Х

№ звіту	Прихід коштів [+]			Видаток коштів [-]		
	Прогноз	План	Факт	Прогноз	План	Факт
В01	2,6	2,6	2,6	25,4	25,4	25,4
В10	40	90	1)			
В12				0	209	1)
В20 (В24)	105,3	105	2)	101,0	112,3	2)
В27	0	12,5	2)			
В40 (В44)	58,7	70	3)	53,2	53	3)
В60				74,9	74,9	74,9
В64	0	143	4)	0,2	0,2	4)
Разом	206,6	423,1		254,7	474,8	
Дефіцит	48,1	51,7				
Надлишок				0	0	
Баланс	254,7	474,8		254,7	474,8	

- 1) фактичні обороти у звіті В11, що буде отриманий після обрахування рішення
 2) фактичні обороти у звіті В20, що буде отриманий після обрахування рішення
 3) фактичні обороти у звіті В40, що буде отриманий після обрахування рішення
 4) фактичні обороти у звіті В60, що буде отриманий після обрахування рішення

Заповнення плану руху коштів та бланків рішення зроблено з урахуванням інших вимог варіанта:

1. Прогноз зміни процентної ставки + 0,5 % використовується надалі для розмірів коригування процентної політики.

2. Зростання кредитного портфеля забезпечуватиметься способом стимулювання кредитної діяльності за всіма статтями з метою доведення частки ринку до 15%, які вважаються максимальними за даних умов.

Кредитні лінії $23,9/11,6*15 = 30,91$.

Термінові позички $17,0/14,0*15 = 18,2$.

Кредитні картки $4,3/11,8*15 = 5,47$.

Розстрочення $12/13*15 = 13,85$.

Іпотека 13,1 (наявна частка вище ніж 15 %).

Комерційна нерухомість 30,8 (наявна частка вище ніж 15 %).

Сума видачі нова: $30,91 + 18,2 + 5,47 + 13,85 + 13,1 + 30,8 = 112,33$
(заносимо до табл. Г3). Сума погашення кредитів суттєво не зміниться (залишаємо 105).

Робимо розрахунок максимального залишку (для занесення у В24):

Стаття	Старий	Погашення	Продаж	Нові	Залишок
Кредитні лінії	134,5	20,2	—	30,91	145,21
Термінові кредити	132,7	12,1	—	18,2	138,80
Кредитні картки	19	2,8	—	5,47	21,67
Розстрочення	63,5	8,2	—	13,85	69,15
Іпотека	18,3	0,5	13	13,1	17,9
Комерційна нерухомість	164,3	61,5	—	30,8	133,6
СУМА				112,33	526,33

В іпотечних кредитах урахований продаж кредитів на 13,0 (В27).

Процентні ставки в В24 — ринкові, з урахуванням умов варіанта (+0,5 %).

Розвиток справи за всіма позиціями розраховуємо аналогічно сумі видачі:

кредитні лінії $100/11,6*15 = 129,3$;

термінові кредити $100/14,0*15 = 107,1$;

кредитні картки $50/11,8*15 = 63,55$;

розстрочення $30/13*15 = 34,6$;

іпотека 30 (наявна частка вище ніж 15 %);

комерційна нерухомість 100 (наявна частка вище ніж 15 %).

Заносимо ці дані в В24 з деяким округленням. Категорія позичальника залишається без суттєвих змін.

3. Зростання депозитної стратегії:

— процентні ставки за терміновими депозитами на рівень ринкових, решту не змінюємо;

— максимальну суму видачі розраховуємо аналогічно сумі кредитів, плануючи до 10% ринку максимально (на відміну від кредитів, де планувалося до 15% ринку, вважаємо ринок депозитів більш інерційним):

— депозити юр. осіб до запитання: $5,8/9,1*10 = 6,73$;

— депозити фіз. осіб до запитання: $8,9/7,3*10 = 12,19$;

— грошовий ринок $21,8/7,4*10 = 29,4$;

— сертифікати плаваючі 9,1 (уже досягнуто 13,7 % ринку), максимальна нова видача 10;
 — сертифікати фіксовані $13,1/9,1*10 = 14,4$, максимальна нова видача 15 (по 5 на кожний вид);
 — загальна планова сума залучення: $6,37 + 12,19 + 29,46 + 9,1 + 14,4 = 71,52$.

Робимо деяку поправку на нееластичність ринку і враховуємо вплив коштів 70. Суми на розвиток справи у зв'язку з малою часткою ринку подвоюємо (звіт В44).

4. Власний капітал — збільшуємо на 15 (В64).

5. Варіант розміру GAP відповідає плановому (+15%), тому угоди SWAPS (В12) не укладаються.

6. Заміна 50 % портфеля цінних паперів — продаж половини портфеля, купівля — максимально можлива, щоб відповідати позичанню фондів до розміру власного капіталу. Тобто залишок портфеля після погашення його частини ($143 - 44 = 103$) зменшуємо наполовину (50) і компенсуємо це купівлею. Якщо заповнити план руху коштів (табл. Г3) без урахування рішень за цінними паперами, одержуємо суму надлишку коштів 107,3, до якої додамо новий розмір власного капіталу 51,7. Тобто з метою балансування коштів додатково купуємо цінних паперів на 159.

Під час здійснення рішення ураховується рішення за РЕПО (треба залишити у портфелі державні зобов'язання на суму 44).

Коментар до змін плану руху коштів проти прогнозу

Бланк рішення	Дії за прийняття рішення
В10	Продаж приблизно половини з 103 (50)
В12	Купівля на суму 159 (балансування) плюс компенсація продажу (50)
В24	Активна видача (112,3), прихід коштів за графіком (105)
В27	Продаж кредиту (12,5)
В44	Активне залучення (70), прихід коштів за графіком (53)
В64	РЕПО — 44, Jumbo CD $35 + 21 + 9 + 4$, капітал 15, довгостроковий борг 15. Сума приходу коштів — 143

За результатами рішення маємо такий план керування коштами (табл. Г4).

ПЛАН КЕРУВАННЯ КОШТАМИ (РІШЕННЯ №1 ВАРІАНТ X)

Стаття	Початковий баланс	Використання	Мобілізація	Кінцевий баланс
Активи				
Готівка	29,0			29,0
Продані фонди	2,6		2,6	0
Інвестиції	143,7	209	90 (40 + 50)	262,7
Кредити	527,0	112,3	105 + 12,5	521,8
Приміщення	9,8			9,8
Інші	29,4			29,4
РАЗОМ	741,5	×	×	852,7
Пасиви				
Депозити	643,5	128,1	183	698,4
Інші пасиви	30,9			30,9
Позичені кошти	25,4	25,4	51,7	51,7
Довгостроковий борг	5,0		15	20
Акціонерний капітал	36,7		15	51,7
РАЗОМ	741,5	×	×	852,7
Обороти	×	474,8	474,8	×

Отже, рішення планує сформувати суму активів банку у розмірі 852,7, що є теоретично граничною величиною на цю дату.

Оцінка ефективності варіанта: невдалим є вимога планування суми активів на рівні 900, це завдання нереальне. Також невиправданою є вимога залишення розміру GAP в умовах зростання процентної ставки. З-поміж усіх запропонованих варіантів найвдалішим можна вважати варіант N (робиться стисле пояснення).

Відповідні бланки рішень, заповнених згідно зі здійсненим варіантом (дод. Г2—Г6) та зразок розрахунку планового розміру прибутку (дод. Г1) додаються. Зверніть увагу, що додатки Г2—Г6 заповнені відповідно до виконаного варіанта X; дод. Г1 являє собою лише зразок оформлення відповідної таблиці (пропонуємо розрахувати планові дані для варіанта X самостійно).

У необхідних випадках бланки рішень додатково містять короткий коментар. Фактичні дані стосовно руху коштів та отримання прибутку заносяться під час практичного заняття після обробки результатів рішення викладачем.

ПЛАН ПРИБУТКУ (ДОДАЄТЬСЯ ДО РІШЕННЯ)*

Стаття	Попередній**	План	Факт
Процент за кредити	13,109	13,200	
Дохід від урядових цінних паперів	1,654	0,877	
Дохід від єврооблігацій	1,363	2,521	
Проценти за міжбанківські фонди	0,388	0,000	
Загальний процентний дохід	16,514	16,598	
Процентні виплати — депозити	9,557	10,300	
Процентні виплати — кредити	0,436	1,200	
Процентні виплати — довгостроковий борг	0,141	0,423	
Загальні процентні витрати	10,134	11,923	
Чиста процентна дохідність своїв	0,000	0,000	
Чистий процентний прибуток	6,380	4,675	
Плата за обслуговування та ін.	1,563	1,563	
Резерв на покриття збитків від кредитної діяльності	1,339	1,123	
Заробітна плата та виплати	4,292	4,375	
Орендні витрати	0,508	0,508	
Реклама	0,285	0,320	
Інші операційні витрати	0,547	0,547	
Доходи, пов'язані з основною діяльністю	0,972	- 0,635	
Прибутки / збитки від продажу активів	0,118	- 0,564	
Податки на доходи	0,436	- 0,480	
Чистий дохід	0,654	- 0,719	
Загальні активи	741.5	866,4	
Операційні доходи/загальні активи	0,53	—	
Чистий дохід/загальні активи	0,35	—	

* Цифровий приклад умовний, не належить до варіанта Х.

** Дані за попередній квартал зі звіту В02.

<i>Довідково — обґрунтування деяких статей</i>	
Дохідність кредитів поточного періоду	9,950
Сума кредитів нового періоду	521,500
Дохідність кредитів приблизна, прогноз	12,972
Дохідність кредитів з поправкою на нову процентну ставку	13,200
Видатковість депозитів поточного періоду	×
Рахунків (6,983), сума 511,6	5,460
Сертифікатів (2,570) сума 131,8	7,800
Сума сертифікатів нового періоду $131,8 - 74,9 = 56,9$	56,900
Приблизна видатковість сертифікатів	1,110
Сума депозитів нового періоду	558,400
Приблизна видатковість депозитів	7,622
Видатковість сертифікатів нового випуску (69 млн)	1,600
Загальна видатковість депозитів	10,331
Кредитна політика призводить до суми резервування	1,123
Зміна витрат, пов'язаних з розвитком справи (реклама, з/п)	0,225

Рішення з продажу цінних паперів (додається до рішення)

Перший Міжнародний банк — звіт В10 (бланк рішення)

Портфель цінних паперів на 12/31/05

Номер цінного папера	Сума продажу	Вартість			Дохід / збитки	Строк (кварталів)	Купон	Прибуток по строку	Тривалість
		номінальна	ринкова	книжкова					
(Рішення з продажу вводиться в млн за номіналом, округлено до цілих)									
Векселі									
104		10	9.597	9.597	.000	2	–	8.32	2
105	–	25	25.000	25.000	.000	0	–	8.48	0
Загалом		35	34.597	34.597	.000				
Урядові облігації									
101		15	14.875	14.875	.000	6	7.89	8.48	6
103	10	15	14.736	14.736	.000	8	7.54	8.51	7
106	—	15	15.000	15.000	.000	0	7.32	7.32	0
107		5	5.172	5.172	.000	10	10.06	8.52	9
Загалом		50	49.783	49.783	.000				
Європапери / облігації									
102	10	10	9.955	9.955	.000	4	8.83	9.31	4
108		5	4.994	4.994	.000	15	9.33	9.38	13
109	10	10	10.006	10.006	.000	4	9.38	9.28	4
110	5	15	15.001	15.001	.000	1	9.21	9.17	1
111	10	20	19.373	19.373	.000	41	8.91	9.39	27
Загалом		60	59.329	59.329	.000				
СУМА		50	143.709	143.709	.000				

Максимальна кількість записів продажу за квартал 14
Кількість зафіксованих випусків –10 — максимум 40

Перший міжнародний банк
12/31/05 кварт. 4/05

В10 А1

Коментар виконавця: *Прийнято рішення про продаж на загальну суму 50 за номіналом.*

Рішення з купівлі цінних паперів (додається до рішення)
Перший Міжнародний Банк — звіт В12 (бланк рішення)
 Купівля та ринки цінних паперів
 Прийняття рішень щодо купівлі на 1 квартал 2006р.

Номер	Вексель або облигація, або євро, або фіксовані чи змінні свопи (хххх)	Строк погашення у кварталах (ххх)	Обсяг купівлі, млн дол. (хх)
1	<i>вексель</i>	<i>004</i>	<i>10</i>
2	<i>євро</i>	<i>004</i>	<i>99</i>
3	<i>євро</i>	<i>008</i>	<i>50</i>
4	<i>євро</i>	<i>014</i>	<i>50</i>
5			
6			
Загальна сума купівлі <u>209</u> (млн.дол.)			

Примітка: обсяг купівель округлено в мільйонах до 99, не більш як шість операцій на квартал. Термін погашення не має перевищувати 120 кварталів. Строк погашення векселів не має перевищувати 4 кварталів. Кількість фіксованих найменувань цінних паперів — не більше ніж 40.

Ринки цінних паперів 12/31/05

Строк у кварталах	Процентні ставки на ринку		
	урядові (векселі та облигації)	єврооблигації	свопи (фіксована ставка)
1	8,20	9,17	—
2	8,32	9,24	—
3	8,39	9,59	—
4	8,44	9,31	8,96
6	8,48	9,34	9,01
8	8,51	9,35	9,05
12	8,53	9,37	9,09
20	8,55	9,38	9,15
40	8,57	9,39	9,22
80	8,57	9,39	—
120	8,57	9,39	—

Перший міжнародний банк
 12/31/05 квартал 4/05
В12 А1

Коментар виконавця: *Куплено на загальну суму 209. Куплені нові державні векселі компенсують продаж державних векселів (звіт В10) для збереження можливостей за REPO (звіт В64).*

Рішення з кредитної діяльності (додається до рішення)

Перший Міжнародний Банк — звіт В24 (бланк рішення)

Прийняття рішень щодо кредитів
 Запис рішення на I квартал 2006 р., звіт про рішення за 4-й квартал
 2005 р.

Стаття	Процентна ставка (xx.xx %)	Кредитна політика (1, 2, 3, 4, 5)	Розвиток справи (тис. дол.)	Максимум наданих (млн дол.)
— кредитні лінії	10,57	2	130	145
	9.50	3	100	150
— термінові кредити	10,65		107	138
	9.75	2	100	150
— кредитні картки (КК)	15,00	3	63	21
	13.50	1	50	30
щорічні комісійні за КК	23			
	25			
— розстрочення	11,29	2	34	69
	10.50	1	30	75
— іпотека	9,85	3		17
	8.85	2	30	40
— комерційна нерухомість	13,00			133
	12.50	4	100	175
строки (квартали)		фіксована/ змінна ставка (F/V):		V
	40			F

Перший Міжнародний банк
 12/31/05 квартал 4/05
B24 A1

Коментар виконавця: Рішення згідно з прогнозом зростання процентної ставки +0,5%. Вибрані не найвищі в діапазоні ставки з метою стимулювання зростання обсягу портфеля. Там де клітинки не заповнені, і далі діють попередні рішення. Плаваюча ставка за кредитами на комерційну нерухомість пов'язана з бажанням додатного GAP.

Рішення з продажу кредитів (додається до рішення)

Перший Міжнародний банк — звіт B27 (бланк рішення)
Обслуговування і продаж кредитів 12/31/05

Для продажу пакета ввести «×» на рядку для цього елементу в стовпчику «Рішення»

№	Рішення	Книжкова вартість	Ринкова вартість	Прибутки / витрати	Середні		Книжковий дохід	Ринковий дохід
					строк	тривалість		
1	×	13.0	12.5	-564	99	33	8.85	9.38
2		0.0	0.0	0.000	0	0	0.00	0.00
3		0.0	0.0	0.000	0	0	0.00	0.00
4		0.0	0.0	0.000	0	0	0.00	0.00
5		0.0	0.0	0.000	0	0	0.00	0.00

Обслуговування і продаж попередніх кредитів

Баланс випущених кредитів 134.5

Прибуток від обслуговування .269

Перший Міжнародний банк
12/31/05 квартал 4/05

B27 A1Коментар виконавця: *Здійснено продаж пакета.*

Рішення з депозитної діяльності (додається до рішення)

Перший Міжнародний Банк — звіт В44 (бланк рішення)

Рішення щодо депозитів

Запис рішення на 1/2006. Звіт про рішення на 4/05

Стаття	Щомісячний внесок (xx.xx)	Сплата за чек (.xx)	Нараховується процент (xx.x)	Розвиток справи, тис. дол. (xxx)
— Комерційні депозити (до запитання):				100
	10.00	.10	6.0	50
Індивідуальні депозити				100
— до запитання:	5.00	.15	6.0	50
— ощадні депозити:				100
	1.00			25
Базовий процент:	Звичайна процентна ставка:		Мінімальний баланс:	
4.75			6.50	2.5

Сертифікати зі змінною ставкою

Процентна ставка	Максимальний випуск	но- тис дол.	Розвиток справи, тис. дол.
7.76	15		50
6.75	20		25

Сертифікати з фіксованою ставкою	Строк (xx)	Процентна ставка (xx. Xx)	Максимальний новий випуск (xx)	Розвиток справи, тис. дол. (xxx)
1-й вид:		7.00	5	50
	4	6.50	20	25
2-й вид:		7.70	5	
	8	6.75	20	
3-й вид:		7.77	5	
	12	7.00	20	

Коментар виконавця: *Значно збільшено бюджет стимулювання. Процентні ставки приведені до актуальних тільки за строковими угодами.*

Коментар викладача: Там де клітинки не заповнені, і далі діють попередні рішення.

Інші рішення (додається до рішення)

Перший Міжнародний банк — звіт В64 (бланк рішення)Придбані фонди, капітал та інші рішення
Уведення рішень на 1/2006 звіт про рішення на 4/05

Угоди про зворотну купівлю (REPO)						
Поточне рішення				Рішення минулого кварталу		
44	Максимальний обсяг		44	Обсяг	25	
Обсяг	Поточна процентна ставка		7.99	Ставка	6.97	
Депозитні сертифікати (необхідно ввести бажані обсяги в мільйонах округлено)						
Строк	Поточне рішення			Минулий квартал		
	обсяги рішення	максимальний обсяг	наявна ставка	обсяг	ставка	рішення
1-й квартал	35	35	9.20	39	8.07	39
2-й квартал	21	21	9.32	23	8.12	23
3-й квартал	09	9	9.40	10	8.22	10
4-й квартал	04	4	9.44	5	8.30	5

Забезпечені капіталом банківські білети та капітал акціонерів				
Варіанти випуску:		\$5 000 000	\$10 000 000	\$15 000 000
1) забезпечені капіталом банківські білети				
15	Наявні обсяги	9.93	10.17	10.64
Обсяг	Строки	100	100	100
2) капітал акціонерів				
15	Вартість випуску на акцію	19.62	20.28	20.10
Обсяг				

Закінчення табл

_____	3) дивіденди на акцію	Поточні дивіденди:	0.25 на акцію
Обсяг			

<u>0,719</u>	Прогноз чистого доходу або збитків (х)	<u>X</u>	Попередній квартал: 1.000
Обсяг		<u>X</u>	

Назва банку: *PETRENKO-bank (варіант X)*

Відмітка за зміни (не більше ніж 32 символи та пропуски)

Перший Міжнародний банк
12/31/02 квартал 4/02

B64 A1

Коментар виконавця: *Здійснено максимально можливе залучення. Розмір дивіденду не змінено. Заплановано збитки.*

Коментар викладача: Назвою банку слугує прізвище студента.

ЗМІСТ

<i>ВСТУП</i>	3
Розділ 1. Принципи управління моделлю комерційного банку в програмі BankExec	6
1.1.Зміст ситуаційного моделювання банківської діяльності та його завдання. Програма BankExec.	6
1.2.Економічні індикатори, їх підбір та роль у визначенні банківських стратегій.	11
1.3.Модель банку та її оточення	14
1.4. Правила та регламентації.	16
1.5.Стратегії вибору рішення	17
Розділ 2. Фінансовий менеджмент у моделі комерційного банку BankExec	23
2.1.Опис фінансових ринків	23
2.2.Зміст основних дій учасника тренінгу	24
2.3.Структура операцій та схема балансу банку	26
2.4. П'ять запитань банкірові	28
2.5. Завдання менеджменту команди BankExec	32
Розділ 3. Прийняття рішень у BankExec	35
3.1. Загальна характеристика процесу прийняття рішень у моделі.	35
3.2. Прийняття рішень щодо кредитів	37
3.3. Прийняття рішень щодо депозитів	50

3.4. Прийняття рішень щодо цінних паперів	54
3.5. Придбання додаткових ресурсів, збільшення капіталу та інші рішення	60
3.6. Прогноз руху коштів та визначення планової суми активів	63
Розділ 4. Аналіз конкурентної ситуації та огляд звітів BankExec	70
4.1. Конкурентна ситуація та її оцінка	70
4.2. Огляд звітів BankExec	74
<i>ЛІТЕРАТУРА</i>	84
<i>Додатки</i>	86
<i>Додаток А. Початкове завдання (Starting Point)</i>	86
<i>Додаток Б. Особливості проведення ділової гри (тренінгу) студентами денної та вечірньої форм навчання</i>	122
<i>Додаток В. Особливості проведення ділової гри (тренінгу) студентами заочної форми навчання</i>	131
<i>Додаток Г. Рекомендації до підготовки індивідуального завдання студентами заочної форми навчання</i>	133